

NAGY ISTVÁN ATTILA

GYÖNYÖRŰ ÁLOM

© Nagy István Attila, 1991
Nyíregyháza

TARTALOM

Születésnap
Halina, Éva, Gitta
A hullámok halála
Pusztuló kopjafák
Érettségi bankett
Pánsíp
Albert és Áron
Feloldódnak a csillagok
Piros dáliák
Az egyetlen ének
Kis hazugság, nagy hazugság
Gyönyörű álom
Depresszió
Alkonyodott
A szakadék szélén
Az árnyékukat vesztett fák

Születésnap

A káromkodásra mindenki felkapta a fejét. Károly keze megállt a levegőben, éppen az ultit fogta volna el. Összeugrott a szemöldöke s a partnereire nézett, de ők is csodálkozva füleltek. Nem leánykáromkodás ütötte meg a fülüket, hanem jóízű, szaftos férfiszitok: a konyha felől érkezett. Pár másodperc múlva a magyarázat is beért a szobába: szenesre égett húst jelzett a beáramló füst. A nyomában egyre erősödött Zsuzsanna hangja.

– Ez lett volna a meglepetés! Töltött galamb szalontai módra. Még a nagyanyám tanított meg az elkészítésére. Nyolcvanéves volt szegény, de a kedvemért a sütő elé állt, és magyarázott. Kellett ez nekem? Maradtam volna a fenekemen! – mérgelődött, miközben kihátrált a csodálkozó férfitekintetek elől.

Négyen ültek a kártyaasztal körül. Károly, Jóska, Bandi és a házigazda. Zsuzsanna születésnapját ünnepelik ma; szeptember 19-én.

A délutáni kártyázás csak bemelegítés az esti csata előtt.

Károly ultit fogó lapja lapot ért, úgy látszott, hogy a megállított gépezet újra mozgásba lendül. Bandi kimaradt az osztásból, fél füllel a konyha irányába hallgatózott. Csend volt. Felállt, intett a kártyázóknak, elindult a konyha felé. Zsuzsanna egy széken ült, sűrűn potyogtak a könnyei. Mi a fenének jöttem ide, bosszankodott magában Bandi. Hadd sírjon! A nőknek szükségük van néha egy kis megkönnyebbülésre, mindig a bennük lévő feszültségre panaszkodnak.

Az asszony felpattant a férfit látva. A köténye csücskét emelgette, de a jelképes ruhadarab nem ért el a szeme sarkáig.

– Ne szomorkodj, Debrecen többször porig égett, mégis megmaradt! Ehetünk még mi is töltött galambot!

– Azt hiszed? – nézett a könnyein át Bandira az asszony. S mint aki bizonyosságot keres a másik tekintetében, vagy az arcvonások őszinteségét kutatja, egészen közel került a férfihez. Bandi a lehetét is érezte, hallotta az asszony szívverését. Zsuzsi rádólt a mellére, ösztönösen átkarolta. Az asszony szinte fészket rakott a karjaiban.

Két éve ismeri. Régóta tetszik neki. Szerelmvágyó, ezt rögtön megérezte. Kielégítetlen szomjúságot látott a tekintetében, de nem akart belesodródni semmibe. Milyen komikus ez a helyzet is! Mint a negyedosztályú regényekben. Odaég a hús, az egyik vendég bemegy a konyhába, a háziasszony a nyakába borul, s kezdetét veszi a románc. Erősödik az asszony szorítása. Vékony ruháján átsüt a teste. Ruganyos mellei égetik a férfit. Kellemetlen (kellemetlen?) fordulat. Itt mégsem maradhat ilyen sokáig. Csókolja meg? De Zsuzsi máris intézkedik helyette. Tenyerével megnyomja a tarkóját lefelé, engedelmelkednie kell. Nem lopott csókot váltanak, nincs benne semmi rémület vagy óvatosság. Az asszony úgy kínálja magát, mintha egy hosszabb szimfónia bevezető tételét játszaná. Uralkodnia kell magán. Másképpen képzelte az első összeborulást. Nem egy konyhában, a szénre égett töltött galamb hullák társaságában, hanem romantikus körülmények között. Bágyasztó, tompító megvilágításban, az állólámpa szórt fényében levetkőzik az asszony. Szemérmesen eltakarja magát, a lemezjátszó korongján Karády Katalin búgó hangja tompítja vagy csigázza az érzelmeket. Odamegy hozzá, felemeli az állát, a szemébe néz (itt mindig megállt, mert eszébe jutott, hogy ez a jelenet a harmincas évekből való, most meg 1981-et írunk), az asszony meg mintha most veszítené el a szegény lány egyetlen hozományát, aggódó vágyakozással kutat a szemében. Kattan a lemezjátszó, véget ér a varázs, a gyakorlati teendők veszik át a hatalmat mindkettőjük felett. Az együttlét sokkal prózaibb, mint a hozzá vezető út, a második félóra már határozottan az unalomé. Lopva

az órájukat lesik. Egymásra várnak. Ki induljon elsőnek a fürdőszobába? – Csináljak meleg vizet? – bújtatja figyelmességbe a sürgetést Bandi. – Kedves vagy – mondja Zsuzsi, és elégedetlenül leszáll az ágyról.

Mindez ismét átfut az agyán, de elemezni most nincs ideje. Az asszony olyan szenvedélyes, mintha főszerepet játszana a Love Story magyar változatában. Beszűrődik a kártyázók örömujjongása. Lazul a szorítás, Zsuzsi fokozatosan józanodik. Végignéz a férfin, jobb kezével megsimítja az arcát, szemében asszonyos fény csillog. Az arcán Mona Lisa rejtelmes, sejtelmes mosolya. Úgy győztelek le, hogy azt hiszed, tiéd az ünnep. Megadom neked a látszat örömet, úgyis arra vágytok, hogy győzzetek. Bármilyen áron. Most úgy fogsz kimenni a konyhából, mint egy szerény hadvezér. Vigyázol, észre ne vegyék rajtad a legyőzött hódolatát. Te most elértél valamit, amiről a többiek odakint (odabent) álmodni sem mernek.

– Na, csakhogy jössz! Már azt hittem, elcsábítottad a feleségemet! – pörölt Bandival Géza.

– Vigasztaltam szegényt. Imádkozik a töltött galambok teteme mellett.

– Ez az utolsó parti, majd este folytatjuk.

Nyolckor megérkeztek az első vendégek.

Károly töltött galamb felesége nyomakodott befelé az ajtón, kezében egy reklámszatyorral. Az ura Zsuzsanna kezébe nyomta a virágcsokrot, két oldalról megpuszilta, hanyagul kezét fogott Gézával, és lezuhant az első fotelbe.

– Huh, de magasan laktok – szuszogott. – Az én koromban a harmadik emeletre gyalogolni óriási erőfeszítés!

– Mindig mondom, hogy ne egyél olyan sokat! – jegyezte meg a felesége. – Képzeljétek el a múltkor annyit evett vacsorára, mint hajdan egy tucat napszámos, és miután mindent betakarított az asztalról, még megkérdezte, hogy van-e valami ennivaló. Azt hittem megüt a guta – nézett Zsuzsannára, miközben elvett egy sós süteményt a tálcáról.

Megjötték Jóskaék is. Ők voltak a társaságban a legfiatalabbak. Éva áprilisban töltötte be a huszonötöt, Jóska júniusban a huszonnyolcat. Mindketten a helyi gimnáziumban tanítottak. Az asszony kémia-fizika, a férje matematika-fizika szakos tanár. Gyerekük még nincs. Régóta próbálkoznak, de valami miatt nem sikerül. Félnek elmenni az orvoshoz, halogatják a dolgot, mert attól tartanak, hogy valami megbomlik köztük, amit nem tudnak már helyrehozni. – Miattam? – kérdezi gyakran Éva a tükör előtt. Végigsimítja a testét, és minden elfogultság nélkül meg kell állapítania, hogy jó alakú, egészséges. – Miattam? – töpreng Jóska, és az emlékeiben kutat. Egyetlen nő sem esett teherbe azok közül, akikkel eddig lefeküdt? Nem. Szerencsére (szerencsére?). Legalább most bizonyos lehetne. Évának nincs oka panaszra. Ritkán nyújt kevesebbet, mint ami az asszonynak elég volna.

Bandi anyagbeszerző egy javító-szerelő vállalatnál. Gyakran van távol, néha egy hétig is kóborol az országban. A felesége jelentéktelen külsejű kis asszonyka, sima haját legtöbbször kontyba tűzi. Egyenes vonalú, leegyszerűsített szabású ruhákban jár, a festéket nem szereti. Még sohasem dohányzott, ha kávé iszik a munkatársai máris a züllést emlegetik. Az alkoholtól undorodik. A tonik a kedvence. Ez fejez ki engem a legjobban, szokta mondani, mert keserű. Először meg kell szokni az ízét, csak utána szereti meg az ember. A munkáját nem kedveli. Bérelszámoló Bandi vállalatánál. Belülről látja a vezetők különféle mesterkedéseit, amelynek egyetlen céljuk van: növelni a saját nyereségüket. Bármennyire is akarná, nem tudja megakadályozni. Különféle utasításokkal úgy bújtatják a pénzt, hogy lehetetlen belekötni.

Nyolc óra után néhány perccel megérkezik Zsuzsanna főnöke is a feleségével. A vezérigazgató leereszkedő nyájassággal köszönti Zsuzsit, egy dobozban orchideát nyújt át. A felesége pipis-

kedik, forgolódik. Nem tudja hogyan viselkedjen, ezért affektál, kényeskedik. Néhány másodpercig fagyos a hangulat, azután mindenki alkalmazkodik az új stílushoz, hiszen jól tudják, hogy csak a vacsora végéig kell kibírni. Akkor feláll a vezérigazgató úr, bocsánatot kér, és azt mondja:

– Elnézésüket kell kérnem, de holnap nagyon fontos tárgyalásom lesz, és néhány dolgot még feltétlenül meg kell néznem. Ugye megbocsát? – fordul Zsuzsi felé.

Élénk tiltakozások közepette kikísérik a vendéget. Visszajönnek, nagyot sóhajtanak. – Kezdődjön a mulatás! – rikkantja el magát Géza. A férfiak meglazítják a nyakkendőjüket, leveszik a zakókat, helyet csinálnak az asztalon. Károly előveszi a kártyacsomagot, és megkezdődik a csata.

Az asszonyok átvonulnak a másik szobába, körbeülik a dohányzóasztalkát. Megindul az élénk társalgás. Sorra jön minden és mindenki, kóstolgatják a banánlikórt, a süteményeket. Károly felesége a francia salátát isteníti.

– Különlegesen finom. Valamilyen érdekes ízt érzek benne. Meséld el, hogyan csináltad!

(Hosszas beszámoló következik az elkészítés ismert módjáról. Senki se figyel oda, hiszen mindnyájan tudják. Tavaly is ilyen ízű volt, meg azelőtt is. Mindenki üres tekintettel bámul Zsuzsannára, belül meg forognak a kerekek. Afféle pihentető üresjárat ez.)

– Mit szóltok a lengyelekhez? Kania nem állt a helyzet magaslatán. Szét kellene zavarni az egész csürhét! – pendíti meg Jóska.

– Figyeljétek meg, előbb-utóbb kiugranak.

Finoman hátrálnak, egyszer a semlegességről kezdenek dumálni, aztán már kész is az alkotmány módosítása. Csak a népszavazásra ne kerüljön sor, mert akkor megbukik a lengyel kormány.

– Van ott néhány szélütött ember, azokat kellene kiemelni, a többiek rögtön lehiggadnának – mondja Károly.

– Néhány? Több mint tízmillió tagja van a Szolidaritásnak! Sokkal több, mint a pártnak! Rögtön kimennének az utcára, és akkor elkerülhetetlen lenne az összeütközés.

– És így nem? Mivel fűtenek télen? Mit esznek, ha még a krumplit se akarják felszedni?!

– Vannak dolgok, amelyekről nem lehet vitatkozni. Ezek alapkérdések. Varsó nélkül nincs Varsói Szerződés. Kerül, amibe kerül – zárja le a vitát a maga részéről a házigazda.

– No és Reagan? Korlátozott atomháború Európában! Ezt pedzegeti néhány napja. Iszonyú kínok között döglünk meg, barátaim! Jóságos atyácskánk, a neutronbomba megsimogatja a kobakunkat, és néhány óra múlva megkezdődik a megaláztatásunk. A szenvedés elembertelenít bennünket, az idegrendszerünk nem lesz képes elviselni a pusztulásunkat. Tudjátok, hogy milyen kevésbé tűrjük a fájdalmakat, pedig pszichikailag ép emberek között vagyunk, akik ápolnak bennünket, gyógyítanak, úzik a komor felhőket. De a tömeges sebzettség stressz állapotában nem lesz, aki a lázunkkal törődik, mert mindenkit a saját halála gyötör – vázolja hevesen a jövőt Bandi.

– Akkor igyunk, mielőtt kicsúsznánk az időből – veszi elő cinizmusát Jóska. – Nem eszik olyan forrón a kását!

– Eszik, nem eszik! Ezek elöl a problémák elöl nem lehet megszökni! Dughatod a fejed a homokba, ha akarod. Legfeljebb a feneked éri először a neutronsugárzás – heveskedik Bandi. Tölt mindenkinek a konyakból, magának teletölttyinti a decis poharat pálinkával.

– Pusztuljatok, ha akartok – fújta ki magából az ital gőzét.

– Most mit hőzöngsz? Nem mindegy, mit csinálsz? A végeredmény ugyanaz! Téged sem kímél meg a neutronsugár! – támadt fel nyugalmából Károly.

– Nem. De én lélekben legalább független maradtam. Megmozdult bennem valami. Feldühítem magam, habzik a szám a tehetetlenségtől, de nem vagyok nyugodt. Naponként kell önmagamot meggyőzőnöm, mégis érdemes dolgozni, csinálni valamit, mert nem pusz-tul-hat el az em-ber!

– Kincstári optimizmus, öregem...

– Az eszed. Mire mész a hűvös nyugalmaddal? Ez tart életben, ezt veszed fel védőköpenynek? Ha így gondolkodunk, nem kell megvárni a bombát, elpusztulunk magunktól. Megfojt bennünket a közöny, ráhurkolódik a csuklónkra, megszorítja a torkunkat, megcsapolja a vérünket, végigcsurgatja az úttesteken. A gyerekek (ha lesznek még) majd azt hiszik, valaki színes krétával megvonalmazta az utakat.

– Jól van, hagyjátok már! Kártyázunk vagy a világot váltjuk meg? – szólaltak meg ketten is.

– Én pihenek egy kicsit – mondta Bandi. – Meghallgatom, miről csevegnek a hölgyek.

Öntött a poharába, kopogtatott az ajtófélfán, és belépett a szobába.

– Mindenki elmesélte már a születését Éván kívül? – kérdezte egy kevés iróniával a hangjában. A hölgyek valóban a témánál voltak. Minden alkalommal felidéztek a legapróbb részleteket is, mégsem tudtak ráunni.

– Menj a fenébe! Nem illik hallgatózni!

– Hadd maradjak! Kedvelem a disztíngvált hölgyek társaságát.

Leült egy puffra, maga mellé tette a poharat a parkettára, és figyelni kezdte az asszonyokat. Azok nem zavartatták magukat, felvették az elejtett szálát. Háttal a felesége, szemben Zsuzsi. A homlokáról eltűnt a kora délután bosszúsága, érdeklődéssel hallgatta Réka beszámolóját. Időnként rácsapott a tekintetével, s közölte, hogy még megszenved azért, amit most tesz. Arra kényszeríti, hogy viselkedjen, ne árulkodjon egyetlen mozdulata sem.

Szemben ül vele s leplezetlenül nézi. Nem is látja az arcát, csak egyetlen pontra figyel. Az asszony ajkaira szegeződik a tekintete. Hirtelen megkívánja. Feláll. Jobb, ha idejében elmene-kül. Kimegy a konyhába, kinyitja az ablakot. A hűvös szeptember beáramlik az apró helyiség-be. Nézi a kinti fényeket. A vállára egy kéz nehezedik. Azonnal felismeri. Már nyakában érzi az asszony leheletét. Éget, perzsel. Kedden délután, sűgja, és gyorsan kioson.

Meredten néz utána. Ki ez az asszony? Régóta ismeri (ismeri?), gyakran látják egymást, de eddig még megmaradt a korlátain belül. Mi készítette a kitörésre? (Unatkozik. Biztosan megérezte a gyengeségemet. Kíváncsivá tette. Vagy eddig is ilyen volt, csak az én szemem nem nyílt még rá? Formás testű, érett (még nem túlrett) szépség, asszonyosan telt idomokkal. Kár lenne kihagyni. Kihagyni? Mit? Egy szeretkezést? Két, három, négy menetet? A kérdés az, hogy van-e benne a felingerelhetőségen túl valami? Milyen mélységű a benne lévő vágy? Egyáltalán: kívánja-e igazán?)

Kihalt lépcsőház. Az ajtóban kívül maradt a kulcsosomó: bátran mehet. Rövidet csönget. A bim-bam végigszalad a lakásban. Zsuzsi nyugtalanul igazít magán, kinyitja az ajtót.

Már az előszobában átöleli a férfit, végigsimítja a nadrágját s benyúl a derékszív mellett. Bandi meglepődik, kicsit megrémül. (Mi ez? Előzetes mustra, alkalmassági vizsga? Ezen ne múljon!) Egyetlen mozdulat, s az asszony ruhája máris a levegőben surrog. Ő is megszabadul az övétől. A szobában félhomály, a bőrön borzongató hűvösség. Jölesik összebújni. Az asszony az ágy felé vezet, magára húzza. Birkóznak egy ideig. Színlelt közönnyel lehet csak felfogni ennek a rohamnak a lendületét. Úgy tűnik, Zsuzsi fékezhetetlen. (Nimfomániás talán?) A második

körben már jobban alkalmazkodik, felveszi Bandi ritmusát. (Miért van minden kapcsolatban ott az ágy? Átkozott asszonyi mohóság! Kielégíthetetlen vágyakozás! Ágy – vágy. Egyetlen betű a különbség. Véletlen, hogy egymást asszociálják? Vágy az ágyban, ágy a vágyban...) Ide-oda csapkodja fejét, barna haja az arcába hull. – Ne... ne... még... még – suttogja. Bandi fölötte, uralkodói gesztussal osztja a kegyeket. Ő az erő, tőle függ boldogság és gyötrelm, fel-emel vagy megszán, de maga mellé nem vesz sohasem. Úgy néz Zsuzsira, mint alattvalójára.

Két hét telt el azóta, hogy az asszony szenvedélyesen megölelte. Tizennégy napja nem látta. Nem is kereste. Nem akart az együttlétekből kapcsolatot csinálni. Sétált a parkban. Kellemesen melegítette az október eleji napsütés. Érett színekkel dicsekedtek a bokrok, a gránátalmafától a bodzáig sokféle növény díszítette a sétány két oldalát. A pázsiton – látszólag rendezetlen összevisszaságban – kőfigurák. Kő oroszlán, fiatal lány, kő csipkés virágkehely. A harmincas évekből származik valamennyi, a környék egyik kastélyából kerültek ide az ötvenes évek végén. Bizsergeti a bőrét a napfény. Mindennél jobban esik most ez a tiszta kitarulkozás, ez a gondolatlan csönd.

– Bandi, te itt? Mit csinálsz? – riasztja meg Éva. – Ha van időd, meghívlak egy italra. Kérni, kérdezni szeretnék tőled valamit.

Néhány percig hallgattak, aztán Éva titkolni akart nyugtalansággal apróságokról kezdett beszélni. Nem laktak messze. Az asszony gyorsan ajtót nyitott, s miközben helyet kínált, mintegy mellékesen, közönyösen hozzátette: – Jóska elutazott egy háromnapos konferenciára Győrbe. Egyedül maradtam...

– Italt ígértél... – kereste meg leggyöngédebb mosolyát Bandi. – Valami különlegeset, amitől élő lesz a halott, erőre kap a gyenge, visszanyeri hitét a hitehagyott, ami kimossa az agyamat, hogy ne emlékezek semmire... – nekem most ilyen ital kellene...

– Mindent el fogsz felejteni, ha engedelmeskedsz.

Odaállt a bárszekrény elé. Bandi csak a könyökének a mozgását látta. Összekevert néhány italt, s nyújtotta a félig öntött poharat. Az első korty kimondhatatlanul rossz volt, jellegtelen, zavaros ízű, különféle fűszerek illatát érezte. De ahogy végigfutott a nyelöcsövén és a gyomor falát kezdte melegíteni, megváltozott a véleménye. Ez az ital tud valamit, amiről én még nem is hallottam.

– Sokat nem adok, mert nem ismeresz magadra, s bánni fogod, hogy nem ittál belőle kevesebbet! – rejtélyeskedett Éva.

(Miért nem figyelt fel eddig erre a nőre? Nem látta hosszú, izmos combjait? A fehér nadrág úgy feszül rajta, hogy szinte kicsap az ereiből a vére. Ahogy lehajlik, az asztalkára rakja a poharakat, melleinek fordított kupolája szemtelenül kelletti magát. S a gerinc vonala!)

Csodálatos volt. Nem is emlékszik a kezdetére. Elfelejtette azt az apró mozdulatot, amelyre mindketten vártak. Az egyik, hogy megtegye, a másik, hogy megértse, felfogja és aszerint cselekedjen. Egy hangosan kimondott otromba szó tolakodássá degradálta volna a szándékot, megalázta volna mindkettőjüket. Csodálatos volt a súlytalan lebegés, a játék önfeledt örömet érezték. Eleresztették egymást, s mielőtt a semmibe hulltak volna, óvó tenyér védte őket. Ujjak, tenyerek, combok, csípők hullámozása, sikoltozása és ujjongása. Menekülés és halál. Félelem és öröm.

Míntha a saját árnyékába akarna bújni, úgy ment hazafelé. Visszanyerte a látását, ítéleteket tudott mondani, egymást kergették a gondolatai. (Egy fa a sivatagban odamegy a fűhöz. Megbarátkoznak. Együtt élnek. A fa árnyékot ad a fűnek, a fű nedvesen tartja. A fára száll egy madár. Nehéz súlya alatt az ág majdnem leszakad, ürülékét a fára potyogtatja. Egyszer a fa legerősebb ága letörik a madár nehéz súlya alatt, s ekkor így szól a fa: – Jöjj, madár! Még van egy gyöngé ágam.

A fű kimaradt a történetből. Mi lett vele? Sorban letöredeznek a fa ágai, nem tart ernyőt a pázsit fölé s az elpusztul. De ha a fű kiszárad, a megsemmisülésben hamarosan követi őt a fa is. Mindennek a madár az oka.)

Miért nem tud megmaradni a felesége mellett? Talán már otthon van, kibontotta a haját, áll a tükör előtt, megfésülködik, és újra kontyba csavarja egyetlen igazi ékességét. Miért nem mondta egyszer sem, hogy engedje szabadon? Jól állna neki, kicsit megnyújtaná, fokozná az arca szépségét. Kiemelné belőle azt, ami ebben a szürkeségben belesimul az egyéniség (a ruházkodás) jellegtelenségeibe.

Hirtelen besötétedett. A kortyintó még megmaradt a régi szép időből. Most is zsúfolt, pedig hétköznap van. Itt esik igazán jól a sör, állva, ismeretlen emberekkel beszélgetve. Testvérek között feleződik a gond és a pénz. Sör, rum. Birokra kelni az ősi ellenséggel. Ez most minden vágya. Azt akarja, hogy eltompuljon az agya, elfelejtse a mai délutánt, meg a tegnapit, meg a holnapit.

– Tudod, hogy ki vagyok én? – szúrta mellbe a mutatóujjával a szomszédját. – Nem tudod ugye? Én sem. Amikor kicsi voltam azt hittem, hogy ha felnőttem leszek, mindig tudni fogom. Azt hittem minden égbolt kék színű, a levelek zöldek, a tűz melegít, ha eszik az ember elmúlik az éhsége. És mi van?

Az égboltot örökké felhő borítja, láthatod, egyre vastagabb az avar, fázom a tűz mellett, és nagyon éhes vagyok. Az éhségemnél csak az undorom nagyobb. Az egész világ kavargó bennem. Egy nagy hányás minden. Úgy szomjaztam a tisztaságra, mint a homok a vízre. Nem tudom, mikor rontottam el. Tartom befelé a tükröt és iszonyodom. Ez vagyok én! Oszlophoz kellene kötözöm magamat, hogy megerősödjön a gerincem! Miért sodródok én a nők között? Azt erősítik fel belőlem, ami rossz, ami (nem méltó hozzám, ezt akartam gondolni, de olyan elavult, elcsépelet lett volna ez a megjegyzés. Szerencsére sikerült rögtön a megszületése után megfojtani.) nem én vagyok. (Így se sokkal jobb!) A prédát lesem én is, úgy mint a többiek, csak ezt nagyon nehéz bevallani. Otthon órák óta vár szürke arcú feleségem. Az ölébe hajtánám a fejem, csendesen cirógatna. Én meg elmesélném az életemet. Megértene, megbocsátana.

Bandi felállt, megkapaszkodott az asztalban, és lassú lépésekkel a kijárat felé indult. Nem nagyon lehetett bízni abban, hogy eléri az ajtót. Aztán váratlanul kiegyenesedett. A válla fölött visszanezett.

A konyhában kinyitja az ablakot. A hűvös szeptember beáramlik az apró helyiségbe. Nézi a kinti fényeket. A vállára egy kéz nehezedik. Azonnal megismeri.

– Bocsánatot szeretnék kérni tőled. Nem tudom, mi volt velem délután. Ellágyultam, elgyengültem, Meg tudsz engesztelődni? – nézett Zsuzsi Bandi szemébe.

Hosszasan belefeledkezett a férfi tekintetébe, mégsem látta, hogy olyan, mint éjszaka a tó felülete, amelyre villámok csapódnak. Sistereg a víz, meg-megremeg, a fény eléri a meder alját, aztán újra sötét lesz.

A férfi becsukta a szemét, szemhéjait néhány pillanatig zárva tartotta, s alig hallhatóan csak annyit mondott:

– Meg.

Halina, Éva, Gitta

A tízemeletes szalagház délutánra eltakarta a napot, az árnyék félig átnyúlt az úttesten is. Azon túl keskeny park kezdődött, jórészt fiatal fák nyújtogatták fejecskéiket a napsütés irányába. Egy-két idősebb tölgy terített árnyékot a délelőtti órákban néhány nyugdíjas feje fölé. A park három pontján kiszélesedett a gyalogösvény, helyet adott egy kőasztalkának. Sakkozónak tervezték eredetileg, de ebben a 360 lakásos házban nemigen akadt olyan sakkrajongó, aki délutánonként hóna alá csapta volna a készletét, s partner reményében lement volna a parkba. Így aztán a kártyások foglalták el az asztalt. Az íratlan rend szerint a szabad szombatok délutánjain jöttek össze, hogy megbeszéljék az eltelt hét eseményeit, politizáljanak, meséljenek. Az egyikük magyaros bajuszkájú üzemmérnök, legénykorában népitáncos volt, villámló tekintete, élénk mozgása kiemelte a többiek közül. Harminckét éves, nős fiatalember, egy fiú és egy lányka boldog apukája. Az első lépcsőházban lakik, a hetedikén, közvetlenül a lift mellett.

A másik ultipartner már átélte a házasság és a válás minden örömét és keservét. A város modern szakközépiskolájában tanít. Huszonnyolc éves, gyereke nincs. A harmadik lépcsőházban lakik. Itt a lakások fele garzon. A válás után eladták lakásukat, és sikerült szereznie két különállót. Ha nem is hasonlítható ez a mostani a korábbi kétszobához, mégsem albérlet. Igaz, a bejárati ajtó majdnem belenyílik a szobába, és nyújtózkodni sem lehet, de mindent megszokik az ember, ha muszáj.

A harmadik a közeli gyógyszertár kellemes arcú fiatal főnöke. A szemüveges férfi néhány hónapja költözött be a nyolcadik lépcsőház tizedik emeletére. Valamilyen úton-módon egy kétszobás lakáshoz jutott. Azt beszéltek, hogy egyedüli gyerek, s a szülei nem sajnálták a pénzt tőle. Mindenesetre Audival furikázott, azt mesélte, hogy minden télen egy hetet a Tátrában tölt sítáborban. Szerencsére kivételes szerénység jellemezte, emellett remek társalgó volt.

A három férfi pontban háromkor megjelent a ház előtt. Onnan együtt mentek a parkba, s foglalták el a helyeiket. A vénasszonyok nyara érett pompájában ragyogott. Lassan sárgulni kezdett a park is. Kristálytisza volt a levegő, igazi szépségükben virítottak az őszirózsák.

Kirakták dobozkaikat. Hús-harminc forintnyi apró volt bennük, meg néhány papírbankó. Még sohasem nyertek vagy veszítettek száz forintnál többet. Ide-oda vándoroltak a forintosok, de három óra múlva minden maradt a régiiben. A mai partinak különös tétjük van. Ma nem csak pénzben játszanak. Legutóbb elhatározták, hogy ma a vesztesek egy-egy kalandjukat is elmesélik.

Pali, az üzemmérnök nagy lendülettel kezdett. Tiszta betli lapja volt. Nem is tétovázott. A többiek viszont úgy tettek, mintha tudnának valamit. Rekontrával bukta a partit.

Nem a négy-négy forintot bánta, inkább a történetet nem akarta elsőnek elkezdni. De hát a megállapodás az ultisok között szent és sérthetetlen. Két ujjával végigsimította a bajuszát, köhintett, fürkészően a többieket vizsgálta. Mutatta, hogy zavarban van egy kicsit, pedig felkészült minden eshetőségre.

– Korábban is nagy híve voltam a pszichológiának, de amíg én magam nem lettem kísérleti alany, addig csak kívülállóként tiszteltem ezt a tudományt – kezdte Pali. – Tudjátok, hogy üzemmérnök vagyok. A cégem tavaly óta nagy pontosságú mérőműszereket készít. Sem az elméletben, sem a technológiában nem voltunk még olyan járatosak, mint most, ezért a főnök kiküldött Moszkvába két hónapra. Azért esett rám a választás, mert konyítok a fa témához valamit, meg nyelvvizsgám is van. Szomorkodott a család, de nem lehetett mit tenni, elen-

gedtek. Egy hónapig keményen dolgoztam. Este tíz után zuhantam az ágyba, s aludtam reggel hatig. Egy hónap után néztem körül a környékünkön. A szállásom mellett bérház magasodott. A Lenin-hegyen volt a lakótelep, néhány üzlettel. Pár száz méterrel arrébb követségi épületek, köztük a magyaré is. Este tíz felé értem haza, s amint a buszmegállótól haladtam a szálló irányába, a bérház előtt magyar szó ütötte meg a fületem. Külföldön mindig jobban összetartanak az egy nemzetbeliek. Megismerkedtem a társasággal. Orosz nyelv szakos tanárnők voltak. Továbbképzésen vettek részt. Na, az a lényeg, hogy attól kezdve bejártam hozzájuk. Nem csak magyarok, hanem csehek, szlovákok és lengyelek is voltak ott. A következő hét szombatján táncos összejövetelt rendeztek a kultúrteremben. Engem is meghívtak. Késtem egy órát, de ahogy beléptem és körbepillantottam, szinte elállt a lélegzetem. Egy vállig érő fekete hajú nőt láttam táncolni. Fehér, feszes nadrág volt rajta, hosszú ujjú fehér blúz. Sápadtta tette az arcát ez a szerelés, fekete haja pedig még jobban kiemelte halvány arcát. A szemében valamiféle lusta unalmat láttam, közönyösen mozgatta a csípejét, a karjait hanyagul lendítette előre, hátra. Partnerére, egy riadt szökére nem volt érdemes az időt vesztegetni. Több női pár lötyögött, férfi alig volt az egész teremben. Felkértem, bemutatkoztam. Halina, mondta halkán, alig mozduló érdeklődéssel a szemében. Lengyel nő volt. Valami keverék nyelven kezdtünk beszélgetni. Éreztem, hogy egyre jobb vagyok nála, egy csendesebb számnál magamhoz szorítottam. Őt akartam felfűteni, de nekem lett melegem. Ha hiszitek, ha nem, az első éjszakát töltöttem távol. Hajnali három körül megfogta a kezemet. Mint egy kiéhezett ragadozó védtelen áldozatára, úgy nekiestem.

Ettől kezdve, amikor csak lehetett, vele voltam. Mihelyt szabadultam, rohantam, lenyomtam a kilincset, s máris az ágyon hevertünk. Gyötrelmes éjszakákat éltünk át együtt. Nyugodtan megírhatta volna a Káma-Szútrát, mindent tudott, amit ember tudhat ezen a téren. Sűrű haját az arcom fölé borította, úgy érzetem magam, mint egy indián sátor foglya skalpolás előtt. Érett mellbimbói az ajkam előtt himbálóztak, mint két szem duzzadt cseresznye. Két hét múlva nem ismertem magamra. Állandóan a kilincset láttam magam előtt. Igaz nem olyan volt, mint a többi. Egészen új, a nikkelezés tükröként csillogott rajta. Elég volt hozzáérnem, tovatűnt a fáradság, megteltem energiával, majd szétfeszültem a vágtyól. Szerencsére a rossz és a jó gyorsan múlik. Elérkezett a hazaindulás napja. Az utolsó éjszaka azt mondtam neki: – Nem kérek tőled semmit, csak egy dolgot engedj meg. Hadd szereljem le az ajtóról a kilincset! – Láttam rajta, hogy meglepődik. Felcsavaroztam az újat, a régit pedig becsomagoltam a bőröndömbe.

Hajnali három is elmúlt, amikor a feleségem ajtót nyitott, s a fárasztó utazás után ágyba zuhantam. Másnap délutánra felszereltettem az üzemi lakatossal a kilincset. Négykor érkeztem haza. Felszaladtam az emeletre. Már messziről észrevettem. A kilincs szórta a fényt, ragyogott, ünnepelet. Erzsike a szobában tett-vett. Nem tudtam magamnak parancsolni, a szemem elhomályosult, a hangom remegett. Erzsike kezdeti tiltakozása mámoros sikongatásba ment át. Olyan volt, mint még soha. A nagy lélegzetvételek perceiben rendkívüli hálát éreztem. Elhatároztam, hogy attól a kilincstől nem szabadulok meg soha.

A többiek felsóhajtottak. Mindenki Halinára gondolt. Fekete hajára, sápadt arcára, feszes combjára.

Palit is megzavarhatta az élmény felidézése, mert egymás után három partiban is nagyon meggondolatlan volt, és vesztített. Aztán fordult a szerencse. Gábor, a patika vezetője teljesen magára maradt. Beleizzadt az erőlködésbe, mégsem tudta elkerülni a vereséget.

– Az én történetem nincs olyan érdekes, mint a Palié – kezdte. A szemüvegét letette az asztalra, forgatta, igazgatta.

– Néhány héttel azután, hogy kineveztek, egy szokatlanul napsütéses délelőttön fiatal lány lépett a gyógyszertárba. Felkaptam a fejem, mert szinte a levegő mozgása is érezhető volt

utána. Húsz évesnek látszott, egyenes vonalú fekete haja félig eltakarta az arcát. Kreol bőrén a szeme alatt egy anyajegy sötétlett. A nyaka köré lila sál tekeredett hanyagul. Az ajkain vastagon volt a festék. Szóltanul elém tette a receptet. Postinor. A pénztárban kifizette a két forintot, visszajött. Becsomagoltam a gyógyszert egy kis zacskóba, átnyújtottam neki. Rám emelte a tekintetét, elmosolyodott. Hirtelen derűssé változott az arca, a kiéltség vonásai eltűntek róla. Abban a pillanatban tudtam, hogy meg fogok ismerkedni vele. Így is történt. Mondhatom, nem kellett sokat hajtanom, hogy feljöjjön hozzám. A szeretkezésében volt valami közönyösség. Éreztem, hogy nem őszinte az öröme. Magamban nem volt okom kételkedni, ezért kíváncsi lettem: mi lehet az oka annak, hogy nem tud felszabadulni egész éjszaka. Többször találkoztunk.

Mindig sokat kellett innia ahhoz, hogy valamennyire meg tudjon szabadulni a gátlásaitól. A kisüsti pálinkát kényszerítette magába, prüszkölt, krárogott, de amíg nem érezte a bódultságot, ivott. Tudod, mondta egyszer, tizenhat éves voltam, amikor meghalt a nővérem. Húsz évesen. A rák vitte el. Nagyon gyászoltuk. Én is. Valaki utánanézett, kiderült, hogy mindkét ágon jellemző a fiatal korban bekövetkező halál. Nagyon megijedtem. Aztán elmúlt a félelem. Csak két év múlva jött elő. Rászoktam a cigire. Megkóstoltam a szeszt. Egyre több barátom lett. Tudod, mi az, félni valamitől? Átjárt a rettegés, kiszolgáltatottnak éreztem magam. Bármelyik pillanatban kiderülhet, hogy én is rákos vagyok. Van valami biztosítékom? Semmit se tehetek ellene! Ültem az ágyam szélén, kicsit elkábultam a szesztől, végignéztem magamon, a tükörben az arcomat vizsgáltam. Két évad van még, súgtam magamnak. Mire vársz? Éld át, ami az embernek megadatott! Kóstolj végig mindent, a jót is, a rosszat is! Öld meg benned lévő félelmet, legyen minden napod az utolsó előtti! Két kézzel végigsimítottam az arcomat, és a kemény csontokat éreztem, az üres szemeödröket. Lefoszlott rólam a hús, fekete hajamat megette az idő. A sikításomat még hallottam, de többre nem emlékszem. Anyám azt mondta, két napig aludtam.

Ma már úgy várom, mint az elítélt a kivégzés pillanatát. Várom, mint ami elkerülhetetlen. Ezért vagyok fásult, közönyös.

Gábor a két tenyere közé szorította a pálinkás poharat. Maga elé nézett, hallgatott. Hirtelen undort érzett. Nem itta meg a pálinkát, letette a poharat az asztalra. Felállt, odalépett Éva mellé. Lehajolt s megcsókolta a homlokát. A hirtelen beállt csendet egy mentőautó szirénája szakította félbe.

– Attól az éjszakától kezdve hiába kerestem Évát. Mert kutattam, nyomoztam. eltűnt a városból. Csak a tehetetlen fájdalom maradt utána. Ha rá gondolok, az jut eszembe, hogy minden fájdalom történeté szelídül egyszer.

A kártyaasztal előtti ösvényen portölcsér kavargott. A közepében egy korán elszáradt levél emelkedett fölfelé. Néhány pillanat múlva elült a szél.

Karcsi sem kerülhette el a sorsát. Ő volt ugyan a legjobb játékos, mégis fennakadt egy piros ultin.

– Gittával egy szalagavató bálban találkoztam először. A színpadon állt, kezében remegett a mikrofon. Fehér blúza gallérján halványzöld szalag hirdette: ma este ő az ünnepe. Megnyitotta a bált. Egyéniségében a lányos báj keveredett az ébredező nővel. Néhány hónapja szabad voltam már, elcsitul bennem a válás minden keserősége, a szárnyaimat próbálgattam. Ne higgyétek, hogy a sikerre szomjas vadász szemével néztem körül a teremben. Gitta hamar átöltözött. Búzavirágkék ruha volt rajta, oroszos nyakkal. A felső része szorosan simult a testéhez, kiemelte formás melleit. Deréktől lefelé bővült, de nem hirtelen, szabad mozgást engedett a lábának tánc közben is. A ruha csuklóban mandzsetta megoldással hívta fel a

figyelmet a lány finom kezeire. Egyetlen ujját díszítette gyűrű, ezüsből, kék színű kővel. Olyan élesen emlékszem minden apró részletre, mintha tegnap történt volna.

Az alkalom tette-e vagy valami más, Gitta mámorosan ünnepelt. Az örömeből bőven jutott nekem is. Hamar felkértem, s jól megértettük egymást. Az első pillanatokban tükörnek éreztem magam: visszatükröztem a mosolyát, felszabadult nevetését, játékos évődését. Aztán egyre jobban felmelegített az egyéniség, őszintén tetszett az öröme, s engem is elragadott a lendülete.

Eleinte titokban találkoztunk. Gyorsan meggyőztem, hogy nálam kényelmesebb meg biztonságosabb is. Rengeteget beszélgettünk. Lemezeket hallgattunk. A fotelben kucorgott, szőke haját szétterítette, homlokát felhúzott térdeire ejtette. Egyszer megleptem a Pillangókisasszonnyal. Megkereste a nagyáriát. Miután meghallgatta, felemelte a fejét. Egy kövér könnycsepp ragyogott az arcán. Néhányszor sikerült úgy megszervezni a dolgait, hogy az egész éjszakát velem tölthette.

Erősebb volt nálam. A tisztaságát tartotta fölém, hajolnom kellett. Igazán megszerettem. Nem is nagyon meditálhattam a dolgon, máris átcsapott a fejem fölött a szerelem. Érettségi után hosszabb időt tölthettünk együtt az Balaton partján. Túl volt már a felvételi vizsgán, két hetet várni kellett, amíg megjön az értesítés. Két hét a szerelem égboltja alatt, gondoltam a parton üldögélve, mialatt átkaroltam, s a hold fényében ezüstös hajában gyönyörködtem.

Nem tudtam betelni Gittával. Napról napra felszabadultabb lett, kezdte önmagát is megismerni, egyre odaadóbban ölelt magához. Most sem értem, miért keresi az ember az ölelésben a megsemmisülést? Hogy aztán fölemelje a fejét a habok fölé, mint hosszú vízalatti úszás után, s boldogan sóhajtson: élek! Önmagam újjászületésére vágytam én is eszeveszetten. Egyszer aztán mindennek vége lett. Éjszaka felriadtam. Pörögtek a kerekék. A saját hangomat hallottam. Minden szót, amit Gitta fülébe súgtam az ölelés pillanataiban, csak a neve helyett Editet mondtam. A volt feleségemét. Úgy éreztem magam, mint aki lelepleződött. Editet már régóta nem szerettem. De Gittának is hazudtam!

Szerencsére nem sok idő volt már hátra. Hazautaztunk, Gittát várta az értesítés: fölvtették. Elutazott a szüleivel nyaralni, aztán építőtáborba. Szeptember elején megkezdődött a tanév az egyetemen. Úgy váltunk el, hogy mindketten éreztük: nem találkozunk többé.

Bing-bang, bing-bang, hozta a harangszót a hűvösödő szél. Hat óra volt. Összeszedték a kártyalapokat, becsukták a dobozokat, felálltak. Útközben arra gondoltak, hogy valami fontos mellett mindig elmegy az ember. Az úttest szélén megálltak, elengedték a balról közlekedő autóbust, s indultak volna, amikor hangos kacagásra lettek figyelmesek. Velük szemben három nő közeledett. Egymásba karoltak, vidámak voltak. Az egyik fekete hajú, fehér nadrágban, középen egy szőke lépkedett, a másik szélén egy kreol bőrű lánynak lobogtatta a haját a szél. Jöttek, nevettek. Halina, Éva, Gitta.

A hullámok halála

A vonata éjjel egy óraker futott be az állomásra. Reggel korán kell kelnie, alvásra alig marad idő. Nem tudott figyelni semmire, csak az ágyat kívánta.

Amikor reggel felébredt, beidegződött mozdulattal kinyitotta az ablakot. Kitekintett, s egy vijjogó hang után nézett. Sirály. Követte a madarat. Félkört írt le, s beleolvadt a kékségbe. Ez hát a tenger! Valamiféle meglepődöttséget érzett, hogy itt van, hogy látja, találkozik vele, megismeri, megszereti. A kövesút egyenesen fut a tengernek. Felgyorsítja a lépteket is, emelkedően lefelé könnyebb a haladás. Aztán hirtelen balra kanyarodik, szinte derékszögben, s előtűnik a halüzem néhány épülete.

A halüzemben fognak dolgozni három hétig. „Vendégmunkások” lesznek. Egyelőre semmi sem jelezte, hogy halüzemhez közelednek: nem érezték a bomló fehérje jellegzetesen erős szagát.

A fogadás és a különféle vizsgálatok ceremóniái után másnap munkához kezdhettek. A lányok futószalagok mellé kerültek, halkkonzerveket készítettek, töltötték a dobozokat apróhallal. A fiúk nehezebb fizikai munkát kaptak, volt, aki a szalag mellett serénykedő nőket látta el nyersanyaggal.

De az első nap még a felfedezése. Szinte végigfutottak Sassnitz főutcáján, le a halászkikötőig. Meredek lépcsőkön jutottak odáig. A fákon át kiláthattak a tengerre. A halászbárkák, mint a heringek úgy nyüzsögtek a kikötőben. Volt, amelyik már megérkezett a zsákmánnyal, néhány pedig még csak most készülődött. Hatalmas sziklák a part egyik szakaszán. Már ereje is volt a napnak, hamar lekerült róluk az ing, néhányan fürdőruhában keresték az alkalmas helyet. Végigheveredtek a sziklákon, és ösztönösen érezték, hogy hallgatni kell. A tengerrel megismerkedni csak csendben lehet, alázattal érdemes közeledni hozzá. Behunyt szemmel hallgatóztak és vártak. Aztán ők is meghallották a tengert, az üdvözlését. Rendíthetetlen nyugalommal értek ki a hullámok a partra, s csapódtak a sziklákra. Muzsika volt ez, amely kiegészült a sziklák közötti víz csobogásával s a sirályok szünni nem akaró hívójelével.

Ez hát a tenger! Átadta magát a sugaraknak, a tengereknek, a szétfröccsenő vízcseppeknek. Szinte tapinthatóan érzékelhető volt az öröm is, ami eltöltötte, csaknem túláradt rajta. Eltűnt a hosszú utazás fáradtsága, csak az egymást kergető zöld hullámok voltak a közelben s a kékek távolabb.

A móló túlsó végén, a világítótorony fölött sirályok kavargtak, zsákmányra vadásztak. Olykor-olykor zuhanórepülésben vágódtak a víz felszínére. Jóleső érzéssel tárta ki a karjait, élvezte a szikla hűvösét. Ebben a teljes feloldódásban gondolt először igazán Virágra. Felült, nem kellett sokig keresnie, mert két sziklával odébb napozott.

Örült, hogy itt látja maga mellett, nem tolakodóan, mégis sokat sejtetően. Ez a hosszú utazás úgy tűnt, végérvényesen egymáshoz kapcsolta őket. Sokat beszélgettek, nevettek. Száz kilométereket aludtak egymás vállára hajtva a fejüket. Összetartoznak tehát, gondolta, belső elégedettséggel. Lopva végignézett rajra. Vízcseppek ragyogtak a testén. Mintha ezernyi csillag lenne. A zöldszínű bikini jól illik világosbarna hajához, kreol bőréhez. Virág felült, rámosolyodott. Ott vibrált a tekintetében az érzés és az öröm, amely majd ezután találja meg a mozdulatokat, a szavakat. Nem volt ebben a mosolyban semmi kényszerűség, úgy tárult fel benne a lány, ahogy a napsugarak hatására kibontják kelyhüket a virágok. Sok minden mellett ez a póztalan egyszerűség, természetesség vonzotta leginkább. Jó néhány nagyképmű lány tette-vette magát az egyetemen. Virág mindnyájunktól különbözött. Mindent őszintén csinált. A nevetése,

a hangja, a haragja, a felháborodása, a visszautasítása vagy a melegsége egyaránt természetesek voltak. Tudta, hogy jó alakú, de nem élt vissza vele.

Adottságnak tekintette, amelynek örülni kell, de nem szabad fölényé alakítani. Bandi tudta, hogy a feléje küldött mosoly azt jelenti, menjen oda. Csodás önfeledtségben telt el az első nap. Egymáshoz bújva üldögéltek a sziklán, és tekintetükkel kísérték a komphajót, amelyik Trelleborg és Sassintz között szállította az utasokat, autókat, vonatszerelvényt. Méltóságteljes lassúsággal közeledett, a vakítóan fehér hajótest egyre nagyobb lett.

Ezután minden különösebb megbeszélés nélkül együtt maradtak. Együtt étkeztek, sétáltak a városban, vagy napoztak a tengerparton. Szabad idejükben kirándultak, ismerkedtek a Rügen-sziget látványosságaival. Csodálták a tenger sokféle arcát. Más volt reggel, délben, este. Más volt Binzben, Kap Arkonában, mindenütt. Úgy érezték, sohasem tudnának betelni vele. Egyszer simogatott, máskor lenyűgözött. Hol félelmet ébresztett, hol játszadozásra csábított. Hatalmas, tarajos hullámaival éppen úgy maradásra kényszerített, mint látszólagos csöndességével. Kedvenc partszakaszuktól nem messze egy csodálatos „hegy” nőtt a tenger fölé. Fehér oldalával jellegzetessé tette a partot. A Königstuhl alján a tenger elszíneződött ezen a szakaszon, világosabb lett, de cseppet sem zavaros. Amikor fönt sétáltak a „hegyen”, s onnan nézték a tengert, Bandit valamilyen a furcsa érzés lepte meg. Csodálat volt ez leginkább, s afölött az érdekesség fölött érzett öröm, hogy pár tucat méterre vannak csak a tengerszint felett.

A Königstuhl erről egyáltalán nem vett tudomást, nyugodtan fürdette magát a tengerben.

Miután elfáradtak, német kolbászt ettek és hideg sört ittak, majd egy másik úton visszakanyarodtak a kikötőbe. Egy hete már, hogy megérkeztek. Mennyi minden történt! A halüzemben megszokták a munkát, elfogadható teljesítményt nyújtottak. Megszokták a német szót is, barátokat szereztek. Az ebéddel nem tudtak megbarátkozni: nem annyira az ételek íze miatt. Inkább a mennyisége tűnt kevésnek. De szerencsére az üzemi büfében lehetett pótolni. Ebéd előtt rendszerint ettek valamit, s az asztaltól a jóllakottság illúziójával kelhettek fel.

Virág és Bandi a többiek előtt is összetartoztak már. Virág nem volt szemlesütös úrilány, de nem játszotta meg a tapasztalt nőt sem. Ezért, amikor Helga néni, Bandi nyugdíjas házinénije, (aki személyes ismerőse volt Ernst Thalmannak) hosszabb időre elutazott, a fiú felvitte Virágot. A lány nem rendezett jelenetet, nem nevette ki, csak ránézett és elmosolyodott. Ugyanazzal a mosollyal fogadta a hívást, mint ahogy az első nap rátekinített a tengerparton. Bandi érzett egy kis lelkiismeretfurdalást, de nem volt ez teljesen tudatos, inkább csak átsuhant az agyán, hogy nem kellene.

De a miérten nem gondolkodott, mert nagyon kívánta a lányt. Türelmetlen volt, izgatott és nyugtalan. Nem bízott még annyira magában, inkább a beleegyezésig való küzdelem érdekelte, mint maga az együttlét. De nem lehetett már visszakozni, ez nyilvánvaló volt a fiú számára. Ezek a gondolatok csak az ajtó kinyitásáig foglalkoztatták, ami nem is volt olyan könnyű, mert csak egyre volt bezárva, ő pedig kettőt akart fordítani. Virág gyöngéd intelligenciája oldotta Bandi zavarát. Elsötétítette az ablakot, s a kora délelőtt szórt fényében vetkőzni kezdett. A sirályok veszekedtek valamin (az egyik ablakszárnyat nyitva hagyták, s így a szobában a tengert is hallhatták), a zöld sötétítő függőnyt lazán mozgatta a légáramlat. Virág ott állt az ablak előtt, felsőtestén fehér pontok villódtak. Mindene ruganyos, a teste izmos, de nőies. S a melle úgy feszül, mint hajó vitorlája a szélben. De nagy marha az ember, gondolta Bandi, regényben olvasható sztereotípiák jutnak az eszébe egy mezítelen női test láttán. Miért kell mindenre szavakat keresni, mindent körülírni, meghatározni? Miért kell a jónak nevet adni? Minden szó, amit ilyenkor elmond az ember, hétköznapivá szürkíti az ünnepet. Virág is hallgatott.

Ahogy megölelték egymást, mindketten érezték, hogy a bőrük olykor-olykor összerándul, szinte megvonaglik.

Érezték a pórusaikat, égették egymást, megsemmisülni vágytak.

Sokáig feküdtek még egymás mellett mezítelenül, mint akik álomból ocsúdnak. Ez a helyzet az öntudatlan létezését kínálja: még az álomhoz kötődik az ember, de szervei már az adott valóságot fogadják, elemzik.

Bandi most vette észre, hogy a háromágú csillár akasztójánál jókora pókháló kapaszkodik a mennyezethez, néhány függönykarikáról leszakadt a kötés, s az ágygal szemben a régimódi háromajtós tükrös pipereasztal egyik tükre keresztben megrepedt. S a sirályok is újra viaskodnak, vijjognak. Mellette fekszik Virág, aki talán ugyanazt élte át, amit ő, s aki szintén most ébredszik ebből a gyönyörű álomból, kábulatból. Abból, ahogy a bal kezét átnyújtja és felé fordítja a fejét, legalábbis ezt érzi. Bandi is oldalra fordul, megsimogatja Virág arcát, aztán hosszasan csókolgatja a mellét. A lányt láthatóan meglepi ezzel, de nem hárítja el a mozdulatot, sőt szorosan magához szorítja Bandi fejét s a hajában turkál. Újabb viharos ölelkezés következik, amelyben mindketten tökéletesen feloldódnak. Eltűnik a kezdeti görcs, a bevallatlanul is kölcsönös félelem.

... A tenger hullámai egymást kergették. Végtelen messzeségtől indultak el, megszülettek valahol, s meghaltak a parton. A vizet figyelő fák részvétellel álldogáltak, összesúgtak, meghajtották a fejüket.

Ilyen a szerelem is, gondolta Bandi, az egyik sziklán üldögélve. Mellette horgászok ügyeskedtek. A bot végét a sziklába fúrt lyukba tették s izgatottan figyelték a vizet. Ötven méterre tőlük homokosabb volt a part, s alig hároméves gyerekek lubickoltak a Keleti-tenger hideg habjaiban. Tizenöt éve, hogy itt volt, itt üldögélt a sziklákon. Most Rostockból utazott ide, ahol egy küldöttség tagjaként tartózkodik. Valami üzte, hajtotta, hogy eljőjön ide, megfürödjön a sirályok kiáltásaiban, szemhéja alá zárja a Königstuhl fehérségét, csodálja még egyszer a tenger színpompáját. Talán éppen azon a sziklán üldögél, amelyiken akkor Virággal...

Ki tudja, hogyan, miből keletkeznek a hullámok? Jönnek, erősödnek – hatalmasak, gyönyörűségesek. Aztán kiérnek a partra, elvesztik erejüket, megsemmisülnek. Mint a szerelem. Ilyen szomorúan van berendezve a világ? Nézte maga előtt a sustorgó habokat. Aztán felemelte a tekintetét, és szinte megdermedt az ámulattól: hatalmas hullámok közeledtek felé.

Pusztuló kopjafák

A sövénykerítés pillanatok alatt lángba borult. A lángnyelvek átvágtak a keskeny réseken, mindkét oldalon folyamatos volt a tűz. A száraz avaron – mint a gyújtózsínóron – másodpercek alatt elért a láng az első kopjafáig. Öregember feküdt alatta, 1896-ban halt meg hetvenkét éves korában. Erősen korhadt volt már a csónak, a stilizált arcvonásokat lekoptatta az idő, ráncos volt a kopjafa is, mint János bácsi arca. A vezetékneve már olvashatatlan. Furcsa módon egy mondatot tisztán ki lehetett venni: *Itthagytalak benneteket, mert így akartam.* Volt ebben valami hetykeség, kihívás. Öngyilkos lett volna hetvenkét éves korában? Mi vitte rá?

A tűz körülölelte a kopjafát, lobogott, mint egy fáklya. Dohogott a láng, elégedetlenül, mérgeesen.

S már égett a második, a harmadik is. Kavarogtak a lángnyelvek, összeölekeztek, szétváltak, egymást üldözték. Friss koszorúk művelei pödörödtek, pattogtak, virágszálak hajladoztak a forró levegőben.

Megkondult a harang. Négyet ütött. A koratavaszi napsütés kellemesen melegített. A templom bejáratánál, a báméskodók gyűrűjében megjelent az esküvői pár. Borízű éljenzés harsant, az emberek figyelme a menyasszony felé irányult. (Holnap mindenkinek tudnia kell, milyen volt ez a kései esküvő, milyen volt Marika, a 28 éves ifjú asszony, s Béla, a bajuszos, köpcös, erőtől duzzadó vőlegény. S legfőképpen arra volt kíváncsi mindenki, hogy valóban muszáj volt-e az esküvőt három hónapi ismeretség után megtartani?)

– Nem látom apámat – súgta oda Béla Marikának. – Úgy látszik mégsem jött el. – Biztosan itt van valahol – nyugtatta meg az ifjú asszony. Közben szemével kiintett a barátnőinek, akik ott álldogáltak a kerítéshez simulva. Tekintetükben a cinkosságvállalás szándéka csillogott, Marika egy kis irigységet is kiolvasott a kutató pillantásokból. A kijárat bal oldalán, nem messze az ajtótól, a támfal árnyékában fejére húzott fekete kalapban Béla apja rejtőzködött. Nem tudott otthon maradni. Bolond ez a legény, ez az egyetlen fiam, gondolta végig vagy századszor, hozzáköti az életét egy megejtett lányhoz. Ezért neveltem fel eddig? – füstölgött magában.

A menet már majdnem a kerítéskapuhoz ért. Mari arcát tekintetek súrolják, simogatják, kutatják. De egyvalakinek csak a pillantását érzi. Fölemeli a fejét, s mintha boldogságában körülölelné tekintetével a templomkertet, a környező embereket, a sokféle ismerős arcot, a válla mögé néz, s a templom fala mellé húzódva észrevesz egy legényt. Milliós forgatagban is felismerné, hát még így, itt, amikor a szíve kiugrik a helyéből, szerencsére a bordák rácsai fogva tartják, nem eresztik. Persze, hogy ő az. Jóska. Az első szeretője. Nem is a szeretője volt, hanem a kedvese. Nem is a kedvese, hanem az égboltja, a mezők hajnali harmata, a levegője, a napsütése, a víz íze, a folyó simogatása. Két kezével csodákat művelt. Ha hozzáért, mintha nyugtalan tengeren hányódna. Ezt érezte az első pillanatban. Aztán fokozatosan elcsitultak a hullámok, s ez a nyugalom is olyan jó volt. Mintha szerencsésen partot ért volna a viharos utazás után.

Jóska tekintetével követte a távolodó párt.

A fiatalok éppen a kiskapuhoz értek, amikor mellettük Bálint bácsi elkiáltotta magát: A szent-ségít! Tűz van valahol! De akkor már mindenki a temető felé fordult, s a báméskodók széle meglódult, futásnak eredt. Alig kétszáz méterre volt a temető. A szél szembefújta velük a füstöt, a meleg levegőt. Már a tűz hangját is hallották. A hátul levők a megérkezettek kiáltásait

is. Rémuлт sikoltások hasították a dobhártyát. Mindenfelől jöttek az emberek. Félreverték a harangot. Vergődött a torony szíve.

Az első sorok megérkeztek a lobogó sөvénykerítés vonaláig. Iszonyú látvány tárult eléjük. Égett az egész temető. Mindegyik kopjafa külön-külön. Mint valami fáklýás felvonulás. Mozdulatlan öregasszonyok az égő kerítésnél. Fekete kendőben, összeszorított kezükre hajolva. Csak a homlokuk, az orruk vonala meg az álluk látszik. Meggörmnyednek, suttognak. Stilizált kopjafák. Úgy állnak ott a temető szélén, hallgatják a tüzet, mintha a végítélet szelét éreznék. Mintha a mindent megsemmisítő tűz leheletét éreznék, bэнultan, mozdulatlanul várnak. S a többiek. A férfiak, a fiatal menyecskék, a legények s a lányok. Kezüket az arcuk elé emelik. Senki se mozdul. Lehetetlen bármit is tenni. Az öregasszonyok szájról szájra adják az átkot. Végighullámszik a tömegben, eljut az utolsó sorig: – Megbünteti az isten! Megbünteti az isten! Megbünteti!

Béla apja is ott áll az első sorban. Merev, kiüresedett tekintettel nézi a hatalmas lángokat. Nem pislant, nem néz sehová, csak előre, a lobogó csónakokat nézi, amelyek egyre nehezebben birkóznak a lángtengerrel. Nem tud szabadulni a tüztől, az arca már teljesen átforrósodott, fekete öltönye süti a testét. Fegyelmezi magát, de ő is nagy-nagy megindultságot érez. Ég a temető! A túlsó sarkában nyugszik az apja meg az anyja! Megbünteti az isten, megbünteti, suttogja mozdulatlan ajakkal. Beugrik az égő kopjafák közé. Bukdácsol a sírok között, rohan a túlsó sarok felé. Meggyullad a kabátja. Leszakítja magáról. Rohan. Ráborul a kettős sírra. – Bocsássatok meg! – öleli magához a két kopjafát. – Bocsássatok meg!

Fiatal legények vitték ki az eszméletlen öregembert. Már mindenki felocsúdott a бэнultságból, megérkeztek a helyi tűzoltók, és messziről hallani lehetett a tűzoltó autók szirénáit is.

– Marcikám, adjál négy felest!

– Magaddal akarsz koccintani? – verte hátba régi barátját Kálmán. – Hívjál meg kettőre!

– Gyere, öreg! – invitálta fásultan Jóska.

Még csak hét óra volt, de már vágni lehetett a füstöt a kocsmában. Az izzadtságszag keveredett az erős dohány füstjével, a gumicsizma-bűzzel, a szilva- és az almapálinka átható illatával. Jóska nem ült le. Nézegette a keskeny poharakat, gyorsan lehajtotta mind a két féldecit. Újakat kért, majd lezuhant a legközelebbi székre.

– Tudod hányadik helyen állunk a válások számában? A harmadikon! Miért? Meg tudnád mondani? Mert rosszul választunk! Elvesszük, akit nem kapunk meg. Mert, akit nem kapunk meg, az hűséges lesz hozzánk! Érted? Ilyen marhák vagyunk valamennyien! Magántulajdont csinálunk a nőből, kikényszerítjük, hogy lázadjon fel a sorsa ellen, csaljon meg bennünket. Csak a testére vágyunk, öregem! Arra vágytam én is. Hány éve is? Nyolc. – Miről beszélsz, Jóska? Ne igyál annyit, nem szoktál te ide járni! – Mitől ijedtél meg? Félsz, hogy gondolkodnod kell? Te miért nősültél meg? Szeretted, mi? Ne röhögtesz! Magadat szeretted, mert ő töltötte be, amit magadban szeretted! Eltévedtünk mi valamennyien! Azt szerettem benne, hogy hozzám bújik, a testét kínálja, kielégít, de nem őt magát egészen, csak a ritmusát, ahogy a gyönyört nyújtja. Mégsem hagyom ott. Gyáva vagyok, megfontolt és józan. S nem bízom magamban. Pedig Marit szerettem. Egészen. Nem tudom, hogy a három gyereket sajnálom-e vagy egyszerűen félek. Néha arra gondolok, ha vele élnék talán őt sem szeretném. Ha őt sem, akkor senkit sem? Hiányzik belőlem ez az érzés?

Menj a fenébe! Ne magyarázz nekem, ha nem tudsz kínaiul! Jó, jó, hazamegyek, csak még megiszom a két felest.

A vendéglő különterméből nóta hangzott:

*Asszony, asszony, az akarok lenni,
Nékem akkor nem parancsol senki,
Sem apám, sem anyám
Azé leszek, kit szeretek igazán.*

Éjfél is régen elmúlt már. A primás odahúzott Mari mellé: Mari meg énekelt. Harsányan, csinált jókedvvel. Jobb kezével az asztalon verte a ritmust: Asszony, asszony, az akarok lenni!

– Látod, milyen boldog vagyok? – súgta az urának. – Milyen örülten boldog?

Béla nem titkolt bosszúsággal nézett az asszonyra. Tömött bajuszát harapdálta, nem tudta, mitévő legyen.

– Hagyd abba, Mari! Ne ilyen hangosan! – határozta el magát. – Mit mondanak a többiek? Ne igyál annyit! A kicsinek sem tesz jót – tette hozzá végső érvként.

Mari a férje felé fordult, zavart tekintetét kereste, kitágult a pupillája, hideg mosoly futott végig az arcán. Kiegyenesedett, végigsimította a derekát, mély lélegzetet vett, mint aki hosszas beszédre vállalkozik. Aztán mégis csendben maradt. Mozdulatlanul várt mindenki. Néhány másodperc múlva felharsant Mari hangja:

– Csak még egyszer hadd énekeljek! Csak egyszer! – választ sem várt, végignézett a hosszúkás különterem vendégein. Az anyja maga elé nézett, az apósa meg az anyósa már nem voltak jelen. A sógora egyenesen a szeme közé bámult. Mari tekintete megállapodott a primáson, kezével intett neki:

*Kék ibolya búra hajtja a fejét,
Mert a harmat nem öntözi a tövét.
Szállj le harmat kék ibolya gyöngye tövére,
Most találtam egy igaz szeretőre.*

Tele volt szomorúsággal Mari éneke. Megdermedt mindenki, elhalkult minden beszélgetés. A kora tavaszi szél szárnyára vette Mari hangját, összekeverte a pernyével, a füst illatával, a kátrány bűzével.

Jóska mozdulni sem tudott az ablaknál. Nézte Marit, és kicsinek érezte magát, nagyon aprónak.

Mari megismételte a refrént. Az utolsó szavakat már szinte mondta. Kétségbeesett, reménytelen volt. Hangosan zokogni kezdett. Mintha egész életének minden fájdalma most szorítaná a torkát. – Soha... sem... énekelek... többé – zokogta. – Soha...

Hajnatra teljesen beborult az ég. Sötétszürke, kövér felhők torlódtak egymásra. Szinte súrolták a református templom gombját.

A fiatalok szobáját uralta a francia ágy. Modern vonalú volt, mégis valamilyen előkelőséget hordozott.

Mari kipirult arccal ült, hátát a falnak támasztotta. Égette a hideg. Béla odatörleszkedett hozzá, fejét Mari felhúzott combjaiba fúrta, bajuszával csiklandozta a bőrt. Mari sóhajtott, bal kezével megsimogatta a fejét. Béla felbátorodott.

– Ne... – tolt el magától a férfit. – De hát miért nem? Most mért nem? – rezgett Béla hangja. Az asszony hallotta a kérdésben bujkáló megjegyzést is, felfogta a vágást, de nem akart reagálni rá. Mit tudja ez a bumfordi fiú, kamasznak maradt férfi, mi minden irányít egy nőt?! Talán neki szólt az az alkoholos ölelés Gáborék házibuliján a dermesztő szobában? Megbánta elégszer. De hirtelen hiábavalónak tűnt az élet, az ujjai közt kipergő élet, minden kapcsolat, minden szó. Nem akart semmit. Nem törődött semmivel. Engedte, hogy irányítsák. Béla

bevezette a szobába. Bedugta a hűvös dunyha alá, csak úgy vacogott a foga. Az arcán érezte a huzat nyirkosságát, a szoba kissé áporodott, elhasználódott levegőjét. Béla villámgyorsan levetkőzött, s róla is leráncigálta a ruhát. Amikor a bugyihoz ért, akkor érezte először a forró tenyerét. Jó volt, mert szinte eltűnt benne. Már ő is azt akarta, hogy minél előbb lekerüljön róla. A férfi ravaszul simogatni kezdte, először csak a combok belső felét. Haladt fölfelé, aztán az utolsó pillanatban megállt. Nem mondhatja, hogy nem akarta, mert lassan megmozdította a lábait, a simogató tenyér mozgása elé ment, szinte gyorsításra ösztökélve a férfit. Lecsúszott az ágyban, hogy a férfi keze elérje a szeméremtestét. Béla megrebbent, várt. Mari oldalra fordult, szembe a férfival. Odasimult hozzá, becézgette, ingerelte, ahogy csak tudta. Hazudna, ha azt mondaná, nem esett jól neki. Igaz, volt egy pillanat, amikor két kezével megpróbálta kiemelni a férfi csípőjét, de az nem vette észre a menekülő mozdulatot, s benne is rögtön megszólalt egy hang, amelyik azt súgta: miért mondanál le a jóról? Ennyi volt az összes tiltakozása. Feloldódott a másik bőrében, a pórusain át kapta a levegőjét, egy ütemre lüktettek, vergődtek. Egyszerre feszült meg a testük, s az elpattant húr utáni csendben mindketten a földre érés pillanatát várták.

– Ne... Kérlek, most ne. Ne kérdezz semmit, engedd meg, hogy egyedül aludjak!

Béla nem erőszakoskodott tovább. A józan ész is, meg a fáradtsága is türelemre intette. Annyi mindent furcsának talált ebben a nőben: az arcát, a haja színét, a hangját, a másik világból érkező mosolyát, a nézését. Ha csak rátekintett, rögtön úgy érezte, hogy hatalma van fölötte, azt teszi vele, amit akar. Jobbnak tartotta most is, ha visszavonul. De azért mutatnia kellett, hogy megsértődött. Elővett a bársekreányból egy üveg Tokaji aszút, töltött magának három pohárral. Az ital kellemes illata, íze volt ma az egyetlen jó, amire egyszer emlékezni fog.

Mire visszatért az ágyhoz, Mari már jobb oldalára fordulva szunyókálni látszott. Nászéjszaka. Ez sem olyan, mint a sablon. A folytatáson töprengett, de valamilyen hatalmas erő a fejét rányomta a párnára, és nem engedte felemelni. Annyit hallott még, azt is nagyon elmosódottan, hogy megindult az eső, s kövér cseppek vágódnak az ablakra.

Marinak nem jött álom a szemére. Megpróbált elaludni, de csak tehetetlen vergődés lett belőle. Szeretett volna pihenni s felejteni. De újra és újra maga előtt látta az elrejteti akart férfiarcot a templom fala mellett. Ahogy összekapcsolódott a tekintetük, Jóska pillantásából azt olvasta ki, hogy valami jóvátehetetlen történt ma. Mit tehettem volna mást? – üzente vissza.

Lemondott az alvásról. Mindjárt megvirrad, szembe kell nézni a nappalal. Ez az éjszaka még a múltjához tartozik, még akkor is, ha új korszak kezdődött az életében. Leszállt az ágyról. Magára vette világoskék köntösét, az ablakhoz ment. A sötétítőfüggöny ráomlott a vállára, orrát az üveghez nyomta, s úgy, mint kislány korában mindig, nézte az álomba szenderült falut. A főtca karnyújtásnyira volt innen, a villanykörték az utolsó menetet vívták a sötétséggel. Az eső mosta az ablaküveget, néha egybefolyt a szeme előtt minden, aztán megint látta a környező házakat, udvarokat. Béla szülei az első emeletet adták a fiuknak. Milyen szerencse, mert innen legalább látni lehet messzebbre is. Utoljára ősszel esett ennyire, egy szeptemberi éjszakán. Akkor is ott állt az ablaknál, nézte a város fényeit, olvasta a neonfeliratokat. Gyönyörködött a víztócsákban tükröződő színekben. Még az is tetszett neki, hogy néhány részeg gajdolvá végigbotladozott a szemközti járdán. De akkor Jóska állt mellette. A szállodai szobában ő borította be a csókjaival a testét. Ott álltak mezítelenül az ablak előtt, és győzteseknek, lebírhatatlanoknak érezték magukat. Jóska a vállán nyugtatta a kezét, combjuk összeért. Arra gondolt, hogy nincs erő hatalmasabb, nincs szenvedély pusztítóbb, nincs szerelem tisztább, nagyszerűbb, mint az övék. Minden asszony hazudik, amikor azt mondja: ellobban a szenvedély, megcsúnyul a szerelem néhány együtt töltött év után. Nem pusztulhat el! Jelképpé vált a számára ez a közös szemlélődés. Kiemelkedtek a hétköznapi szürkeségéből, a dolgok fölé kerültek. Fönről olyan szokatlannak tűnt minden: a házak, az emberek, az utcai nyüzsgés. Ap-

rónak, jelentéktelennek. Az emberek értelmetlenül szaladgáltak, tele voltak nyugtalansággal, feszültséggel. Hiányzik belőlük a bizonyosság. Nem valamilyen vallásos kötődésre gondolt, hanem a szerelem nyújtotta biztonságérzetre. Jóska mintha ernyőt tartana föléje, megóvja az esőtől, a széltől, a bántó napsütéstől. Elsimítja a gondjait, kibogozza fel-feltámadó szorongásait, félelmeit. Igen, Jóska.

Lassan feltámadt a szél is. A villanylámpa fényében jól látszik az eső kavargása. Az utca végében megjelenik egy mentőautó. Hátrátolat a Jóskáék kapujához. Kiugrik a sofőr és az orvos. Villog a kék fény. Úristen! – erősödik Mari sejtése. Otthagyja az ablakot, szalad le az utcára. A kertkapu csikorogva nyílik. Fut a járdán. Már a hangokat is hallja. Jóska anyja a kezét tördeli, topog a hordágy körül. – Jaj, Jóska, szegény Jóska – zokogja. Mari egy villanyoszlop mögött áll, onnan figyel. Kalapál a szíve, szempilláit könnyek feszegetik. – Meghal az én Jóskám – sikítja az öregasszony.

A sofőr azonnal indít, s a mentőautó amilyen gyorsan, váratlanul megjelent, úgy el is tűnik. Mari csak most tér magához. Az ocsúdás még rosszabb, mint a félig önkívületben állapot. Ezt mondta hát a férfi szeme ott, a templom mellett. Nem tud nélküle élni? Ezt üzeni neki? Mit feleljen?

A rövid úton, amíg hazaért: tudata vetítívásznán leperregtek az eltelt két év eseményei. A megismerkedés, az első együtt töltött éjszaka, a hosszú-hosszú hallgatások a folyóparton. Nem lehet egyedül élni az emlékekkel! Nem melegítik, hanem gyötrik a magára maradt embert.

Berohant az udvari kamrába. Az egyik polcon talált egy doboz gyomirtót. Elkészített magának két adagot. Vízzel összekeverte, megitta. Felment a lépcsőn a szobájukba. Béla mozdulatlanul aludt. Kivette a bár szekrényből a konyakot, teletöltötte a vizes poharat. Megitta. Várt. Pár perc múlva iszonyatos gyomorgörcsöt érzett. Ez a halál, gondolta. Mintha tűz égetné. Összekucorodott, két kezét a gyomrára tette, nyomogatta. Csak ne kellene ennyit szenvedni, méltatlankodott. A fájdalomtól nem tudott egy helyben maradni. Járkálni kezdett a szobában. Összeszorította az ajkait, hogy ne üvöltsön. Kiment a lakás nagyobbacska előterébe. Le akart menni a lépcsőn, de megbicsaklott a lába. Legurult a földre. Elvesztette az eszméletét. A nagy robajra kiszaladt az anyósa. A rémülettől szólni se tudott.

Egy órán belül másodszor hívták a mentőt. A nappali fény hatalomátvételével kezdődött meg a reggel. A mentőautó nem kímélte a szirénát. A kocsni egy óra múlva már a megyeszékhely kórházában volt. Az intenzív osztályon felkészültek a fogadására.

Az orvosok napokig az életben maradásáért küzdöttek. Amikor magához tért, és valamennyire világosan látta a dolgokat, elkecseregett. Lelkiismeretfurdalása támadt. Ügyetlen volt, nem sikerült meghalnia. És Jóska? Semmit sem tud róla. Iszonyú fájdalom kínozta. Megalázta, meggyötörte. Állandóan kapta a nyugtatókat, szinte egész nap aludt. Elvesztette az egyik veséjét, a másik állapota is nagyon válságos volt. Lefogyott, az arca beesett, a szeme fáradtan csillogott. Nem volt akarata ennek a pillantásnak, közömbösen siklott a kórterem egyik tárgyáról a másikra. Neheztelt az orvosokra. Egyszer már átélte valamit, sikerült az életről lemondania. S most újra itt van a nappal, amellyel meg kell küzdenie. Mi vár rá, ha innen kikerül? Szerencsére három hétig nem látogathatták.

Két hónap múlva hazaengedték. Amikor átöltözött, odaállt a tükör elé, megfésülködött. Idegen, sápadt arcot látott. Feszült a bőr a csontokon, a homlokán mély ráncok jelentek meg. Vizsgálhatta magát, szembenézett azzal a nővel. Nem állta a tekintetét. Eldörzsölt egy kibukó könnycseppet. Kilépett a kórteremből, lassan megindult a zöld linóleummal borított folyosón. Az előcsarnokban Béla várta. Amikor meglátta a feleségét, széttárta a karjait és széles gesztusokkal közeledett Marihoz. Gyöngéden átölelte. Az arcát két tenyerébe szorította, megcsókolta a homlokát. Azt akarta, hogy érezze: fontos neki a jelenléte. Nemcsak a nőé, hanem az emberé

is. Pedig neki sem volt könnyű. Egy hete sincs, hogy közölte vele az orvos, hogy meg kellett szakítani Mari terhességét. Nem érzett megkönnyebbülést, mert nem kényszerűségből vette el feleségül. Megszerette, örökre megkívánta. A gyerek még jobban egymáshoz köti őket, ebben nagyon bízott. Mari rejtőzködő egyénisége, menekülésre való hajlama a gyerek mellett gyorsabban oldódott volna. Hogyan heveri ki az asszony ezt a csapást? Marinak jólesett az ura gyöngédsége, tapintata. Egy kicsit még sajnálta is Bélát. Eddig nem sok része volt a házasság örömeiből. Bizonyára értetlenül áll sok megnyilvánulása előtt, magyarázkodnia kellett a barátai előtt. Megvédeni őt. Mert biztos, hogy mellé állt. Naiv hittel szereti. Még nem érzi becsapottnak magát, nem volt ereje végiggondolni az elmúlt hetek eseményeit. Újra akarja kezdeni az életét, mintha semmi sem történt volna.

Édes orgonailat fogadta otthon. Kellemesen puha volt a fenyőfából készült korlát érintése. Szórt fény fogadta a szobában. Mintha ismeretlen helyen járna, mindent megnézett. Hangsúlyossá vált Béla legkisebb mozdulata is. Ahogy odatessékelte a francia ágyhoz, a könyökét érintve csak, azt mondta: érezd magad otthon. Megállt előtte, látszott rajta, hogy nagyon zavarban van, nem tudja, mit mondjon, tegyen. Egyáltalán kell-e valamit mondani? Vagy mindenről hallgatni kell? Megemelte a súlyos vázát, odavitte Marihoz, a hatalmas csokor orgona érett pompájában illatozott. Mari belebódult a virágba, elrejtette arcát a fürtök között.

Az orvosok hosszú pihenést, nyugalmat parancsoltak. Mari naphosszat kint üldögélt a kertben, élvezte a virágokat, a napfényt. Láthatóan javult, lassan visszahízta korábbi súlyát. Az arca is újra szép lett, de új vonások jelentkeztek rajta. Az átélt szenvedés érettebbé, súlyosabbá tette ezt a szépséget. Ez az arc nem akart hatni többé, úgyszólván önmagáért volt. Nem akart beleavatkozni a dolgok menetébe, felfogta a környezet hatásait, de elvesztette az aktivitását. Leginkább a szem tükrözte ezt a változást. Kihuny belőle az érdeklődés. Az apátia jelei mutatkoztak Marin. Alig lehetett a szavát hallani, igennel vagy nemmel válaszolt az érdeklődő kérdésekre. Esténként legszívesebben az ablak elé ült, elhúzta a függönyt, és órákig nézte a sűrűsödő éjszakát.

– Mari... gyere – tette a vállára Béla a kezét. – Késő van, gyere, fekdj le!

Az asszony felnyúlt az ura kezéért. Biztatóan, de inkább védelmet keresően megszorította. Felállt, követte Bélát. Engedte magát levetkőztetni. Az ura magához szorította, lázasan csókolgatta. Mari élettelenül sodródott a karjaiban.

Másnap, hónapok óta először, megkívánta a sétát. Eszébe jutott a temető. Meg akarta nézni. Könnyű nyári ruhát vett magára. Hatalmas virágok díszítették, derékban feszesen karcsú volt, az alsó része kiszélesedett a legújabb divatnak megfelelően. Gyorsan melegedett a délelőtt. Megszívta a tüdejét a friss levegőből. Szabadnak, erősnek érezte magát. Ha nem lenne kicsit pontatlan, még azt is mondhatná, hogy boldog. Ez a boldogság inkább a természet közelségének, a napsütésnek, a felé sodródó almavirág illatnak köszönhető. Táplálkozik ez az érzés a megszületőben lévő lelki egyensúlyból is. Lassanként átrendeződnek benne az értékek. Ezt a folyamatot először az ösztöneiben érezte. Nem tudatos építkezéstről volt szó. A környezetével való kapcsolata most még csak abban nyilvánult meg, hogy egész lényével elfogadott vagy elutasított valamit. Nem analizálta az eseményeket, nem szedte szét elemekre, hanem – hangulatától függően – úgy reagált, ahogy az adott pillanatban a legjobbnak érezte.

A Jóska iránt érzett szerelem is átalakult. Az apátia itt is jelentkezett. Hónapok óta nem látta, nem is kereste. Azt sem tudja, él-e egyáltalán? Otthon egy szó sem hangzott el ezzel kapcsolatban, ő meg nem akart kérdezősködni.

A templom mellett a harangzúgás megdobbantotta a szívét. Kíváncsi tekintetek kísérték a lépéseit. Befordult egy kis utcácskába. Keskeny út vezetett innen a temetőig. A növényi vegetáció már-már győzelmi ünnepet ültetett. A kerítés csonkjai uralkodnak leginkább. A leégett kopja-

fákat kicserélte a falu. Furcsa újjászületése ez a temetőnek! Kisimult arcok tekintenek a sírhalmokra, a sokféle virág a fennmaradás igényét, vágyát ragyogja.

Leült egy kis padra. Körbehordozta a tekintetét, ismerkedett ezzel az új temetővel. Felidéződtek benne az esküvő mozzanatai, apró mozaikokat látott, képecskéket, amelyeket kimerevített az idő. Mint sárgult fényképek egy régi-régi albumban. Béla apjának elmosódó, árnyékos alakja a templom egyik oldalán. Jóska lázas tekintete a másikon. A primás izzadt homloka. Sógorának mohó, éhes tekintete. Két öregasszony mozdulatlan képe az étterem különtermében, az egyik éppen sűg valamit, a másik felé bámul, amint énekel. Az orvos aggódó tekintete. Az infúziós üvegből a karjáig kígyózó műanyag cső.

Gyorsan múlt az idő. Az újabb harangszó felriasztotta. Elindult hazafelé. A főutca elnéptelenedett a déli órákra. Mari szorosán a kerítések mellett haladt, nézte a gondozott kerteket. Mintha a földből nőtt volna ki, egyszer csak ott állt előtte egy fiatalember. Mari ránézett. Ismerősnek tűnt az arca, az ujjai emlékeztek, a bőre emlékezett, az ösztönei emlékeztek. Jóska. Az asszony csak állt megfagyottan, bénán, egymást kergették a fejében a gondolatok. „Te élsz? Meg kellett volna halnod! Csak így maradhattál volna életben! Az apádat vitte hát a mentő! Azt hittem... Mit is? Hogy vállalod ezt a szerelmet? Legalább egy bizonytalan lebeszélő mondatot súgtál volna. Mondtad volna, hogy ne tegyem. Csak álltál némán, mint most, pusztá létezésedet hozva fel egyetlen érvként. Sovány érv a kettőnk között dülő csatában. Az egyén léte még nem jelent áldozatot. Erre csak a cselekvés jogosíthat fel. Te álltál mellettem a szállodai ablak előtt? Hozzad simultam annyi éjszakán? Ismerős az arcod, de egyre jobban elmosódnak a vonások. Elkoptat bennem az idő, mint a kopjafákat a temetőben.”

Jóska Mari arcát faggatta. Nem látta rajta a múltat. Fegyelmezett volt, józan, hűvös. Az asszony lassan elhaladt mellette. Mari nem érzett döbbenetet, veszteséget sem, fájdalmat sem.

Elrendeződtek körülötte a dolgok. Világosan látja a teendőit.

Holnap bemegy a városba, keres egy ügyvédet. Elválik.

Érettségi bankett

– Ide figyelj, elrontottam az életemet – mondta Ildikó. Felém nyújtotta a konyakos poharat (a vastag, ormótlan kocsmai pohár sehogyan sem illett a másodosztályú étteremhez), és csodálkozó tekintetem látva, hozzátette: – teherbe ejtett egy rohadt gazember, egy utolsó strici. Tudod, régóta szeretnék veled beszélgetni, de valami mindig visszatartott. Félttem tőled. Na, igyunk! Terhes vagyok, érted? Egy tizenhat éves srác felcsinált, mit szólsz hozzá?! Az anyám azt mondta, bűdös kurva vagyok, az anyám, érted, az anyám, amikor meglátott a faluban egy fiúval. Hát mondd meg, az vagyok?

(Lehajtotta a konyakot, előrenyúlt az üvegért, töltött magának. Telt arcát újra felém fordította. A szemén erősen látszott már, hogy ivott. A zenekar játszani kezdett. A sánta cimbalmos nagy lendülettel indította a szólót. Fölfutott a dallam íve, majd visszaesett, hogy ismét nekirugaskodjon. Ildikó ráemelte a tekintetét a primásra, az csinált mosollyal köszöntötte.)

– Azt mondod, ne igyak többet? Az egész életemet elrontottam, érted! Mihez kezdek így? Nem, nem mondtam meg annak a hülyének, miért tettem volna? Mindketten részegek voltunk, ő meg rám mászott. A fene egye meg, ezt nem lehet józanul elviselni! Anyám évek óta azt mondja, hogy kurva lesz belőlem. Most aztán igaza lett. Mindig azt akarta, hogy igaza legyen. Tizenöt éves koromban volt az első hapsim. Negyvenöt fölött már, kopaszítás, kövérítés. A volt tanítóm. Mindig a hajamat meg az arcomat simogatta. Nem volt köztünk testi kapcsolat. Ezen most csodálkozol, mi? Jó korán kezdtem, biztosan ezt gondolod!? Pedig nagyon jól éreztem magam vele. Azt hiszem tehetetlen szerelem volt a részéről. De pótolta az apámat.

Ide figyelj, én nem kellek senkinek! Azt hiszed, segített valaki, amikor szükségem volt rá? Fenét! Úgy mentek el mellettem, mint akik sohasem láttak. Nagy bajban voltam egyszer. Összetört otthon minden. Az apám részegen kitombolta magát, majdnem felgyújtotta a tehénistállót. Engem meg kivert hazulról. Azt hiszed, befogadott valaki? Elmentem a csöves haverokhoz. Hármat ismertem közülük. Nem kérdezték, hogy mi bajom, csak engedték elmondani, ami bántott. Ott marasztaltak, inni adtak. Persze, gyógyszer meg szesz. Kevés, aztán sok. Ki méri az italt, amikor a legfőbb jóra szomjas az ember!? „Monte Carlo”-ban üldögéltünk, ez egy „bikorrendszer” a város legnagyobb parkjában, ittunk és cigiztünk.

– Ide nézz! (Feltúrta a blúza ujját, csikkégések nyomait, tetoválásokat mutatott. A csuklója fölött néhány centi hosszú vágásnyom fehérlett.) A karomon oltottam el a cigarettát, hogy közénk tartozhassam, a nevüket beletetováltattam a karomba.

Figyelj, azt akarom, hogy meghallgass! Mihez kezdek én ezután? Tizennyolc éves vagyok, és azt mondom: elrontottam ezt a vacak kis életemet. Olyan zavarodott vagyok. Nem, nem az ital teszi. Kicsi koromtól zavarosodik bennem ez az egész, s most felbugyborékol, mint árvízkor a Szamos a kertünk alatt. Kicsordul belőlem a panasz, azt gondolod. Nincs jogom egyszer valakinek elmondani, ami ebben a buta fejemben van? Olyan nyugodt szeretnék lenni még egyszer, mint Drezdában a Szent Péter bazilikában voltam. A hátsó széksorok egyikében ültem, s elcsendesített a belső tér arányossága, a fehér falak, az emeleti erkélyek hatalmas mérete, a póztalanság, s a halk orgonaszó. Néhány kiránduló lézengett a padosorok között. A fejemet lehajtottam a pad tetejére, behunytam a szemem, és arra gondoltam, hogy nem szabad semmire se gondolnom. Néhány lépésre a Zwingertől, a romokkal egybenőve ebben a hatalmas bazilikában tényleg magamra találtam. Elaludtam. Fél óra múlva ébredtem, s mindaz, ami korábban nehéz súllyal nyomta a szívemet, tovatűnni látszott. Sétáltam még néhány percet a környező utcákban, megnéztem egy plakátkiállítást. (Maga elé nézett, a konyakos poharat forgatta a kezében, majd odakoccintotta az üveghez.) Így van ez, hallod? Elrontottam az élete-

met. Sohasem lesz bennem olyan harmónia, mint ott volt. Na, igyunk! Le, le, le fenéig! Ez legalább meglátszik rajtunk. Négy évig középiskolába jártam. Hinnéd, ha nem tudnád? Mit tanultam én a gimiben? Nem sokat. Összesen tíz órát ha tanultam a négy esztendő alatt. Volt fontosabb dolgom is. Jó, most azt gondolod, hogy rosszul tettem, biztosan nem látnám az életemet ennyire reménytelennek, sötétnek. Menj a fenébe a prédikációddal! Ha nem tudsz segíteni, ne szövegelj, abból volt részem elégszer! Ide figyelj, az anyám lekurvázott, a saját lányát! Mondhat ilyet egy anya a lányáról? Hányszor el akartam menni a suliból, de az öregem nem engedett. Neki érettségizett lánya lesz!

Harmadikos koromban egy májusi péntek délutánon egyedül voltam otthon. Az öregem a szomszéd faluban intézett valamit, az anyám meg délutános volt a HÓDIKÖT helyi üzemegységében. Megittam négy felest, apám öt éves maradék almapálinkáját, leültem ócska szalonkura, és hoztam a fürdőszobából két zsilettpengét. Várjál! Azt hiszed, volt bennem valami félsz? Egy szikra sem! Bal csuklómon belevágtam az érbe. Dögöljek meg, érted! Az apám hülyére pofozott, az anyám lekurvázott, az rúgott belém, aki akart, leíródtam, mint valami selejtes áru, hát akkor vigye a fene az egész! Akarok én élni, azt hiszed, nem? De akkor olyan keserűség árasztott el megint. Miért éppen ebbe a családba kellett nekem születni, kérdeztem magamtól? Nem akarok én Árvácska lenni! Feküdtem, és éreztem, hogy a vér végigfut az ujjaimon, lassú cseppekben lehull a szőnyegre. Nem vettem el onnan, mérgeledjenek egy kicsit. Eszembe jutott, hogy az egyik iskolatársam néhány héttel azelőtt felakasztotta magát. Két napig próbálkozott, amíg sikerült neki. Kint voltam a temetésén, de nem sírtam, mint a többiek, inkább fölnéztem rá. Erősnek, bátornak tartottam.

Persze, könnyen beszélsz! Behúzódsz a kuckódba, harmonikus környezetben élsz, a magad ura vagy. Talán éppen te mondtad, hogy belül szabad lehet az is, aki rab odakint. Sok Szabó Lőrinc verset olvastam azután. Szóval, nemigen értheted meg az öngyilkosok gondolkodását, érveit. Túl jól élsz hozzá! Na, néztem a mennyezet repedéseit, a csillár és a plafon között sűrűsödő pókhálót. Arra gondoltam, hogy semmilyen hiány nem marad utánam. (Abbahagyta, töltött magának, felém biccentett és kiürítette a poharát. Az utolsó kortyot szétterítette a szájában, kicsit megborzongott.) Ha pedig így van, rajtam áll: az életet vagy a halált választom-e? Szabad vagyok.

Nyilván sejted, hogy nem sikerült. Az öregem előbb megérkezett, mint gondoltam. Szépen, komótosan átkötötte a csuklómat egy kendővel, és elment az orvosért. Na, mit kaptam én ezután! Nemcsak kurva letten, hanem szülő keserítő, hálátlan gyermek is, aki nem becsüli, nem tiszteli a szüleit, akik pedig mindent megtesznek azért, hogy tanulhasson, művelődhessen. Átkoztam magam az ügyetlenségemért, a butaságomért. Innen visszanezve mindez apróságnak, jelentéktelennek tűnik.

Ide figyelj, mondd meg, miért van az, hogy hozzám csak a csavargók, a csövesek kapcsolódnak? Egy rendes srácom se volt még. Minden ismeretségem konyakkal kezdődött, és fekvéssel fejeződött be. Sokszor elgondolkoztam már azon, honnan van bennem ez az önpusztító erő, miért űz folyton idegen ágyakba, miért kell innom, amikor a szagát is utálok? Züllött vagyok, kurva talán, ahogy az anyám szokta mondani? Ide figyelj, ha látnék magam körül értelmes életet, komolyan mondom, mindent abbahagynék.

Unalmas a „normális” élet, tele van hazugsággal. Már a gügyögéssel megkezdődik a hamis világ építése, egyre többször csapják be az apró emberkét. Később mindez tovább fokozódik, s mire felnő az ember, észre se veszi, hogy ráhurkolódott már a pótcselekvés, azt hiszi, a tettei azonosak önmagával.

Én az vagyok, akinek látsz. Nemsokára elmegyek a kórházba, felfekszem a műtő asztalra, megszabadulok a terhemtől, és szabad, szabad leszek. Nem tudom, mit fogok csinálni. Egyik örültséget a másik után. Egészen addig, amíg nem jön egy pillanat, amelyik megajándékoz

valami széppel. Figyelj csak, néha hallok magamban egy hegedűszólót. Most is. Ilyenkor azt érzem, hogy el kell mennem valahová. Itt kell hagynom mindent, és végére járnom ennek a kínzó dallamnak. (Lehajtotta a konyakot, dülöngélve megindult a kijárat felé. Vállig érő haja remegett, rázkódott, hallani lehetett, amint görcsösen zokog.)

Pánsíp

Gyula maga elé bámult. Lábát az elhagyott vályogvető gödör vízébe lógatta. Szeretett itt üldögélni. A pocsolyákon túl nagy rét kezdődött, messzire elláthatott, semmi sem zavarta a kalandozni kívánó tekintetét. Pedig gyakran előfordult, hogy semmit se látott, csak nézett a messzeségbe, és egyszer csak élettelené változott a kép, kiüresedett a tekintete: befelé figyelt. Gyula a maga módján álmodozott.

A kocsmákban szombatoként Szabó Gerzson hegedült. Rángatta a vonót, kínozza a hangszerét. A borostás képű cigányok, mert főleg ők látogatták ezt a faluszéli szeszmérőt, nagyokat nevettek, néha besegítettek neki. Gyula megállt az ablak előtt, koszos ingujjával megtörölte az ablakkarikát, bebámul. Csukott szemmel hallgatta a cincogást.

– Bolond Gyuló, gyere fizetek egy búfelejtő fröccsöt!

Gyula zavartan rámosolyodott az ismerősre, majd bekullogott utána. A fröccs egy korsó sörből és a belé öntött deci rumból állt. Ettől Gyula rendszerint bőbeszédű lett. Arról mesélt, hogy megtanul hegedülni, és nagyzenekarban fog játszani, úgy, mint az a férfi, akit a múltkor a tévében látott. Aztán bemegy a városba, megáll a legforgalmasabb téren, az álla alá illeszti a hegedűjét. Az emberek megállnak, elcsendesül a tér, a várakozók között egy asszony zokogva a mellette álló férfi vállára borul. – Így fogok játszani! – sóhajtott fel Gyula.

– Tudod, mi a te hangszered? A szerszámod! röhögtek. – Mutasd meg! – követelték.

Gyula menekülni próbált, de leteperték. Újra és újra elborzadtak, mert jókora szerszámmal áldotta meg az élet. Ez a jelenet volt az utolsó felvonás vége, Gyula teljesen kikészült, már a szemét se tudta kinyitni. Hárman megfogták, kirakták az árokpartra. Hajnalban felébredt, hazament. A kunyhót valamikor a vályogvető cigányok eszkábálták. Miután elmentek, Gyula költözött bele. Azóta tavasztól késő őszig itt él. Kiül a „ház” elé, vagy beelölgatja a lábát az egyik gödörbe, hogy felfrissüljön és elmúljon a tompa kábulat az agyából. Szembenéz a réttel, csodálja a szélben hajladozó, hullámozó fütengert. Érti a harmatos fű illatát. Ettől megmámorosodik. Kikerüli a gödröket, futva ér a habzó rétig. Hanyatt várja magát, hasra fekszik, hempereg. A harmattól lucskos lesz az arca, boldogan kiáltoz. A mosakodást ezzel el is intézi. Átvizesedett ingét ráteríti a kunyhóra, pillanatok alatt megszárad. Szereti ezt a széllal bélelt kalyibát, mert itt legalább egyedül lehet. A faluban mindenki csúfolja, Szarvas Gyulának becézik, mert a homlokán kétoldalt kemény dudor emelkedik. Félnek is tőle – különösen a gyerekek – sűrű, bozontos hajától, kiálló pofacsontjaitól.

Kicsi korában állami gondozásba adta az anyja, majd amikor felserdült kivette. Néhány éve meghalt a meggyötört öregasszony, az utolsó hónapokban már nem volt normális, teljesen elhanyagolta magát, vastag kosz ülepedett meg a nyakán, a testén. Kiült a háza elé, és sokáig, néha késő éjszakáig énekelt. A szöveget nem mindig tudta pontosan, a hiányzó részeket saját mondókájával tömte be, vagy egyszerűen elhallgatott, megzökkent, s amikor eszébe jutott, újra folytatta. Így születtek talán a balladák, súlyos csöndek közé ékelődve. A falu költségén temették el. Gyula leült a frissen hantolt sírra, félt és undorodott. Sűrű felhőket hajtott a falu fölé az októberi szél. Gyula szoborrá merevedve ült a síron, a hátán patakokban ömlött az esővíz, a fejét fel sem emelte, nézett maga elé, hangtalan volt, mint a kiüresedett pillanatok.

A temetés másnapjától a maga lábára kellett állnia. Alkalmi munkákból élt, legtöbbször tehénpásztorkodott. Szerette ezt a munkát. Ekkor került közel a réthez, a kék éghez. Csak késő ősszel meg télen szomorkodott, amikor beszorult. Valaki felfedezte, hogy Gyulának nagyon szép énekhangja van. Rengeteg dalt tudott. Mindenki csodálkozott, honnan ez a gazdagság?

Talán az anyjától tanulta, de lehet, hogy termett benne. Szomorú, vágyakozó nótákat ismert, ha ezeket énekelte, csillagos éjszakák társtalan magánya ragyogott a szemében.

A falut vasúti sín szelte ketté. Amióta a harminc kilométerre lévő kisvárosba több üzem is letelepült Budapestről, sokan – főleg a fiatalok – otthagyták a tsz-t. Naponként bejártak a Mérleggyárba, a HÓDIKÖT üzemegységébe dolgozni. Mentek, mentek, néhányan visszatértek, mint Balogh János, Tóth Piroska, akik nem tudtak beilleszkedni. Mások meg egy idő után lakáshoz jutottak, megnősültek, férjhez mentek. De aki örökös bejáró maradt, az is magával hozott valamilyen idegenséget, egy-egy új szót, ruhadarabot, új szükségleteket, új kapcsolatokat, viszonyokat.

Hatan, nyolcan különösen összetartottak. Egy üzemben dolgoztak, együtt töltötték a hétvégéket is. A falu határában hatalmas erdő zúgott. A szélén bővizű folyócska kanyargott, a meder közepén hónaljig ért. Az egyik parton nádas terjeszkedett, itt-ott szakította meg a horgászok durván összeácsolt stégje. A fák hamarosan elrejtették az erdőben bóklászót, száz métert se kellett haladni s máris aprócska tisztáson találta magát az ember. Idejártak nyolcan pihenni, hülyéskedni, kártyázni. Idehozták a lányokat is. Amikor már mindenki eltelt mindenkivel, Mari azt javasolta: – Hozzuk ki Gyulát! Próbáljuk meg Gyulával! – A lányok összenéztek.

Egy júliusi vasárnap Gyula ott ült a tisztáson a többiek között. A sörösüveget a szájához emelte, ugrált az ádámcsutkája.

– A jövő télen elmegyek a hegyekbe. Keresek egy meredek lejtőt, szánkóra ülök, és leszáguldok, Amíg rohan velem a szánkó, hallgatom a fák muzsikáját. Mert a téli fák úgy szólnak, mint a hegedű. Jajgatnak a fájdalomtól.

– És mi fáj nekik annyira? – kérdezte Miklós, miközben a homlokára mutatott. A többiek értették a mozdulatot.

– Síratták az elhullajtott leveleket – mondta óvatosan Gyula.

– Na, elég a sírásból! Játszani fogunk! Voltál már nővel? – nézett Gyulára Sanyi.

– Hát... nem – turkált a fűben Gyula. – Még nem.

– Tudod, mit kell a lányokkal csinálni?

– Láttam már.

– Na, majd mi megtanítunk. Ki tetszik a lányok közül? – Gyula körbevigyorogta a társaságot. A tekintete megállapodott Éván.

– Nem úgy! – kiáltott fel Jóska. – Sorsolunk! – A kezében lévő sörösüveget letette a földre, megpörgette. Éva ment Jóskával. A következő pár Sanyi és Mari volt. Gyulának Gizi jutott. Középtermű, szőke hajú lány. A szeme tiszta, de a szája szögletében durva ránc. Csendes, szótlan. Kézen fogta Gyulát, elindultak. Miklósnak megvillant a tekintete.

Gyula a győztes mosolyát percekig nem tudta letörölni.

Attól kezdve minden vasárnap kivitték magukkal. A lányok nem akartak lemondani róla. Váltakozták egymást. Gyula csak mosolygott, s teljesítette a dolgát. Sokat tanult, de eljutott a csömörig is. A maga módján érezte, hogy a gyönyörök nem teljesen neki szólnak. Heteken át nem gondolt a hegedűre. Attól kezdve, hogy Gizi elvitte magával, haját az arcára terítette s két mellét az ajka fölött himbálta, nem jutott eszébe a hangszer. A lány sikított, mintha hideg zuhany alatt állna, ami nagyon jólesik a testnek, de az első pillanatokban nagyon váratlan, szokatlan.

Egy éjszaka mindennek vége szakadt. Álmában a városban hegedült. Megálltak az emberek, körülvették. Egy asszony zokogva borult a mellé álló férfi mellére.

– Nem jövök többet. – Gizi mellé ült a fűben. – Szép vagy – simította meg a lány haját. Meg kell tanulnom hegedülni!

– Akkor menj! – futott ráncba a lány homloka. De hegedű helyett Gyula poharat vett a kezébe. Amit az alkalmi munkáért kapott, mind itálra költötte. Még most is gyakran fizettek neki, de már nem engedte, hogy gúnyt üzzenek belőle.

A faluból egyre többen jártak a kisváros gimnáziumába. Az első Szántó Rózsi volt, aztán ment Balogh Kati, Szabó Éva. Angyal Hajnalka az idén érettségizik. A falu közepén laknak egy hatalmas kőházban. Hajnalka nagyon szép. Barna haja a válláig ér, barátságos, bársonyos a hangja. Gyula órákig el tudná hallgatni. Orvosnak készül a lány, s mindenki bízik benne, hogy sikerül neki. Kiből legyen orvos, ha nem belőle? A szóbeli vizsgákra készülve Hajnalka szinte naponta kisétált a folyópartra, leterítette a pokrócot, kibújt a ruhájából (alatta bikinit hordott), napozott és tanult. Gyula minden nap megleste. Ott vezetett az ösvény a kunyhótól nem messze. Nem merte a lányt megszólítani. Egy-két éjszaka kiült a kunyhója elé, a sötét rétet bámulta, figyelte a neszező falut. Hajnalkára gondolt. Ha elvihetné a városba! Ha mögötte ülhetne a szánkón!

Már magasan járt a nap, amikor a gyalogösvényen megjelent Hajnalka. Gyula végigsimította az arcát, leseperte a szőrös melléről a száraz fűszálakat, s elindult.

– Szevasz, Gyula! – szólította meg a lány. – Mit csinálsz itt kora reggel?

– Téged vártalak. Komolyan... téged.

– Ne viccelj! Na, engedj! – Hajnalka kikerülte, és ment tovább az ösvényen. Egyszer – mint egy megszokásból – hátrafordult. Gyula lehorgasztott fejjel, jellegzetes mackó cammogásával követte. Ha megállt, ő is. Ha elindult, Gyula is nekilódult. Volt valami félelmetes a szótlan-ságában, a járásában. – Jaj! döbönt meg Hajnalka, s a pletykára gondolt. Megszaporázta a lépteit. Zihálást hallott maga mögött. A saját lélegzetvétele volt. Mit csináljak? Hova fussak? Igen. Most már futott. Neki a nádasnak. Gyula a nyomában. De ahol eltűnt a lány, ott nyugodtan fodrozódik a víz. Hol lehet? Leült a stégre. A folyó bámulta. Néhány ponty úszott el előtte. Körbenézett. A lány sehol, csak a nádrengeteg zúgott. Zúgott? Muzsikált! Mintha a lány beszélt volna hozzá! Mintha énekelt volna!

És akkor világosság gyúlt az agyában. Lesz már igazi hangszere! Elővette a zsebkését, levágott egy szál nádat. Még egyet. A harmadikat, a negyediket. A különböző hosszúságú nádszálak más-más hangot adtak. Gyula egymás mellé illesztette őket, addig kísérletezett, amíg a nádat nem tudta utánozni. A nádas pedig Hajnalka hangján dúdolt! Ragyogott az arca. Szóltak a sípok. Szólt a szerelem.

Egy hatalmas ütéstől a vízbe bukott. Kapálódzott, jobb kezét a magasba tartotta. A sípokat szorongatta. Nyelte a vizet, s egyre mélyebbre merült.

– Te mocskos disznó! Kitaposom a beledet, te állat! – Lassan magához tért. Arcát, testét egymás után érték a súlyos ökölcsapások. Alig tudta kinyitni a szemét. Először csak elmosódottan látott, aztán felismerte Hajnalka bátyját.

Albert és Áron

A könyvesbolt kirakatából egyféle könyv köszöntötte a járókelőket. Négy sorban mintegy száz kötet. HONTALAN VÁGY hirdették a fekete betűk. Az író nevét alig lehetett elolvasni: Szántó Albert. A három sorba tördelt cím megdöbbenett, felkavart, arra kényszerített, hogy belépjen az ember a boltba, kezébe vegye a kötetet, lapozgasson benne. – Végre egy minden ízében eredeti tehetség! – kiáltott fel a Kortárs nagytekintélyű kritikusa, *Fábián S. Béla*. – Szántó Albert első könyve kivételes élménnyel ajándékozta meg az olvasót. Szántó ahhoz a nemzedékhez tartozik, amelyik méltó folytatója lehet Sánta Ferenc örökségének. A népi eredetű intellektuális próza magas szintre emelkedik nála. Az emberit, az egyedit egyetemes szintre emeli. A drámaiság mellett jól megfér a gyöngéd líraiság, a helyenkénti vaskos naturalitás költészetté lényegül. A társadalmi mobilitás szülte tragédiákat ugyanúgy észreveszi, mint a városi kő-magány szürke sorsú áldozatait. Személyes élményei szociográfiai érzékenységgel párosulnak. Nemcsak leír, hanem jellemez is, drámai miliót teremt a hősök köré. Emlékezetes figurái – Balogh Bálint, az esztergályos Turcsányi Béla, a tanítónő Almási Éva – úgy lépnek át a halhatatlanságba az örök emlékezet kapuján, mint ahogy valóságos életükben az ABC-küszöbén tették.

Új, igazi író érkezett az irodalomba! Éppen harmincéves volt akkor. Szinte elkábította a népszerűség, a folyóiratok versengtek a kéziratáiért (Sánta nemzedéke mintha megtorpant volna a hetvenes évekre); két novellájából film készült, az egyik díjat is nyert Cannes-ban. Pestre került, vett egy OTP-lakást, két szoba összkomforttal.

Sokat írtak róla, de ő is megtett mindent, hogy ki ne essen a hintából. Úgy érezte mintha egész addigi élete felkészülés lett volna a majdani írói szerepre. Ahogy visszagondolt ifjúkorára, az volt az érzése, szándékosan csattanóra hegyezte ki a tetteit, alakította maga körül az eseményeket. Kerek, egész történeteket élt meg.

Zajos, állandó volt a siker körülötte: Egy jól megterített asztal legyekben nem szűkölködik, írta *Katona József*, s az élet naponként igazolta a megjegyzés igazságát. Mint a májusi eső után a határ a napsütés hatására, úgy ragyogtak fel körülötte az arcok. Kettős tenyér zárja szorította a kezét, sűrűn veregették a vállát, szorították magukhoz, lapogatták. Kíváncsi női tekintetek mártóztak meg a szemében. A bűvár mélységmámorát érezte: minél lejjebb, minél teljesebben. Elmerülni mindabban, amit az új lehetőségek kínálnak, megtudni, hogy mire képes.

Most hiába nézi a könyvesbolt kirakatát! Az ünnepi könyvhét három hónapos plakátját látja, körben néhány újdonság. Az ő könyvét keresheti, néhány hét alatt elfogyott! Az első és az utolsó könyve. Tíz éve vár az újabbra. Vár? Hiszen voltaképpen egyedül rajta múlik. Az az igazság, hogy az utóbbi hét-nyolc év alatt nem írt semmi olyat, amivel érdemes lenne a nyomdának bíbelődni. Két éve meg egyetlen sort sem. Elolvadt a tehetsége, szinte észrevétlenül, mint a hó kora tavasszal a szántóföldeken: egy-egy folt ragyog még a magasabb szántáshalmok árnyékában, de a föld már mocorog nagyokat sóhajtva, leheletét mozgatja a langyos márciusi szél. Az ember már nem a hóra, hanem a fák kipattanó örömeire figyel.

A házasság örömei. Ha őszinte – legalább magához, – be kell vallania, hogy Angélnak a szeme színére sem emlékszik. Milyen régen hajolt az arcára, simította el a makrancoskodó szöke tincset a homlokáról. Pedig – valamikor – mindent tőle kapott: az ég színét, a föld illatát, a mezőről fölszálló pára gomolygását, a felfehérlő szobai magány szótlanságát; az öröm sikolyait.

Elmúlt ez is. Még a parazsát sem érzi. Szégyenkezni nincs ereje. De a hiány egyre nő benne. Nő, dagad, hatalmasodik. Mint álmában az erdő. A végét kereste. Amikor már úgy tűnt, hogy kiért, fiatal fák nőttek előtte, vastagodtak, sűrűsödtek. Az ágak az arcába hajoltak, a haját cibálták, akáctövisek mélyedtek a kezébe. Futni próbált, de újra és újra elesett. Indák fonták be testét, alig tudott szabadulni. Aztán ismét a remény tisztásai. Menekülés. Elkomoruló égbolt. Nem bírta tovább. Elzuhant. Arcát a fűbe temette, véres kezeit összekulcsolta a tarkóján. Megadta magát.

Az egyedüllétre döbrent. Nem a magányra. A hiányra. Kiszakadt belőle Angéla, veszekedés, gyilkos küzdelem, egymást gyötrő éjszakák nélkül. Ahogy hirtelen felismerte a benne lezajlott változást, a meglepetéstől nevet se tudott adni neki. Pedig mindent analizált, értékelt, minősített. Meghatározta a szavak jelentéskörét, a cselekvések várható következményeit, és gondolatban befejezte a félbe maradt tetteket.

Angéla a fürdőszobában készülődött. Ő már minden reggeli teendőjét elintézte, mintegy véletlenül nyitott be hozzá. A felesége a tükör előtt állt, világoskék festékekkel a szemhéját színezte. Majdnem megnézte a bejárati ajtón a névtáblát, mert Angéla teljesen idegennek tűnt. Nem mozdult meg benne semmi, a teste nem jelezte a nő közellétét. Hűvös, közönyös tudott maradni. Idegen volt számára a fürdőszobában szépítkező nő, nem keltette fel az érdeklődését, egyszerűen nem volt kíváncsi rá.

– Bandikám, megvan még az a kis vityilló a szőlőben? – kérdezte izgatottan íróbarátjától. A kagylót szorító tenyere nagyon izzadt, néha a nadrágjába törülte.

– Meg! Mikor láttad utoljára? Két éve? Azóta lugas nőtt a házikó bejárata elé. A felső szintet sikerült berendezni. Tudod, van néhány falusi rokonom, ismerősöm. Elhoztam tőlük minden vacakot. Azt hiszem... – ömlött a szó belőle. Albert eltartotta a fülétől a kagylót, s várta amíg a roham ereje lassan gyengülni kezd.

– Kellene két-három napra. El akarok bújni a világ elől, magam elől. Úgy szeretném az ajtót bezárni, hogy biztos lehetek: nem keres senki, nem telefonál senki, nem varrja magát senki a nyakamba.

– Jól van öregem, de keress meg, ha visszajöttél! – hosszas magyarázatba kezdett. Ismertette a vityilló használati utasítását, mi hol található, mire kell vigyázni stb. Albert nem állt messze attól, hogy letegye a kagylót, de erőt vett magán. Az estére gondolt: a nyári sötéttel Éva is elfoglalja a helyét abban a kis házikóban.

Éva másodéves egyetemi hallgató. Egy vidéki író-olvasó találkozón futottak össze. A régi novellák közül olvasott fel egyet, s észrevette, hogy valaki különös figyelemmel követi minden mondatát. A kis könyvtár ablakmélyedése előtt ült, kezében a *Hontalan vágy*. Lehetetlen volt nem beszélgetni vele a találkozó után. Az ismerkedésből kapcsolat lett, ami már négy hónapja tart. Éva szuverén egyéniség. Önállóan dönt, határozottan cselekszik.

Albert kocsiba ült, a Fiat 127-es boldogan fogyasztotta a kilométereket. Két óra múlva már Éva szobájának az ajtaján kopogtatott.

A kis házikót szinte körülölelték a szőlősorok. Eredetije még 1920-ban készült, azóta csak növekedett, és inkább tulajdonosa szükségleteihez, mint ízléséhez alkalmazkodott. Hiányzott belőle az őszinte egyszerűség. Ajtaját lakatrendszer védte. A kulcshoz Albert úgy jutott, hogy benyúlt egy vakablakon, a tenyerével végigsimogatta a falat, s egy percnyi keresgélés után felkiáltott: Sikerült! A vityilló megtelt étellel. Éva a szoba közepén megpördült a sarka körül, vällig erő szőke haja úszott utána, s boldog kiáltással Albert karjába vetette magát.

Gyertyát gyújtottak. Felbontották a magukkal hozott bort, a vastag falú vizespohár inkább dörmögött, mint csilingelt, az első pohárral fenéig itták. Néhány perc múlva a bor kellemesen fűteni kezdett a hűvösödő éjszakában.

A takaró alatt Éva összehúzta magát, szinte eltűnt Albert ölében.

A kötelező szemérem aprócska bugyit parancsolt rá. A hidegben vacogott a foga, de a teste tüzelt. Albert megcsókolta a nyakát. Gerincén végigfutott az izgalom. Nyelve hegyével körbetapogatta a fogsorát. A vágy némasága. Mint amikor kő hull a kútba. A feszült pillanat, amíg a csobbanást hallja az ember.

A kissé nyirkos paplan alól hamar kirepült a nadrág.

Albert nagyon elsiette a dolgot. Türelmetlen volt, csak a saját vágyára figyelt. Rögtön eszébe jutott egy régi orosz közmondás, amit mostanában olvasott valahol: új kemencében sohasem lehet igazán jó az elsősütetű lepény. Ha nem is ez volt az első együttlétük, de még nem ismerik egymást. Nem hangolódtak össze. Bántotta a kudarc, ezért a következőre jobban vigyázott. A lány félig ájultan hevert mellette, a gyertya lágy fénye feloldotta az izgalom feszes vonásait.

Várta a reggeli madárcsicsergést, de csak a kora délelőtti napsugár tolakodott be az ablakon. Valahonnan fejszecsattogás hallatszott. Éva is éppen ébredezett. Álmos szemeit felnyitotta, hosszú szempillái szűk résén figyelte Albertet. Aztán a férfi válla fölött a falra nézett, körülhordozta a tekintetét, mint aki sokáig emlékezni akar a helyre.

Albertben feltámadt a vágy, az ölébe húzta a lányt, érezte, hogy annak gerincoszlopából elektromos töltések vágódnak a mellébe. Fölvette Éva alakját, jobb kezével a lány kemény melleivel játszott. Feszes mellbimbóit két ujjá közé csípte. Halk sóhaj tört fel Évából. Albert keze lejjebb csúszott, a köldök apró gödröcskéjéhez ért, néhány kört írt le, mielőtt végképp lecsapott volna áldozatára.

A lány megfogta a csuklóját, és izgatottan haladásra ösztökélte. A férfi nem hagyta magát siettetni, de óvatosan elindult a medencecsont irányába, ujjjaival végigsimította a bőrt, visszavert középre, majd ugyanezt a mozdulatot megtette a másik oldalon is. Éppen csak az ujjai bögyével érintve a lány bőrét a köldökénél megállapodott. Egymás mellé zárta az ujjait, s egyre gyorsuló mozgással, amint a repülőgép a kifutópályán, elindult a célja felé.

Éva úgy mozgott, fészkelődött az ölében, mint aki nem találja a helyét. A fejét néha hátrafordította. Szánalomért esedezett.

– Kíváncsi vagy az új novellámra? – kérdezte Albert néhány perc múlva, amikor Éva mohón a kisasztalon lévő Sophianae felé nyúlt. Kivett egy szál cigit, gyufát gyújtott, és az első füsttel együtt megadta magát: – Persze.

– Na figyelj! Címe még nincs. Alig egy hete írtam. Verpeléti Áron tornatanár a múlt hónapban töltötte be a negyvenedik évét. A kartársai nagy ricsajt csaptak az ünnep örömeire. Régóta így van ez. Meg aztán Áron igazgatóhelyettes. Ő készíti az órarendet, oszt be helyettesíteni, büntethet is, meg kegyet is gyakorolhat. Nem árt jóba lenni vele. Különleges italokat hozott: kubai fehér rumot, banánlikórt, jófajta Vilmos körtéből főzetett pálinkát. A felesége kivételesen erre az alkalomra apró sajtos pogácsát sütött, még meleg volt. Ahogy felhajtotta róla a kendő sarkait, egyszerre megtöltötte a tanárit a pogácsa kellemes illata.

Verpeléti Áron beült a totózóba, hogy ötszáz forintból megjátsszon egy totóvariációt. Könnyűnek ígérkezett a hét, csupa holtbiztos tipp, egyedül Debrecen újdonsült NB I-es csapata okozott gondot. Ha ügyes, még így is jó eredményt érhet el. Kitétte maga elé a Totókulesok című kézikönyvet, keresett egy megfelelő variációt, és megkezdte a kétéseleyesek és az egyeséleyesek kiválogatását.

(Eddig tartott a csoda? – gondolta Éva. Érezte, ahogy a vér tarajos hullámai megszelídülnek. Élesen látta a szoba szegényes és kevés ízléssel összeállított berendezését. Fújta maga elé a füstöt. Minden csoda csak eddig tart?)

– Áron vasárnap este maga elé tette a rádiót, papírt, tollat készített a kollektív szelvény mellé, s várta a vasárnapi sporteredményeket. Először a totót ismertették. Áron izgatottan karikázott. Hét... nyolc... kilenc... tíz... tíz. Ha ezt háromesélyesnek veszem, az elsőt meg fixnek, tizenkét találatom lehetett volna. Nem néztem meg alaposan a csapatelemzéseket. A jövő héten jobban figyelek.

(Éva másik cigarettára gyújtott. Mi van velem? Mit keresek én itt? Albert olyan furcsán mozgatja az ajkait, amikor olvas. Kétoldalt a pajesza arcközépig ér. Mennyi ősz hajszál van benne! A haja is csaknem szürke. Nem is figyelte eddig. Ebben a délelőtti fényben úgy csillognak, mint az ezüstsálak. Ennyit akartál Áron? Vagy ennyit tudtál?)

A felesége már egy fél éve veszekedett vele. A kiégett biztosítékot nem tudod kicserélni! Félsz a rádiót bekapcsolni, mert nem találsz az állomásokat! Mindig csak a totó! Órákra elvonulsz, az egész családnak hallgatnia kell, mert te komoly munkát végzel. Csak az a fontos, amit te csinálsz!

(Nem te vagy az a mániákus totózó? Téged is csak az érdekel, ami te vagy. Önző vagy barátom. Most látom mennyire! Legalább nagyobb férfinak hazudtad volna magad! Ne éreztem volna, milyen kicsi vagy! De hát hogy tudtam belemenni ebbe a kapcsolatba? Mi vonzott benned? Mit láttam rosszul? Olvasod ezt a novellát. Úgy teszek, mintha hallgatnám. De belülről figyelek. Így is tudom, hogy pocsék írás, és te is tehetségtelen vagy. Ahogy mohón a lehetőség után nyúltál, félve az aktus utáni csöndtől meg az újabb kísérlettől, belém villant: ez az ember eszközének tekint! Kielégült! A testi után szellemi is akar! Ó, én ostoba liba, ostoba tyúk! Hány órát töltöttem veled, körbetapétáztál a tenyereddel, szétnyitottad a combjaimat! Ó, atyám! Ó, atyám!)

Éva hasra fordult. Egyenletes lélegzetvételeit lehetett hallani, aztán rövid nyüszítő hangok törtek fel belőle. A megalázottság hangjai, a titkolni akart sírás jajai. Albert olvasott tovább. Éva meg akart könnyebbülni. Tudta, hogy vége. Zokogni kezdett. A férfi egy mondat közepén abbahagyta az olvasást, még a hangsúly íve is fönt maradt. Csodálkozva a lány felé fordult, szemét tágra meresztette, látni lehetett az arcán, hogy semmit sem ért.

Feloldódnak a csillagok

És megint nevetett.

– S ha majd megvigasztalódtál (mert végül is mindig megvigasztalódik az ember), örülni fogsz, hogy megismerkedtél velem. Mindig is a barátom leszel. És szívesen fogsz együtt nevetni velem. És néha kinyitod majd az ablakodat, csak úgy, kedvtelésből... És a barátaid nagyot néznek majd, ha látják, hogy nevelsz, amikor fölnezel az égre. Te meg majd azt mondod nekik: „Igen, engem a csillagok mindig megnevettetnek!” Erre azt hiszik majd, hogy meghibbantál. Szép kis tréfa lesz...

És nevetett újra.

(Antoine de Saint-Exupéry).

Bujdosó Bálint kinyitotta az ablakot. Szippantott egyet a friss levegőből, felnézett a csillagos égre.

Megkereste a Göncölt, a Cassiopeiát. A W betű egyik szára fölött halvány csillag pislákol. Csak a járatos szem vehette észre. Bálint hangosan felkacagott.

– Mi bajod? – hallatszott a konyhából az asszony hangja – Mi olyan érdekes?

– Semmi. Csak a csillagok...

– Ja. Az más.

– Nem mindegy neked, min nevet az ember?

– Nekem aztán édes mindegy, drágám. De azért nincs semmi bajod, ugye?

– Rögtön elmúlik. Pillanatnyi gyengeség.

– Ha kikacagta magad, jöhetsz vacsorázni.

Vacsorázni. Lefeküdni. Felkelni. Mosakodni. Reggeli. Ebéd. Vacsora. Alvás. Munka. Egy éve sincs, hogy új időszámítás kezdődött az életében. S máris múlt időben kell fogalmaznia, mert egy hete ismét a régi mederben zajlik, áramlik az élete. Hét napja azt hitte még, hogy fiatal korának boldog nyarait élheti át újból, ki tudja meddig. Most meg az augusztus melegében is észreveszi a közeledő őszi hűvösségét. A Cassiopeiát alig két hónapja ismeri. Ott ragyogott felettük. Illatos szénával takaróztak. Negyven éves jócskán elmúlt már, és még nem ismerte a széna édes illatát, nem feküdt a földön, nem aludt a csillagos ég alatt. Úgy érezte, hogy mindenből kimaradt: a sűrűsödő sötétből, a szénaboglya tetején megpihenő madár látványából, a gondolatlanság megnyugtató hullámaiból, az ébredés neszeiből. Az izgalmasan titokzatos erdő susogásából, a fák hegyére tűzdelt hold jókedvéből, a fiatalság bormámorából. Vagy kétszer találkoztak. Kedden levél várta. Csilla magánysikoltása. Mindenki elhagyott. Segíts, kérlek. Nem tudott érzéketlen maradni. Autóba ült, megkereste az üzemet, ahol a lány dolgozott. Csilla átkulcsolta a nyakát, megcsókolta. – Tudtam, hogy eljössz.

– Huszonöt évvel fiatalabb – bukott ki belőle hangosan.

– Mi van a huszonöt évvel? – kérdezte az asszony. Ott állt mögötte. – Elhúl a vacsora.

– Arra gondoltam, hogy milyen voltam huszonöt évvel ezelőtt.

– Nyugodtabb, mint most. Remélem. És nem ilyen ábrándozós. Nem bámultad a csillagokat. Csupa nem. Volt benned igen is, önállóság, eredetiség. Férfi voltál. Talán.

- Nem kellett volna. Ezt nem!
- Megint a nem. Mindig a nem. Mondj már néha igent is!
- Igen.
- Végre valami egyéni gondolat!
- Most örülsz? Boldogít a győzelem? Nem akarsz a tűz körül táncot lejtetni? Illene hozzád...

(Miért bántom szegényt? Megijedt, nem tud velem mit kezdeni. Negyvennégy éves. Megszokta az évtizedek nyugalmát, derűjét. Félhet a rá váró évektől. Most juthatott eszébe először, hogy kikopik az életből mint nő. Önmaga fáj magának, és belém mar. Nem vesz észre semmit, a sebeit nyalogatja. Segíteni kellene neki. És én? Az állatok elbújhatnak a fájdalomukkal, csürbe, ólba, barlangba, erdőbe, bárhová. Egyedül az ember van kiszolgáltatva. Vagy a nyílt színen szenved, vagy az álarca alatt gyötrődik. Nem mehet el sehová, nem várhatja meg a gyógyulását.)

A vacsora a megszokott hangulatban folyt le. Mióta ismét ketten vannak (a lányuk első éves egyetemista Szegeden) rászoktak a hallgatásra. Csak az evőeszközök neszeznek, a mozdulataik finoman kimértek, tekintetük nem megy túl a tányér peremén. Pedig néha szeretnének mindketten felordítani, lesöpörni a tányért az asztalról. De minek? Mi értelme lenne? A készlet még nagyanyjától maradt Ágnesre, az öregasszonyt nagyon szerették, tisztelték. Az úri tartás illatát hozta magával, előkelő volt, de sohasem kimért. Tudott uralkodni magán. Annyit igazán megérdemel, hogy ereklyeként őrzött készlete tovább is megmaradjon.

Az asszony indulata visszahúzódott a barlangjába. Néhány hűvös, de a harag élet tompító mondata mindenestre erről árulkodott. Bálint rögtön észrevette a közeledési szándékot, és nem utasította vissza. Legalább körülötte rendeződjenek el a dolgok, ha már önmagában egyre nagyobb a zűrzavar. Szeretne erőt gyűjteni. Másképpen belepusztul.

Az est hátralévő része fogadáshoz hasonlított leginkább. Figyelmesség, nesztelen közlekedés, udvarias bocsánatkérések, szelíd hangsúlyok.

Bálint arra gondolt, hogy a lefekvésig kibírja a színlelést, hajnalban meg lesz ideje gondolkodni. Négy órákor már ébren van.

Ahogy lassan világosodni kezdett a szoba, s a tárgyak is éledeztek, felébredt. Elég volt az alvásból, sohase akart visszamenekülni, nem bánta, hogy korábban kezdődik számára a nap, mint sok embernek. Kiválasztott a mennyezet és az oldalfal találkozásánál egy pontot, rászögezte a tekintetét. Meglódult az emlékezete. Fölidézte a Csillával töltött napok, órák minden apró részletét. Nehezeire esett, mégis arra törekedett, hogy tárgyilagosan elemezze az eltelt időszakot.

– Tudod, nagyon jólesett a tartózkodásod, az, hogy nem rohantál le rögtön – mondta két hónappal az első randevűjük után Csilla. Először feküdtek egymás mellett, először adta oda magát a lány. Most is hallja játékosan nevető hangját. Eltűntek a kopott albérleti szoba falai, az elnyűtt bútorok, a szemközti falról valamelyik idétlen mosolyú ős olajjal festett portréja, a betonacélból hegesztett fekete virágállvány a szenvedő virágokkal. Egyszerre kitágultak a falak, ha Csilla beszélt.

Most, ahogy a múltból visszagondol, most érti csak, miért is nem rohanta le rögtön ezt a pompás testű lányt. Mert nem a testére vágyott elsősorban, hanem a lelkére. Az ajkai és apró fogakból álló fogsora még taszította is. De volt benne valami rendkívüli, mert a személyiségét úgy fordította felé, hogy abban csak gyönyörködni tudott. Varázslatos volt a mosolya, nyílt, egyenes a hangja, s bármit mondott, tele volt élettel minden mondata. Újdonságként hatott Bálindra, bár először arra gondolt, hogy mindez a nagy korkülönbség miatt van. Elfelejtette

talán az ifjúságát, s az öregkor most szándékosan, a tudat alatt, az örömeibe kapaszkodik, felnagyítja a jelentéktelen dolgokat, hogy értelmet adjon a fogyó éveknél? Talán volt ebben valami igazság, de – úgy érezte – tárgyilagosan tudja megítélni a dolgokat, még nem elfogult annyira, hogy mindent a lány javára írjon. Örült, mert olyan gondok, feladatok elé állította Csilla, amelyekkel nagyon régen birkózott már. Az ő gondolkodása is megmozdult, mintha hosszú álomból ébredt volna: örömmel érezte a lélek készenlét állapotát, a nyugtalan remegést a gyomortájékban, és azt, hogy kész lett volna bármilyen butaságot elkövetni, ha az eredménye: Csilla. Szerelmes volt. A szerelem lenne ez? A nyugtalanság, a zaklatottság, a türelmetlen munkavégzés, az egyre gyakoribbá váló ingerült szóváltások Ágnessel? Eddig burokból, páncélban volt a lelke, nem érezte a bezártságot, sőt! Ünnepelte az asszony, vitte mindenüvé magával. Táncoltak, mulattak. Ágnes egyéniségének keretei között jó társalgó, jó partner volt. Egymásra rétegeződtek az emlékek, a külföldi utak, a turista felfedezések Angliában, Franciaországban, egyhónapos kirándulás a skandináv államokba, s a hosszú-hosszú csatangolások Magyarországon. Jött a kislány. A gyermeknevelés mámoros pillanatai, éveknél tűnő aggodásai és sok minden egyéb.

De hát mitől pattant szét ez a burok? Elég volt Csilla egyetlen pillantása hónapokkal ezelőtt egy baráti társaságban? Bálintot sohasem érzett melegség öntötte el. Pedig nem kacérkodott a lány, de volt abban a tekintetben valami, amire az ő lelke ösztönösen ráismert, ami tudatosította benne a hiányt, a lélek dermedt állapotát. Nem a kiéhezett férfimohóság nyúlt Csilla után, hanem a megismerni kívánó, a beteljesülés vágyára döbbenő lélek, Miféle struktúra ő, milyen alkotórészek együttese, hogy elég egy felé küldött sugár, és új összefüggések születnek meg benne, új tulajdonságok keresik az érvényesülést? Ilyen labilis az ember, ennyire védtelen? Ki vagyunk szolgáltatva önmagunknak, a véráramoknak, az emelkedő-süllyedő tudóknak, a táncoló idegeknek?

Miért nem tartotta erősebben a kötelék? Homályos sejtések éltek benne, hogy az utolsó alkalom az a végső semmibehullás előtt. Nem lesz több Csilla az életében. Negyvenöt éves. Az is kivételes, hogy egy húszéves lány elfogadja, hogy képes ő is elfogadtatni magát. Mi lesz öt év múlva? Ha nem akar nevetségessé válni, vissza kell vonulnia. Miért fut a tudata a teste elé? Az érzelmei kibírják ezt az újabb szenvedélyt, igényli is, szomjazik is rá! A teste olykor lázad. A múltkor anginás görcse volt, a csontjai lassan meszesednek.

Ágnes megmozdult mellette. Neki megfeszült a teste, szinte halottá dermedt, nem akarta elárulni magát. Az asszony lekászálódott az ágyról, felkapcsolta a fejénél lévő lámpát. Lábujj-hegyen kiment a szobából. Pár perc múlva az öblítő tartályba zúduló víz lármája hallatszott. Óvatosan nyitotta az ajtót, egy pillanatig megállt az ágy végénél, nézte Bálint arcát. Milyen nyugodtan alszik, gondolta. Vajon a csillagokról álmodik most is? Mennyire más volt ezelőtt! Együtt lélegzett vele, nem tudott úgy fölébredni éjszaka, hogy néhány másodperc múlva ne követte volna az ura. Átnyúlt hozzá, ő a tenyerébe fektette az arcát, megcsókolta a szívvonalat, amely a jósnők szerint érzékenységet, finomságot, hűséget jelentett. Fiatalon mindent elhisz az ember, mert maga is azt szeretné, hogy úgy legyen. Negyvennégy évesen átlát az ünnepivé feltupírozott csodákon. Ágnes végignyúlt a heverőn, lekapcsolta a lámpát. Voltaképpen mindegy volt már. Lehetett vagy öt óra. Még hatvan perc s mindkettőjüknek szól a vekker.

A legnagyobb boldogság közepette is várta Csilla szakító levelét. Ha használja az eszét, ő is tudja, nincs perspektívája ennek a kapcsolatnak. Előbb-utóbb mindkettejüket fojtogatni kezdi a reménytelenség. A gyakorlati érvek is megfogalmazódtak. (Amikor én hatvan éves leszek, ő még csak harmincöt!) De a józan számításokon túl a lelkiismeretfurdalás is gyötörte. Szabad-e elvenni Csilla igazán fiatal éveit? A lánynak nemzedéktársaival kell együtt élnie! Szereti, egészen biztos, hogy szereti. De talán éppen ezért esik nehezebbre a szakítás. Tudja, hogy meg kell lennie, mégsem képes rászánni magát! Sorvadjon el a kapcsolat magától? Érezzék mind-

ketten, hogy gyávák voltak, mert nem merték abbahagyni, amikor a legszebb volt? Most lépjenek ki egymás életéből?

Szurdán érkezett a levél. Már az is gyanús volt, hogy feladót írt Csilla. Bálint reggel óta rosszat sejtett, de elhessegette magától a gondolatot: képzelődik, a túlfűtött lelkiállapot hajlamos a megérzésekre. Nyugtalanul feltépte a borítékot (a moszkvai olimpia sportágemblémái díszítették belül), félhangosan olvasni kezdte Csilla zilált betűit.

„Mit is írhatnék Neked azok után, ami kettőnk között történt az utóbbi két hétben? Valamennyi leveled eljutott hozzám, és heves szívdobogások közepette olvastam végig mindegyiket. Nagyon-nagyon fáj nekem, hogy így lett vége a mi erősnek és hatalmasnak tűnő kapcsolatunknak, hisz Te mindvégig hű maradtál, és soha sem vontad meg tőlem kedves szavaidat.

Mennyi gyötrelmet és szenvedést hozott Neked ez a szerelem! Nyugalomra és szeretetre vágytál mindig, s úgy tűnt, talán én megadhatom Neked mindazt, amit egész életedben kerestél. Így is volt mindaddig, amíg nem volt senkim, csak Te. Úgy érzem, nem voltam méltó Hozzád soha sem, hisz csak addig vettem igénybe segítségedet, amíg bizonytalan és árva voltam. Aljas gazember lettem, mert visszaéltem egy szintén szerető és mélyen érző szívvel.

Még csak bocsánatot sem kértem az ellened elkövetett tetteimért! Nagyon meglepett vasárnapi jövedeled, hisz úgy gondoltam, már nem is kívánsz látni. Hogy milyen konok és szívtelen voltam! Mennyire nem az voltam, akit Te szerettél és féltettél! Miért kell mindig fájdalmat okozni embertársainknak? Miért kell szétrombolni az illúziókat? Tulajdonképpen miért is születünk meg? Ezért nem érdemes a világra jönni! Így nem érdemes élni!

Nagyon szépen kérlek, ne csinálj ostobaságot! Ne is gondolj rám! Óh! Mennyire gyűlölsz most engem! (S milyen igazad van.)

Kérve-kérlek bocsáss meg!

Üdvözöl

Csilla.”

Forgatta kezében a teleírt papírlapot. A folytatást kereste. Lennie kell még valamilyen üzenetnek, ami elkerülte a figyelmét. Ezt várta? Így ér véget?

Megszólalt a vekker. Ágnes álmosan nyújtózkodott, tehetetlenül hánykolódott. Lassan ébredt. Bálintban a kérdés válaszolatlan maradt. Talán az lenne a legjobb, ha kikapcsolná a tudatát, nem gondolna, beletemetkezne a munkájába. Úgy sem tudja megoldani ezt a helyzetet. Ha belement, akkor bűnhődjön! Az élet megy tovább. A közhelyek majd megvigasztalják. Pedig tudja, hogy üresek, jelentés nélküliek. Mégis van bennük valami megnyugtató. Könnyítenek a döntés súlyán. Majd visszatér kettejük közé a béke. Kedvesek lesznek egymáshoz, mosolyognak, tréfálkoznak. Volt néhány szép hét az életében. Örüljön, hogy ennyi is volt. Nem érezheti becsapottnak magát, hiszen visszafiatalodhatott huszonöt évvel. Ezt is kipróbáltam, gondolta, miközben becsukta maga mögött a lépcsőház ajtaját. Ösztönösen felemelte a fejét, felnézett az égre, de a csillagok fénye már teljesen feloldódott a reggeli ragyogásban.

Piros dáliák

A főútról kis sáros utca nyílt bal kéz felől. Csak az egyik oldalán voltak házak, szinte mindegyik manzárd- vagy sátoztetős. Falusi uniformis. Az utca végén váratlanul egy fehér templomtorony mutatta magát. Kellemesen váratlan volt a felbukkanása, igaz egyszerűséggel nézett abba az irányba, ahonnan ő is közeledett. A szépség láttán egy pillanatra elcsitult benne a szorongás, a félelem. De lehet, hogy inkább felfokozott izgalom volt ez, a várakozás nyugtalansága. Ahogy egyre közeledett a torony felé, s az nőtt, növekedett, jóleső melegséget érzett. A szépség mindig elégtétellel s bizalommal töltötte el. Közben a házsámokat figyelte, mert a 38-as számú házat kereste. A merengésből egy megvadult kutya riasztotta: szinte belemart lecsüngő jobb kezébe. Úgy megijedt, hogy percek múlva is hevesen vert a szíve. Az utca ritkás erdőnek futott, tovább már nem lehetett menni. Az utolsó ház a 38-as. Az út végén. Nincs ebben semmi szimbolikus? Nem az út végére érkezett valóban? Ma sok minden eldőlhet. Értelmet nyerhet hónapok keserves önviaskodása, önmarcangolása. Harminc évesen szeret egy tizennyolc éves lányt. Erzsike nem volt klasszikus szépség, kifejezetten csinosnak sem lehetett volna mondani. Az arca kicsit gömbölyded volt, de muzsikált, a szeme úgy ragyogott, olyan életöröm csillogtatta, hogy akárhová elment volna érte. Amikor ránézett, egyszerre tudta kifejezni a boldogságot, a vágyat, a hozzátartozás örömét. Egyszerre volt csintalan, pajkos és évődő meg szerelemtől sugárzó.

Belépett a kiskapun. Az udvaron libák, kacsák tötyögtek, az alsó végén csúrféle rogyadozott. Az udvart kerítés választotta el a kerttől. Gyümölcsfák látszottak meg kukorica, a fák között néhány sor krumpli sötétlett. Halkan megkopogtatta az ajtót, s mivel nem érkezett felelet, benyitott. Hűvös előszobába érkezett, a falakon körben vadásztrófeák, kézimunka díszítések. Jobbra egy ajtó nyílt, félig üvegezett, belülről horgolt függöny takarta. Benézett, Erzsike a rekamién ült és olvasott. Előtte kis asztalon egy tányér cseresznye. Karcsi óvatosan lenyomta a kilincset, s bedugta a fejét a nyíláson.

– Bejöhetek? – szólalt meg.

Erzsike felkapta a fejét, szemén, arcán egy pillanat alatt átfutott a félelem, s aztán úgy áradt el rajta az öröm, ahogy a felhők mögül előbújó nap ragyogtatja fel a földet. Vékony melegítőnadrág volt rajta, mintás, könnyű blúzzal. Csupasz karját úgy fonta a férfi nyakára, hogy egyszerre nagyon melege lett Karcsinak. A hosszú, véget érni nem akaró csók bátorította, a szorongása megszűnni látszott.

– Bejöhetsz – suttogetta, miközben kibontakozott az ölelésből. – Nincs itthon senki, teljesen egyedül vagyok – nyugtatta meg Erzsike. Karcsi csak most tudott szétnézni. Az egyik falat modern szekréynyor takarta, rengeteg polccal. A könyvek között igazán jók is akadtak. Ott szorongott *Németh László* néhány regénye, *Nagy László* válogatott kötete, *Fejes Endrétől* a Rozsdatemető, meg *Sarkadi Imre* két kötete. Látszott, hogy nem dekorációs kellék a könyv, hanem a személyiség egyik eleme. Határozott arculata volt ennek a mini könyvtárnak, és ez az arc nagyon tetszett Karcsinak.

A nagy ablak a virágoskertre nézett, égő piros dáliák küzdöttek a kinti forrósággal. Az ablak párkányán repülőhangyák mászkáltak, szinte csapatostól. Kivett a tányérból egy szem cseresznyét, kellemes ízű volt. Állt az ablaknál, s a templomot nézte. Eláradt benne valamiféle biztonság, úgy érezte, hogy sínen van a dolog, felesleges volt aggódni. Ez a lány teljességgel elfogadja, látta a szemében a ragaszkodás kitarulkozó fényét. Most már nem sajnálja, hogy elaltatta kapcsolatát a másik Erzsivel. Majdnem olyan idős, mint ő, de még nem tudott férjhez menni. Középiskolában tanít. Délelőtt jókedvű, este meg szomorú, elkeseredett. Egymás után

gyűjtja meg a cigarettákat, félig sem szívja, s már eldobja. Kicsit remeg a keze. Visszafojtott némasága a legbeszédesebb. A félelem fájdalma rákövesedett az arcára, szeretne kitörni magányából, de csak magához méltóba tud kapaszkodni. Ez az erős szeretni vágyás riasztotta meg Karcsit, a szenvedély pusztítani kész hullámától félt. Aztán meg, amióta ezt az Erzsit ismeri, valahogyan más fényben ragyognak a reggelek. Úgy érzi, ha őt szereti, arra is képes, hogy mintegy kiforduljon a bőréből, megszabaduljon súlyától. Ilyenkor könnyűvé válik, előnti a jószág vagy inkább a szeretet. Lehet, hogy mások elérzékenyülésnek, ellágyulásnak mondanák ezt az érzést, de ő azt hiszi: inkább szerelem ez. De hát voltaképpen mit akar ettől a fiatal – szinte még gyerek – lánytól? Akarhat-e valamit? Számíthat-e valamire? Hányszor végig-gondolta már a hozzá való kötődését. Tizenkét évvel idősebb. Tizenkét keservekkel, kudarcokkal, lemondással teli esztendő. Felkínálhatja-e ezt az életet, a tapasztalatait, felnőtt világát ennek a lánynak, s szabad-e elfogadnia Erzsi ragyogó világát, derűjét? Nem hajlítja-e magához, nem teszi-e őt korán szomorúvá, mert azt, ha homályosan is, de érzi, hogy ő már nem tud megváltozni. Talán jobb lenne, ha futni hagyná, vagy ő menekülne messzire. Túl nagy a kockázat, a bizonytalanság. Úgy éli át ezt az érzést, mint egy kamasz. S ez nem véletlen. Ha visszagondol az eltelt évtizedre, nem talál olyan kapcsolatot az emlékeiben, amely ehhez lett volna fogható. Egyik sem kavarta fel ennyire mélyen. Nem volt bennük kizárólagosságra való törekvés. Elfogadta a barátnőit, ismerkedett, szórakozott több-kevesebb hevességgel. Betartotta a játékszabályokat, és sohasem érte meglepetés. Ha olykor egyik-másik lány az átlagosnál jobban is tetszett, nem akarta a kapcsolatot egy életre prológnálni.

Élvezte a könnyű lebegést, vonzották a nők: a bőrük, az illatuk, a tekintetük, s szerette a vágyat is, amit felkeltettek benne. De a mostani érzés nem hasonlított sem a könnyű lebegéshez, sem a mámorhoz, inkább komorrá tette, mint felvidította, a súlyát érezte inkább, a szépségéből vagy a jószágából még semmit sem fogott fel. A félelem szállta meg gyakran, ami a szerelem egyik kísérő tünete, a félelem attól, hogy elveszítheti a másikat, hogy nem szeretik. A félelem érzésének volt még egy összetevője. Irtózott attól, hogy esetleg nevetségessé válik. Gyakran eszébe jutott, hogy különbözőképpen is gondolhatnak ők ketten. A különbségek, amelyeket most még elföd a szenvedély vagy az érzelem, az évek múlásával érzékelhetőek, esetleg bántóak lehetnek. Az alkalmazkodási készség, ami most még olyan természetesen nyilvánul meg, később nem társul-e lemondással, kézlegyintéssel? Ezek a töprengések a kiteljesedést is akadályozták, lehetetlenné tették a szabad kitérülést ebben a kapcsolatban. Néha határozottan érezte a benne lévő görcsöt, s tudta azt is, hogy szabadulni kellene tőle, végleg eltüntetni magából a bizonytalanságot, mielőtt kisebbségi érzéssé vagy gátlássá alakulna át. Ez az út vezethetne egyedül a boldogsághoz, amelyre gyerekkora óta sóvárgott. S ez a szó nem a túlhajtott vágy kifejezője, hanem a valódi érzés pontos megjelölője. A szülei korán elváltak, legkisebb gyerekként nagyon egyedül maradt. Most tudja már, hogy minden mostani tapasztalata, a világról alkotott képe, a visszahúzódottsága, a félelmei, a gyökereket tekintve gyermekkori magányába fűrnak be. Bizonyos, hogy ezért képtelen megszabadulni rossz beidegződéseitől, azért esik nehezebbé mássá válni, mint amilyen ő maga. Elképzelt magának egy szerepet, amelyet a harmadik felvonás végéig akar játszani. Mostanában gondolkodott el hosszasan azon, hogy mindenki szerepet játszik. Sokfélé. Mihelyt belép az ember a társas viszonyokba, egy másik által megírt, rendezett s az egyén által kissé átalakított szerepet játszik. Akár otthon, akár a munkahelyén mindenképpen álarc van rajta. Ha szórakozik, ha „maradandót” alkot, az elképzelt szerep szerint cselekszik, beszél, gondolkodik. Rettenetes a végkövetkeztetés, de igaz. A magára gombolt magány, a feloldódási képtelenség is ilyen álarc akkor? Meg lehet szabadulni tőle? Le lehet vetni ezt a ruhát, le lehet mosni a festéket? Ki lehet kapcsolni a reflektorokat, a jupiterlámpákat? Minden megoldódik akkor? Ennyire egyszerű az egész?

Erzsi mindenesetre figyelmen kívül hagyta ezeket a tépelődéseket, s úgy lépett be ismét a szobába, olyan természetesen és hiányzón, ahogy a friss levegő áramlik az ember tüdejébe.

Könnyű, nyári köntös volt rajta. Világoskék színű anyagán átderengett a fény. Hossza a padlót súrolta, kicsit megnyújtotta a lányt.

Karcsit az ölekezés maradéktalanul boldoggá tette. Erzsike apró, őszinte sikolyai megsokszorozták benne a vágyat, s úgyszólván fel sem fogta teljesen, hogy a lány nem volt már ártatlan. Igaz, nem tulajdonított a dolognak túlon túl nagy fontosságot, többre becsülte a lelki ártatlanságot, mint a testit. Ha nem is tudott minden közegben azonnal feloldódni, szerencsére nem kötötték elavult konvenciók. Csak valahogy jó lett volna, ha az első élménye hozzá köti. Ami az ölekezésben kicsit zavarta, az volt, hogy kívülről figyelte magát, s Erzsikét nem látta olyan ellenállhatatlannak, mint a kezdeti pillanatban. Az arcát és a nyakát most látta először ilyen közlelről. Az izzadságcseppek egymásba futottak, le a halántékán a párnára. A szemét lehunyta, az ajkait kissé szétnyitotta, s olykor szinte önkívületben suttogott valamit. Minden mozdulat, hang, arckifejezés egybeolvadt valamilyen – csak az érzékek számára felfogható – zenébe. Nézi Erzsikét, és a varázsán töpreng. Akit lát, nem több azoknál, akikkel eddig dolga volt. Ő is kedveli a szeretkezést. Még a tekintetük, a mozdulataik is hasonlóak, ha nem azonosak. Jó végigsimogatni a bőrét, de a Katiét, a Marikáét is jó volt. Egyszerre elcsendesedett a lobogás benne, megnyugodott, vizsgálni kezdte az érzékeit. Honnan van a csalódás benne? Szégyelli magát.

Erzsike láthatóan kimerült, mezítelen szépsége romokban hever. Karcsi felül, az alsónadrágját keresi. A lány meg sem mozdul, talán elaludt. A fiú csendben felöltözik, és olyan nyugalommal, amelyet nagyon régen érzett, kinyitja az ajtót. Az udvaron a kacsák fáradhatatlanul totyognak, minden ugyanaz, mint pár órával ezelőtt. Rá sem pillant a templomtoronyra, szinte menekül elöle is, maga elöl is.

Az egyetlen ének

BIZTOSÍTÁS – BIZTONSÁG villant fel egymás után a két szó az utca végén magasodó bérház tetején. Jobb kéz felől keskeny sávban park húzódott, közepén a város bombázásának emlékművével, nem messze tőle Petőfi szobra. A költő kinyújtott karjával mintha áldást osztana. A park bokrai padokat rejtenek, egy nagyobbacska térség közepén szökőkút susogását hallani, és látni, amint a lámpák fényében felragyognak a vízcseppek. Mindenütt a szépség mutatja magát. Néhány padon fiatalok üldögélnek, nevetgélésük, olykor harsány jókedvük messziről jellemzik őket. Az egyik fiú átdugta lábait a pad támlája alatti résen, szembefordult a lánnyal, nézegetik egymást majd hosszasan csókolóznak. BIZTOSÍTÁS – BIZTONSÁG tolakodik a két szó az emberek szemébe. Ha akarják, ha nem újra és újra el kell olvasni. Beleszól az életükbe, befolyásolja, alakítja. A kék és a sárga szín elönti a felső ablakokat.

Állandóan erősödik a kopogás. Kip-kop, kip-kop. Mintha női cipősarkok vernék az ütemet. Kip-kop, itt-ott. Aztán erősebb, mélyebb hangok is keverednek az előzőhöz. Férfi cipőké. Egyre közelebből hallatszik minden. A járdán úgyszólván senki. A mozdulatlan fákat ki-metszik a térből az utcai higanygőzlámpák. Messziről egy távolodó villamos lámpája látszik.

A férfi alig mozdítja meg a vállát, inkább csak a fejével mozdul. Hátratekint. Tudja, hogy butaság, hiszen senki se jön utána. Nem érti, mi ez a félelem benne. Megáll. A hangok el-némulnak. Elindul. A kopogás újra hallatszik. A nyugtalanság első jelei a férfi arcán. De hát mi ez a kopogás? Az idegek játéka? Kimerültség? Ma délután azt hitte minden könnyű lesz. Tárgyalás. Az utolsó. Marika szemében megbántottsággal vegyes büszkeség. A bosszúállás szándéka. A szeme két gyermekének a szemei. Fellélegzik. Akárhogyan is van, vége az egész-nek. Marika megy lefelé a lépcsőn. A cipője sarka azt mondogatja: kip-kop, kip-kop. Volt-nincs, volt-nincs.

Annyira közletről jön már a kopogás, hogy úgy érzi, hátranyújtott kézzel el is érné az utána jövőt. De nem indítja a kezét, mert fél, hogy téved. Nem jön utána senki. Köhint egyet, elővesz a zsebéből egy zsebkendőt, kifújja az orrát.

Befordul a Hatvan utcába, jobbra tőle elmarad a templom sárga tömbje. Mintha egy elsuhanó, elmosódott árnyékot látna maga mögött. A villamos éppen most csikordul be a Kossuth térre, egy vidám társaság hangos nevetéssel leszáll, a női sikolyokat a hátában érzi. Felhúzza az anorák cipzárját, pedig máskor az esti meleg rövid ujjú ingre vetközteti.

A túloldalon egy dobozkészítő műhely ósdi gépei csattognak. Meggyorsítja a lépteit. A Fazekas Mihály Gimnázium. Marika ide járt, itt ismerkedtek meg tíz éve. A bál szünetében egy huzatos folyosóra került. A lány ott állt a nyitott ablaknál, haját lobogtatta a légáramlat. Hiába tiltakozott önmagában ellene, az első pillanatban megszerette. Negyedikes volt, telve tervekkel. Az érettségi után a Gördülőcsapágy-gyárba került adminisztrátornak. A hangja meg-fogta a lelkét, gyönyörűség volt hallgatni, a beszédét is, de ha énekelt, könnyűnek érezte ma-gát. Ódon vár jutott az eszébe, ahol a vártoronyba bezárva egy királylány él. Bánatában énekel, a hangja tele van fájdalommal, száll a felhők fölött, eljut a hegyek zezzugos hasadékaiba, barlangjaiba, átússza a folyókat, szétterül a selymes réteken. Egy szőke hajú fiatal legényt keres, aki ott ül a folyóparton, fürdik az esti csillagok fényében, bánatos szemével a habokat simogatja. Így énekelt a lány. A kapcsolatuk elején ugyan nyugtalanította, hogy érzelmi életére is az improvizáció gyakorisága volt a jellemző. Később minden megváltozott, ha nem is átmenet, buktató nélkül. Marika kiegyensúlyozott feleség lett.

Megáll pihenni. Nekitámaszkodik egy ház falának, s visszatekint. Autó közeledik. Alig várja, hogy elhalkuljon a motorzúgás. Elővesz egy cigarettát, ráhajol ideges tenyerére, rágyújt. A

gyufa sárga fénye megvilágítja nyugtalan arcát. Ellobban a gyufa, apró csonkja kicsit még izzik, aztán elhamvad. Csend van, csak a szíve dobbanása hallatszik. Egy rendőr bukkan elő. Szinte a semmiből. Igazoltatja. A nevét, a foglalkozását, a lakcímét kérdezi. De miért faggatja? Mi van rajta feltűnő? Az, hogy a sötétben egy ház falát támasztja? Utána percekig remeg a gyomra, összevissza ver a szíve. Egy kocsmából sárga fény dől ki a járdára. Iszik két fél barackot. Nem is lát semmit, csak a két poharat. Alig érti, amit a kocsmáros mond.

Átmegy az utca másik oldalára. Megindul visszafelé. Egy lépcsőház előtt megáll. Belép. Elolvassa a lakók névjegyzékét. Özv. Kovács Bálintné. Nála lakott az első lány. Extra ropogós nápolyival kínálta, aztán debróit ittak. Majdnem az egész üveggel ő itta meg. Kipirosodott tőle, tompította az agyát. Már nem is nagyon emlékszik, milyen volt vele. Csak egy anyajegy jut az eszébe a bal melle alatt.

Már a Dimitrov utca elején jár. Alig valamivel beljebb látta őt először ismerős, amint egy nővel csókolózik. Az illető nem hagyta ki, hogy ne köszönjön. Ennek a lánynak az ajkaira emlékszik. Szinte megdöbrent, amikor megcsókolta. Mintha szívókorongok lettek volna az ajkai, nem toladóan, inkább gyöngéden, de erős vággyal telítetten csókolt. A blúza alatt kutató kezei csodálatos melleket találtak, feszülő bimbókat. Egy presszóba mentek, sokat ittak. A reggel idegen ágyban találta.

Nem is tudja pontosan, mikor történt. A második gyerek után elapadt Marika éneke. A haját rövidre vágatta, egyszerűen hordta. Úgy tett, mintha közömbös lett volna maga iránt. Az elején még megmagyarázta neki, merre jár. Később már fáradt volt, az ágyat kívánta, s ébredés után feltámadó büntudata elől a hallgatásba menekült.

De hát miért szakadt meg minden közöttük? Kérdés. Régi helyén, a Vadászkürtben talán lel rá választ. Két barack, egy kávé. Rózsika, a kikent pincérnő száz forintos mosolyával simogatja. Feláll. Nehezen elindul. Úgy rémlik, mintha az autóbuszpályaudvar környékén lenne egy kocsmá. Oda feltétlenül be kell menni. Zárásra készül a kocsmáros, de azért a régi vendég jogán kap két barackot. Megissza, s csak úgy vaktában, mintha valaki csak úgy el akarja tölteni az időt két vonat között, nekilódul az utcáknak. Megy egy darabig, aztán befordul egy rövid utcácskába. Vazel. Előredőlve halad, olykor hangos félszavait lehet hallani... szeret... a két gyerek is szeret... gazember vagyok... minek iszol... Mari.

A szél feltámad, de pár pillanat múlva éppen csak cirógat. A férfi lehúzza az anorák cipzárját, melege van, a hátán vizes az inge. Mari. Egyszer megütötte. Ültek a konyhában, hangosan beszélt, szinte kiabált, dühös volt, mert a Vadászkürtöt zárva találta s nem tudott útközben inni. Marika mondott valamit halkán. Sose felejt el a két gyerek csodálkozó, tágra nyílt tekintetét. Ültek az asztal mellett, kezük félúton megállt, nem tudták tovább inni a kakaót. BIZTOSÍTÁS – BIZTONSÁG ötlenek a szemébe a szavak. A park már csaknem néptelen. Valahonnan énekszó hallatszik. „Megkötöm lovamat...” . Száll a szomorú énekhang, áthatol a bokrok ágain, döngeti a férfi mellkasát. Távoli bánat üzenetét hozza, elfelejtett vágyakkal gyötör. Mintha végtelen messzeségből jönne, a sóhajjal születik, mégis tisztán, jól érthetően itt hangzik a közelében. Mari. Átrohan az úttesten, keresztülmegy a park bokrain, megfordul néhányszor a tengelye körül. Próbál tájékozódni. Az énekszó kitölti a teret, mint a tisztaság meg a jóság. Szól megfellebbezhetetlenül, szünet nélkül. Mindig abból az irányból érkezik, amerre fordul. Mari. A haja itt lobog, az arcára hull, betakarja, simogatja, becézgeti. Lobog a haja, ráomlik a bérház ablakaira, betakarja a piros padokat. A szökőkút vízsugarai Mari hajkúpulájaként formálódnak.

Lezuhan egy padra. Az énekszó letelepszik mellé. A férfi összetörten vár valamire. Nem találja már meg többé Marit. Fejét a pad támlájára hajtja. Egy pillanat múlva elhal az ének.

Kis hazugság, nagy hazugság

A férfi egy nemzetközi gyermekrajz-kiállítás képeit nézegette, s valamilyen kellően nem tisztázott nosztalgia kerítette a hatalmába. Félig felnőtten ismét a régi világba, a gyermeki lélek tiszta, őszinte világába kerülhetett. *Miroslav Srenkel* rajza régi cimboráját juttatta eszébe, akinek mindig fülig ért a szája, aki olyan könnyen, természetesen tudta elúzni a gyermekkor képzelt felhőit. *Moravcsik Ákos* lovai expresszív lobogással idézték fel benne az első megült lovat, a szürkederes sima járását, és a félelmet is: vajon nem dobja le?

Kamaszkorában szerencséje volt egyszer, és idegen világba kerülhetett. Rajztábort nyitottak a községükben. Egy-egy délután követte a gyerekeket, és figyelte mozdulataikat, a térdükre vett rajztábla fölött mozgó varázslatos kezeiket. Csodálatos napok voltak azok! Együtt bomlott ki velük benne a táj, színek kötődtek, oldódtak egymásba. Amit eddig nem látott, ők segítettek észrevenni: a fák izgalmasan kavargó zöldjét, és a legegyszerűbb tárgyon is a fény ezerszínű villódzását.

Velük örült, ha csodálatos pasztell színekkel sikerült megragadni a világ harmóniára ébredő mozdulatát, ha szinte lélegezni lehetett a rajzok levegőjéből. Titokban kicsit irigykedett is rájuk; értette, amit csinálnak, de ő képtelen lett volna ecset alá varázsolni a magán átszűrt világot, az ízeket, az illatokat, és érett színeivel a tomboló nyarat.

Két hétig tartott az öröm. Felszedelőzködtek a gyerekek. Egyedül maradt. Ismét felkereste a velük együtt meghódított helyeket, de most nem érezte ujjaiiban azt az erőt, ami képessé tette volna ennek a világnak a megrajzolására.

A férfi a képeket nézegette és messzire kalandozott. Ha eszébe jutnak azok, akik gyermekkoruk emlékeit naponta új ragyogásban élik át, akik tudnak beszélni róla, az irigység halvány árnyalatával átszótt nosztalgiát érez. Neki nincs mire emlékeznie. Mintha nem is lettek volna azok az évek, mai hangulatát, belső világát mégis meghatározók. Csak szemet gyötrő homok volt; mintha izzó lapon járna az ember, a portölcser kavargása messzire látszott a tanyák között. Néhány akác szomorkodott a szegényes házikók mellett a szántóföld szélén, néma őrzőiként az évszázados magánynak. Igaz, a házuk mellett meséket rejtegető hatalmas erdő zúgott, tisztásait, madárfészkeket el nem felejtette. A tölgyes kitárulkozó mélyét, higgadt bölcsességét, a galagonya- és kökénybokrok kusza szertelenségét az évek más jellegű érzelmei sem tudták elhomályosítani.

Ízek, illatok rögződtek a gyermekkori gondtalanságból. Jól emlékszik a disznó, a tehén élesen megkülönböztethető szagára. Naponta vigyázott rájuk. Talán innen maradt meg benne a szertelen rajongás a kék ég iránt. A felhők nem egy álmát vitték tova. De akkor nem fájt még ez a teljesületlenség, hiszen kárpótolta minden, ami körülötte élt.

Legszívesebben a szántóföld illatára emlékezett. Amikor először fogta az ekeszarvát, s előtte bomlott ki a föld; felnőttesen lépkedett a barázdában, a gazda örömeivel és fontosságával. Ezernyi szál kötötte a földhöz, hiszen közvetlenül érzékelte naponta. Mindig nagy események számított, ha cipőt húzott. Azt jelentette, hogy versenyre kelnek a széllel, a homokkal s búcsút intenek az ébredező házaknak: a városba mennek. Ritkák voltak ezek az alkalmak ahhoz, hogy szíve megnyíljon a város előtt. Inkább csodálatot érzett s félelmet keltett, de nem hódolt be előtte.

A föld és a város azóta is harcol benne, s ha a villamos csilingelése vagy a város más zaja elnyomja is mélyen szunnyadó emlékeit, olykor-olykor nagyon erősen feltörnek a gyermekkori ízek, illatok. A hajnali föld párás illatát érzi, hazafelé sompolygó kutyákat lát.

A férfinak a szempillája sem rezdült, úgy nézett egy jó stílusban készült képet. Elhagyatott kis állomásépület látszott rajta, a déli napsütésben izzott a levegő. Az épület mögött egy hegy kékje sötétlett. Volt valami ezen a képen, ami nem engedte, hogy elmozduljon előle. Hosszasan töprengett, mi lehet az. Aztán egyszer csak mindent megértett: eszébe jutott a hajdani gyermekrajz-tábor, s maga előtt látott egy rajzot. Szinte elszégyellte magát, hogy annyi év után ismét a lányra gondol, akit itt ismert meg. Valójában érte, miatta követte a „vándorló” rajzosokat, mert kamasz szíve minden tűzével szerette. Az ő színei voltak ilyen lángoló, ennyire kontrasztosak, mint az előtte lévő képen. A tábor záró kiállítására készülve együtt készítették elő a képeket. Este nyolckor hazakísérte. Kellemes nyári este volt, a vasúti töltés aljában egy ösvény kanyargott. A fiú tele volt vibráló izgalommal. Kétségei a közös munka alatt oldódtak: a lány pajkosan, tisztán kacér volt. Nagyokat hunyorított rá. Az egész arca nevetett. Nem volt szép, a szeplők szinte izzottak az arcán. Mégis átforrósodott körülötte a levegő. Olykor úgy érezte, mintha fölnézett volna rá a lány, telve kíváncsisággal, érdeklődéssel s talán szeretettel is. Ahogy az ösvényen haladtak, a fiút ez a gondolat melegítette. Ki tudja, miért fáj az embernek a szerelem? Miért telepszik a hallgatás közékük? Jobb kezét előrenyújtotta s megfogta a lány kezét: megálltak egy pillanatra. Sem most, sem később nem merte megcsókolni, pedig minden idegszálával azt érezte, hogy meg kellene tennie.

A fiú színésznek készült. Néhány hónap múlva felvételizett. Voltak már sikerei, ismerték a megyében, s egyszer a „Ki mit tud?”-on is jól szerepelt. Állandóan figyelte az embereket, a hangjukat, a mozdulataikat. „Kísérletezett” magával is: helyzeteket, „szituációkat” teremtett, s igyekezett elképzelt szerepeket játszani. Innen, a krisztusi korból visszatekintve úgy gondolja, veszélyes játék volt ez. A szerep – akármennyire jól megformált is – egy kicsit a más ruhája. Az ember kiteljesedik benne, de megmámorosodik a játéktól. Nehezen tudja elválasztani a szerepet az élettől, és ilyenkor a szerep gúzsbaköti az embert. A fiú sokat tudott már a szóról, az erejéről, a hatalmáról. De csak a birtoklás örömét érezte még, nem gondolt a súlyával, nem félt tőle. Utólag úgy gondolja, ebben az első állapotban volt akkor. A hallgatás őszintének tűnt a kis ösvényen, a csóktól való félelem is, a gyötrő bizonytalanság is. De talán erősebb volt benne a birtoklás vágya, mint a tiszta érzelem. Talán a szerepjátszás kudarcától való félelem tette izgatottá, s nem a lehetőség, hogy valaki teljesen elfogadja, megszereti.

Voltaképpen ettől szenvedett később is, amikor már főiskolás volt, s gyakori, hosszú leveleket váltottak. Izgalmas partner volt a lány, nem tartozott a könnyen meghódíthatók közé.

Kissé túlságosan is szenzibilis alkat, a harcos feministák korai elődje. Mindent birtokba akart venni, mindent meg akart érteni, tudni. Kíméletlen volt önmagával szemben is, nem tűrte a hazugságot, a szerepjátszást, a hamis hangokat. Nagyon ritkán találkoztak, s akkor is csak fél órákat voltak együtt. Így az érintkezés, egymás megismerése lényegében a levelezésre korlátozódott. Szellemi izgalmat nyújtott minden levél. A fiú igyekezett a vélt fölényt megtartani, színvonalas, de kissé „ködösített” leveleket írt. Lelki válságtól tudósított, sötét gondolatokat fogalmazott meg, amelyek mozgósították a lány szellemi energiáit: segíteni akart. Szerepjátszás volt ez is – most így látja. De akkor annyira hozzánőtt ez a ruha, hogy a levetésével meg sem próbálkozott. Hitt mindabban, amit elmondott, leírt. Úgy érezte, hogy valóban talajtalan, hogy vágyódik valahová, szeretne megsemmisülni. Úgy érezte – már a tanulmányok legelején –, nem elég tehetséges, elvész ebben az irdatlan városban. Nem képes megbirkózni a rászakadó magánnyal, nem tudja elűzni az esti séta emlékét. Apróbb szerepeibe is belevitte önviaszkodását, túlon túl erős érzelmi felhangokkal játszott. De itt, a vasúti töltés oldalában mindez csupán a távoli jövő. Olykor-olykor zúzottkő-darabok kerülnek az útjukba, egy kerékpáros előzi őket.

Az ösvény melletti fűben itt-ott már meggyújtották apró lámpácskáikat a szentjánosbogarak. Zúgnak a telefonpóznák, fülsüketítő robajjal a kilencórás személyvonat húz el. Tudják, hogy jön, megy, a lány mégis szorosabban áll a fiú mellé. Együtt nézik a kivilágított ablakokat, mert

az esti vonatban – akárhogy is – van valami fenséges szépség. Egy pillanatig tart az egész, s a szerelvény már a vashídhöz érkezik, ahol a falu szélső házai találhatóak. Hamarosan véget ér a séta. Nem unalmas a hallgatás, hiszen nagyjából mind a ketten tudják, mire gondol a másik. Az elválás nyugtalansága nyomasztó inkább, s az újabb találkozói bizonytalansága.

Miért is nem...? – csuklik össze befejezés nélkül a mondat a férfi agyában. Káprázik a szeme, nem látja már a képet, összecsomósodnak a színek, a vonalak összegubancolódnak. S ahogy tisztul a kép, egyszerre egy szempárt lát a kép helyén. Mozdulatlan, félárnyékos szempárt. Szinte megremeg tőle.

A lányt nem vették fel az egyetemre. Egy évig dolgozott, tanult, lelkesedett, hitt és akart, izzott és izzított. Aztán sikerült. Csaknem háromszáz kilométer ékelődött közékük. A levelek jöttek, mentek. De mintha a lány levelei nem lennének már annyira kötödni kívánók. Nem korholja, nem szidja már a fiút, nem akarja, hogy megváltozzon. Talán belefáradt? Inkább megérezte valamit a szerepből. A fiú nyakára ráhurkolódott a játék. Menekülni kellett, vagy elhittetni önmagával, hogy nem tud szeretni. Az elsőt választotta. Földet szórt az emlékre, sebet osztott. Az évek múltak, feladatok, gondok jöttek. A felejtésre bőven van alkalom és idő. A vidéki társulatoknál eltöltött évek egyre jobban bizonyították: az átlag ember helyzete, sorsa a legriasztóbb kerek e világon. Tudja, hogy milyen magasra nőhet az ember, de nem képes rá, bármennyire is akarja. Kiszorul lassan a játékból, kiszorul a színházból, önmagából, a világból, kiszorul az emlékeiből. Mostanában Kosztolányi *Boldog, szomorú dalát* mondta egy találkozón. Nagy-nagy sikere volt. Nem tudta senki, csak ő, hogy ő volt Kosztolányi, elvesztett valamit, önmagát, a boldogságát, azt a szeplős arcot a kíváncsi tekintettel együtt. Hazugság a szerep, hazugság a gyávaság, árulás az őszintétlenség!

Úgy hallotta, férjhez ment a lány, gyerekei is vannak. Eltűnt a szeme elől, csak abban bízik, hogy egy-egy újságcikkből a lány értesülhet róla. A színpadon nagyon gyakran neki játszik: hátha ott ül a nézőtéren. Tudja, hogy mindez nevetséges meg önpusztító is, hiszen valószínű, hogy a lány valóban boldog, és nem gondol már mindarra, ami tizenöt éve történt.

Hogyan is volt ott a vasúti hídon? – gondolkodik a férfi. Néhányszor átmentek rajta, mert élvezték a hangját. Vaslemezekből készült a járda, s ezek már eldeformálódtak. Minden lépésnél döngtek, s a híd alja felerősítette a hangokat. Kis gyorsvízű patak futott a kertek alá, a hullámok szaporán bukdácsoltak a meder kövein. Letértek az ösvényről, s keresztülvágtak egy tocsogós réten. Néhány perc múlva már a ház előtt álltak. Egymásra néztek, és ebben a pillanatban volt igazán valóságos az elválás ténye.

A hazafelé vivő úton nem érzett boldog meglepetést, inkább szorongást, aminek nem volt neve még akkor. Inkább versekbe kívánczolt ez az érzés: elsuttogott néhányat a kedvencek közül. Legtöbbször ezt a két sort: „*A semmi ágán ül szívem / kis teste hangtalan vacog.*” A rövid újjú ingben hirtelen megérezte a hűvössé vált nyári estét.

...A férfi egy nemzetközi gyermekrajz-kiállítás képeit nézegette, s arra gondolt: valami végérvényesen elromlott azon az estén. Tudta már, hogy hazugságra hazugság épül. A szerepjátszás hazugsága rákövesedett, amikor már sejteni kezdte a dolog veszélyét, nem mert ezzel előjönni.

Újabb hazugságba menekült, amit hivatalos pecséttel szentesítettek. S a másodikat követte a többi: lakás, autó, gyerekek, sikerek és kudarcok, harc és megalkuvás, öngazolás és bizalom. Ki kell menni ebből a teremből, mert megfullad az ember. Vagy hol fuldoklik jobban? Nem lenne jobb mégis végiggondolni az egészet? Van kis hazugság és van nagy. Ezt a kicsit lassú adagokban kapja az ember. Vagy hozzászokik vagy belehal egy idő után. Megy hazafelé. Fel az első emeletre. Megnyomja a csengő gombját. Két rövidet csönget. Neki támaszkodik az ajtónak. Aztán fordul az ajtóban a kulcs.

Gyönyörű álm

Úgy zuhogott, ahogy a filmekben szokott. Hosszú percek óta függőnyt vont köré a viszonylag ritka júniusi eső. Egy-egy lámpa alatt jól látta, hogy bugyborékolva, felpúposodva, mintha a földre érés ellen tiltakoznának, az esőszemek nagy erővel vágódtak az aszfaltra. A környező tetőkön is rohamot dobolt az idő, az első pillanatban azt hitte, a menetrend szerinti jég érkezett meg. Néptelen volt az utca. Még a fák is hiányoztak innen, egy-két fiatal gyertyán árválkodott, csapzottan, tehetetlenül; túrték az esőt. Kiüresedett volt minden, akár a magára maradt lélek.

Hátrafordult. Elmosódottan látszott a boltozatos gyárkapu, világított a felirat: Élüzem. Az acélgyárban dolgozik már több, mint tíz éve. Üzemmérnök, egy hatalmas, régi és modern gépekkel egyaránt felszerelt részlegnek a vezetője. Miskolcon végezte az egyetemet, s rögtön ide került. Az édesanyja közelében akart maradni, de az emlékei is nagy erővel kötötték. A műszaki pálya racionális világában, az igen–nem döntések hétköznapijai sem tudták elpusztítani belőle a dolgok, az események túlzott érzelmi megközelítését. Mintha két ember lakott volna benne; az egyik az igent mondta: a világot csak a rend alapján lehet berendezni; csak ami kiszámítható, elemezhető, értékelhető, az ér valamit. A másik élénken tiltakozott: a világ csak hangulat, a felületi szépségek, kellemességek, ízek, illatok maradnak az emberben, a többi hiábavaló küzdelem, a lökdösődésben, a harcban kicsorog ujjaink között az élet. Kapcsold ki hát a logikát, oldódj fel a létezésben! Az *igen* az érvényesülés útjait kereste, töprengett, terveket készített, s eljutott Ausztriába, Svájcba, Libanonba, Párizsba és Rómába, a *nem* hosszú esti sétákon kínoztta, kapcsolatokba hajszolta, s nagyon gyakran arra kényszerítette, hogy presszókban üldögéljen heteken át minden este.

Akkor lepődött meg, amikor a munkatársai egy délután felköszöntötték, s az üveg konyak mellé tálcát tettek le az aszatra harminchat szál égő gyertyával.

Ez a mai este is! Véletlenül összefutott Gizivel. A lány alig múlt húsz éves, vállig érő szőke haja csuklóra kívánczik. Inkább tréfának szánta a meghívást, s maga is megdöbbsent, amikor a lány igent mondott. Valójában nem volt kedve a társasághoz, egyszerűen nem akart mogorvának, megközelíthetetlennek látszani. Amikor egymás mellett elindultak, Bandi észrevette Gizi tekintetén, hogy valamicskét ivott már. Rájuk nehezedett az este, baktattak az enyhe emelkedőn, látszólag cél nélkül. Egyszerre megálltak, a lány felé fordulva mondott valamit, ő csak a szája mozgását figyelte, és nem akart hallani semmit. Aztán felnézett az arcára, a szemük összevillant. Homályosan érezte, hogy nem örül ennek a tekintetnek. Mohóságot, szomszúságot lát benne. Mentek még vagy kétszáz métert, amikor mintha a hangja külön életet élne, mintha anyagi valóságában a lánytól függetlenül is létezne, megszólalt: „*Ó Romeo, mért vagy te Romeo? / Tagadd meg atyád és dobd el neved! S ha nem teszed: csak esküdj kedvesemmé – / S majd én nem leszek Capulet tovább! / Csak neved ellenségem, nem magad. / S te önmagad vagy és nem Montague. / Mi Montague? Se kéz, se láb, se kar, / Se arc, se test... Ó, válassz más nevet! / Eh, mi a név? Mit rózsának hívunk, / Bárhogy nevezzük, éppoly illatos. / Ha Romeót nem hívják Romeónak, / Szakasztott oly tökéletes marad / Akármi néven... Dobd el hát neved! / És egy élettelen szóért cserébe – / Tiéd az életem!*”

Az első mondatok megdöbbsentették, a lány szavaiból áradó vágy elnémította. Kitarulkozik a lány, és valami oka nyilván van, hogy ennyire nyíltan, gyorsan teszi. De mit kezdjen ezzel a tízperces nővel? Amit mond, az semmiképpen sem szólhat neki, legfeljebb az üzemmérnöknek, gyakran utazgató nőtlen férfinak.

Visszahullottak a valóságba. *Mészöly Dezső* fordítása, igaz? Ennyit mondott, s tudta jól, hogy brutálisan kijózanította a lányt. Hallgatva mentek tovább.

Mit akar ez a nő? Tudják mind a ketten, hogy egyetlen éjszakára kellene egymásnak. Ez tény. Megfellebbezhetetlen, mint az $E=mc^2$. Hát akkor miért szól ki a szerepéből, miért akar egyszerre más lenni, mint amire vállalkozott? Két évtizedre a huszadik század végétől, az illúzióvesztés virágkorában, a betonvárosok dzsungelében ez a lány a szerelemre hivatkozik. Mintha teremőr lenne az Emberiség Gyermekkora nevű múzeumban, ahol a szakértő biztonságával kell megmagyaráznia a látogatóknak, mit jelentenek bizonyos kihalt fogalmak, gesztusok. Jól összejött ebben a világban minden. Az évszázados botlások után ma végre tudjuk: senkinek se szabad hinni. Senkinek és semmiben. Ez az egyetlen biztos pont az életben. Ne higgy senkinek, önmagadnak sem! Olyan ez a lány, mint a modern clown. Kiszól a szerepéből.

A presszóban Domoszlói muskotályt ittak, két üveggel. Az utolsó pohár mellett sokáig üldögéltek. Gizi szorosan odahúzódtott mellé, a fejét olykor a vállára ejtette. Váratlanul dúdolni kezdett. Kicsit bukdácsolt a hangja, de megmámorosította. Fölforrósodott a levegő, a szerelmi boldogság fájdalmas kidalolása nem maradt hatástalan. Elszomorodott. Schubert Szerelmi dala kell ahhoz, hogy magára döbbenjen. Homályosan érezte, majd egyre erősebben, világosabban tudta is: hiányzik belőle valami. De mi ennek a hiánynak a neve? Micsoda, amikor mindene megvan? Nem vágyik semmire, nincs célja. A múltját feledni akarja, a jelenét éli, a jövője bizonytalan és érdektelen.

Megitta a maradék bort s mielőtt Gizi valamit mondhatott volna, felállt, gyors léptekkel elhagyta a presszót.

A zakója már teljesen átázott, a haján végigömlik a víz, egyenesen a nyakába. Gyorsan józódik.

Igaza lehet ennek a lánynak, gondolta, miközben a lakáskulccsal bibelődött. Ő legalább tiltakozik a maga módján az érzelmi elsivárosodás ellen. Azt mondja, hogy az embernek nem szabad megjárnia a nagyvonalút, a józan előkelőt, miközben mély érzelmekre vágyik. A szenvedélyben megsemmisül az egyéniség. Ezért takargatja az ember önmagát, vesz föl álarcokat, nehogy rámutasson valaki: ennek érzelmei vannak! Gizi nem bírja tovább. Talán őszintén hiszi, hogy ő az, akit keres.

Lassú mozdulatokkal levetkőzik. Az öltönyt vállfára akasztja, kint hagyja az előszobában, lassan majd megszárad. Pizsamába bújnak. A hűtőszekrényből elővesz egy üveg bort, felbontja. A második pohár után pihen. A szobaajtó mellett egy pár női szandál. Éváé. Itt tartja nála. Kabalából. Amíg az itt van, szokta mondani, én is nyugodtan jövök. Vagy kiteszed az ajtó felé, és akkor tudom, hogy van nálad valaki. Nemigen jön többet. Megunta, elzavarta. Nagyon összevesztek. – Az a te bajod, hogy senkit se tudsz szeretni – kiáltotta a lány. – Sohase tudtál. Önmagad szereted. Hiányzik belőled a biztos pont, a valaki mellé állás tudása. Önmagad szereted, azt, ami belőled másokban megjelenik! Saját magad keresed, és közben gázolsz, eltaposol mindenkit, aki az utadba kerül. Hát ki vagy te, hogy így, felelőtlenül játszol? Téged nem zavar semmi? Csak kapni akarsz, adni sohasem? Csak egy telefon, gondolod, s hiányzó éned egyik részlete máris az ágyadba bújnak. Mert az ágy örömeit, azokat igen! De jaj, be ne szennyeződj! Nehogy megérintsen a másik ember lelke!

A spájzban talált még egy teli üveget. Bizonytalanul, ügyetlenül felbontotta. Az üveg nyaka állandóan a pohár peremét kocogtatta, miközben töltött. „S te önmagad vagy és nem Montague” – emlékezett Gizi szavaira. Így van, valóban? Kicsoda ő? Mindkét lánynak igaza volt, a harmadiknak is, a negyediknek is, mindnek. Akarta egyiküket is? Nem.

Én egy erkölcsi nulla vagyok. Régóta azt hiszem, hogy nekem, az üzemmérnöknek mindent szabad. Azt hittem, kapcsolataim nyomtalanul eltűnnek, másnap este már nem érdekel, ki aludt velem az éjszaka. A zsenigőg elhomályosította látásomat, elvette az erőmet, a hitemet. Egyszer még Évát is megpofoztam. Csak állt, nézett, velem meg forogni kezdett a szoba. Együttérző

fájdalmat láttam a szemében, olyat, ami felemel és nem megaláz. Hit volt a szemében. Tudta, hogy nem én adtam a pofont. Ezért nem ment el Nem tudtam megbocsátani neki. Az egyetlen ember, aki tökéletesen ismer anélkül, hogy bármit tudna rólam. Az ösztöneivel érzékel, a bőrömmé, az idegeimmé, ösztöneimmé vált.

Üresnek érezte magát. Hirtelen elhatározással a konyhába sietett. Keresgélni kezdett az egyik fiókban. Gyógyszeres üvegeket dobált a háta mögé. Végre megtalálta, amit keresett. Egy éve írta fel az orvos, amikor nagyon fáradt és kimerült volt. Altató. Talált belőle másfél dobozzal. Öntött a borból, a szemeket hármásával a nyelvére tette s egy-egy korttyal leküldte valamennyit. Odabotorkált a heverőhöz. Útközben meglökte az asztalt, az üveg leesett és gurult, gurult, egészen a női szandálig.

Végigdőlt a heverőn, az éjjeli lámpa sárga fénye az arcába hullt, vonásai kisimultak. Úgy feküdt ott, mint akit gyönyörű álom ringat.

Hét órakor a telefon ébresztette. Bal oldalára fordult, jobb kezével felemelte a kagylót és visszajejtette.

Depresszió

A sávház követte a körút vonalát. Frissen átadott épület volt, előtte, körülötte még látni lehetett az építkezés nyomait. Homok, sóder, néhány előre gyártott elem. A ház előtt tíz-tizenöt autó. Esténként egyre több helyen világosodtak ki az ablakok, a téglaszínű sötétítő függönyök melegeit varázsoltak a hűvösödő, nyálkásodó, ködösödő október végi éjszakába. A tízemeletes bérház arccal a temetőre nézett. Az ablakokból még a bejárat feliratát is el lehetett olvasni: Feltámadunk. Két oldalán kosarakban, kiskocsikra felpakolva virág. Fehér, piros. Fehér. Hószínű, halottszínű. Asszonyok, férfiak álldogáltak a krizantém csokrok mögött. Senki se szólt egy szót sem. A vevők jöttek-mentek. Mellükre szorították a krizantém szájakat, a mohakoszorúkat, a szalmavirág csokrokat. Az egyik nyolcadik emeleti garzon lakás ablakából egy férfi nézte a lenti vásárlást. Homlokát a hűvös ablakhoz érintette. Hosszú, ősz haja visszaverte az egyre gyengülő fénysugarakat. Négy óra múlt pár perccel. Korán sötétedik. Még harminc-negyven perc, s teljesen eltűnik a temető a sötétben. Viráglabdák, fehér krizantémok, futott át az agyán. Eljött az ablaktól, kezét végigsimította a homlokán. Leült az íróasztalához. Elővett egy dossziét. Az Asztalos- és Vasipari KTSZ 1982-es pénzügyi gazdálkodásának terve. Készítette: Dr. Molnár József. Olvasta az első oldalt. Három mondat után abbahagyta. Felállt, odalépett az ablakhoz. Odalent gyérült a sor. Szinte világítottak a fehér virágok. Krizantém. Rágyújtott. A füst szétterült az üvegen, egy pillanatilag semmit sem látott. Elfordult az ablaktól. Leült a fotelba. Nézett maga elé. Figyelte a padlószőnyeg mintázatát. A vonalak vastagodni kezdtek, nőttek, növekedtek, aztán eltűntek a szeme elől, csak homályos fehérséget látott. Elnyomta a félig szívott cigarettát, felállt. Meggyújtotta az íróasztalon lévő lámpát, a papír fölé hajolt. „A jelenlegi, gyorsan változó nemzetközi gazdasági helyzetben fokozott jelentősége van az ésszerű, takarékos, rugalmas pénzügyi gazdálkodásnak. Ezért a vállalat...” – olvasta az első mondatokat. Összegyűrte a gépelt papírt, a háta mögé dobta. Nem tudom megcsinálni. Eddig minden évben sikerült; most nem megy. Mindent elfelejttem.

Lekattintotta a villanyt. Megkereste a ballonkabátját. Lassan öltözködni kezdett. Jobb kezét beledugta a kabát ujjába. Megállt. Az ablakhoz ment. Lenézett. Üres az utca. A gyalogátkelő helyet nagynyomású nátriumlámpák világították meg. Sárgás fényük aranyat ragyogtatott a nyírfák levelein. Negyedóra is eltelt. Mit akart? Vacsorázni. Nem is emelte a lábait, szinte rázuhant minden egyes lépcsőfokra. Iszonyú fáradtságot érzett a térdében, a combjában. Amíg leért kétszer is elaludt meg felgyulladt a lépcsőházi világítás, de nem találkozott senkivel. Az étteremig kétszáz méter. Korábban nem tűnt ilyen messzinek. A három pincér ásítózott. Lezökkent a székére (mindig ide ült, mióta itt vacsorázik), a kabátot is magán hagyta. Brassói aprópecsenyét rendelt. Egy tonikot is, szólt a pincér után. Két falat után elmúlt az éhsége. Nézte a krumplidarabok között megbújó húskarikákat, undort érzett. Megitta a tonikot. Fizetett. A pincérek köszöntek, de már nem hallotta.

Otthon megszokásból benyomta a tv kapcsoló gombját, a bemondó éppen a sporthíreket ismertette. „A lengyel válogatott nagyszerű és váratlan győzelme a világbajnok Argentína ellen élénk érdeklődést...” eddig ért a felolvasásban, amikor kikapcsolta a készüléket. Jobb lesz, ha lefekszem – gondolta.

Megágyazott, felhúzta a kis ébresztőórát hatra, nyolcra kell mennie, de reggel még dolgozni akar egy órácskát. Fegyelmet kényszerített magára, pedig majdnem összeesett a fáradtságtól. Az öltönyét vállfára akasztotta, az ingét beáztatta a fürdőszobában. Belebújt a pizsamájába, a nyakáig húzta a paplant és azt érezte, hogy zuhan. Közben szinte elvesztette az eszméletét, egyszer aztán végképp kikapcsolt a tudata.

Négy órát aludt. Koppanásra ébredt. Félig zárt szemhéjai közül kilesett. Az éjjeli lámpa sárga fényében mozdulatlanok látszott minden. Lenézett maga mellé a földre, az ébresztőóra oldalra dőlve feküdt a szőnyegen. Leverte álmában az asztalkáról. Megnézte. Fél egy. Ivott két pohár bort. Hátha megnyugtatja. Megkereste a lepedőn a meleg foltot, elhelyezkedett, eloltotta a lámpát. Az első pillanatban azt hitte, hogy visszakerült oda, ahonnan érkezett: az álom nyugtalanítóan édes birodalmába. De öt perc múlva a rémület tágra nyitotta a szemét: nem tud elaludni. Először hitetlenül csodálkozott, aztán forgolódni kezdett. Összeszorította a szemhéjait, az alvásra gondolt. Ki kell pihenni magamat! – ökölbe szorította a kezét. – Nem hagyhatom el a megszokott ritmusomat. – De egyre éberebb lett. Mint aki most ébredt: egyáltalán nem kívánta az alvást. Nem kívánta, mégsem tudta rászanni magát, hogy felkeljen. Megpróbálta megmozdítani a jobb lábát. Nem sikerült. Nem engedelmeskedtek az izmok. Eloszló fájdalmat érzett, erős izomlázra hasonlított. Megnyomta az éjjeli lámpa gombját. Két kezét a feje alá tette, nézte az egyágú csillár fehér buráját. Fehér. Krizantém. A főnök vakító inge. Megáll az asztalnál. Kedves Molnár elvtárs (keményen megnyomta a *kedves* szót, inkább gúnynak hatott) nem adott le egy határidős munkát! Aztán az arcába nézett és megengesztelődve hirtelen hozzátette: ráér még két napig. Mit látott rajta? Azt, hogy nem tudja megcsinálni? De hát akkor nem dolgozik meg a fizetéséért! Holnap bemegy és felmond.

Másnap kerekre nyílt a főnök szeme, az alsó ajka lefittyedt a csodálkozástól. De hát miért? (Ez volt a kedvenc mondata, sokféle jelentéssel tudta megtölteni. Kifejezett csodálkozást, óvatos kérdést, haragot, méltatlankodást stb.) Miért nem bízik magában jobban?! Minden évben remek tervet készített, azoknak is köszönhetjük, hogy rendben van a vállalat szénája. Most meg ez a buta kérés! Szó sem lehet róla, magára nagyon nagy szükségünk van!

Visszament a szobájába. Leült az asztalához. Kiteregette a papírlapokat, bekapcsolta a Hunor-86 számológépet, elvégzett néhány matematikai műveletet, de észrevette, hogy nem figyel oda. Nézte a gyorsan változó számokat, de nem fogta fel az értelmüket. Összeszorult a szíve. Tompa fájdalmat érzett a csúcsban, gyorsan terjedt szét a mellkasban. El kellene menni az orvoshoz – gondolta. Mit mondjak neki? Ha táppénzre megyek, ki csinálja meg a tervet? Most nem lehet. Majd ha elkészültem ezzel a munkával.

Hamar telt a szombat délelőtt. A dossziét táskájába pakolta, elindult hazafelé. A portás köszöntése felriasztotta a gondolataiból, zavartan viszonzta az üdvözlést.

Otthon háromszor végigsétált a lakásban. Idegennek érezte magát. Nem tudott hozzászokni a miniatűr méretekhez. Az előszoba főzőfülke is egyben, de ruhatár is. Innen nyílik egy ajtó az aprócska fürdőszobába, a bejárattal szemben a szobába lehet lépni. Összkomfortos börtön. Csak a nyújtózkodás eszébe ne jusson, mert eléri a szemközti falakat. Odalépett az ablakhoz. Ugyanaz a kép, mint tegnap.

Kavarog a világ, mert meghalt Bandi. Álmomban mindig látom, gyötör, nem hagy aludni, mert olyan, mintha élne. A temetők megtelnek virággal, a sírok körül öreg nénikék idézik a múlttal. Virág mindenütt. Fehér, piros. Fehér. Hószínű, halottszínű. Meghalt Bandi, és én kiürített virággal? Mi lesz, Virág? Te tudod?

Hangos zokogás rázta a vállát. Két tenyerét az üvegre borította. Hullottak a könnyei. Nem nyúlt zsebkendő után. Minden mindegy volt már. Megadta magát. Talán oldódik a szívét szorító görcs.

Tizenöt évvel ezelőtt elhagyta Virágot. Volt egy rémült, féltékeny pillanata. Később megvisszartartotta a büszkesége: ha ő nem keres, akkor nekem se kell. Pedig nevet váltottak. A lány Virág lett, ő meg Bandi. Együtt akarták kezdeni az életet. Iszonyúan boldogok voltak. Ki-nyomozta: hol lakik. Megkereste a munkahelyén. Úgy jött felé a gyerekek gyűrűjében, mintha a múltja közeledne. Szőke haja a homlokára bukott, a szemét egy kicsit megtörték az évek, de

még most is lázasan csillogott. – Ne ijedj meg, csak kettő az enyém! – rejtette nevetésbe a meglepődését. Nézték egymást szótlanul, mit lehet mondani annyi év után? Mit fejez ki néhány mondat tizenöt év kudarcaiból, nyugtalanságából, önpusztító tetteiből? Önmagukat keresték a másik arcán. Aggódtak, hogy megtalálják-e? Az óvónők messziről figyelték őket, a gyerekek is oda-odafutottak, Virág lehajolt hozzájuk, meghallgatta őket. Dr. Molnár József önmagát hallgatta. Vádolt a hangja, gúnyosan, fölényesen. Elhagyta. Virág a gyerekeiről mesélt, elvált férjéről, a napjairól, a heteiről, az éveiről. A férfi nem nagyon hallotta már, mit mond Virág. Az arcát figyelte, az ajkai mozgását, a szemét. Magával akarta vinni a tekintetét, a nyakát, a hajpihéket, ahogy puhán ragyognak a fényben. Önirónikus, rezignált mosolyát, a kéztartását, fehér köpenyének sötétebb árnyékait, minden, mindent. Vele boldog lehettem volna, velem boldogabb lehetett volna.

Virág tekintete bocsánatát kérte, amikor elköszönt. Nem mozdult, nézett utána. Nagyon akarta, hogy visszaforduljon. De az asszony a gyerekekkel beszélgetett, jobbra-balra fordította az arcát, apró kacagását lehetett hallani.

Gazember vagyok, két életet rontottam el. Erre nincs bocsánat. (Hirtelen abba maradt a zokogás.) Be kell fejezni a munkát. Leült az íróasztalhoz, írt két mondatot az előzőekhez. Letette a tollat. Sajogni kezdett a szíve. Meghalok negyvenévesen. Úgy sincs az életnek semmi értelme. Dolgozni nem tudok, nem is érdekel a munka, kiégett, erkölcstelen fráter vagyok. Legalább szeretni tudtam volna valakit. Virágot is elhagyta. A feleségem meg tőlem vált el. Nem bírta tovább a zaklatásaimat. Kikészítettem az idegeit – azt mondta a tárgyaláson.

Újra sírni kezdett. A karjait széttárta, az állát a mellére ejtette. Minden hiábavaló – suttozta. Az ablakhoz lépett. Gyertyák lobbantak a temetőben. Virág mindenütt. Fehér. Hószínű, halott színű. Hirtelen elhatározással megfordult, a dohányzóasztalát az ablakhoz vitte, ráállt. Kinyitotta az ablakot. Beáramlott a hűvös, nyirkos levegő. Gyertyák lobbantak a temetőben. Virág mindenütt. Fehér. Hószínű, halottszínű.

Zuhanás közben még volt egy éber pillanata. Mi lesz az éjszakába kitett virággal, Virág? Te tudod?

Alkonyodott

Alkonyodott. A nap éppen lebukott a hegy mögött. Fokozatosan sűrűsödött a sötét, a megnyúlt árnyékok feloldódtak a félhomályban. Rezzenéstelen volt a csend. Nem tartalmazott feszültséget, várakozást, nem követte semmilyen változás: csak csend volt, elomló és körül folyó, nyugalmas és mindennapi.

(Szokásos ez a bevezető, lírai hangulatfestés. El kell helyezni valahová a cselekményt, a környezetet meg kell nevezni, kijelölni az elmúlás tér-idő koordinátáit. Mintha érthetőbbé válna ezáltal bármi is. Hiszen a kő kő, a fa fa, s az üdülőre sötétlő hegy is csak hegy. Azonos önmagával.)

K-ból nem vezet út csak visszafelé. A hegyet le kell győzni, ha egyenesen akar haladni az ember, egyébként a visszakanyarodás marad. Elindulni a bukácsoló keskeny kövesúton, a keresztel megjelölt házak sorfala között, a virágok közül kikandikáló Mária tekintetétől kísérvé. Meglódulni a harangszó irányába, érezni a testben kioltódó hanghullámokat. Nem menekülni, nem a tetszhalott vágyak reményével. Elindulni a mozduló lábaknak engedelmessé, a létezés elemi örömeivel.

El kell jutni egyszer a világ végére, ahonnan már csak visszafelé vezet az út, ahol két lehetőség közül választhat az ember: vagy képes lesz újra kezdeni az utak bejárását, vagy elpusztul, kővé, fává, hegygé változik. Azonossá önmagával.

A. „véletlenül” jutott K-ba. A megérkezés körülményei, az önmagáért létező csönd, a külső nyugalom mindenre rátelepedő zöldje tudatosították benne a végállomás sorsszerűségét.

Kézenfekvő a gondolat, hogy ennek az útnak valaha eleje is volt. Nyilván más hangulati színezettséggel, más érzelmi égtájak vonzásában indult el ezen az úton, amely a közhelyek világában vált az élet metaforájává. A két pont közötti hasonlóság szimbolikus értelmű. A hegyek tanúskodtak élete első felnőtt perében. Egy szót sem szóltak, csak álltak, de nem lehetett mást mondani, mint az igazat.

Ilona szeplői izzottak. A lány jelentéktelennek tűnhetett, de a szeplők közül előragyogó szempár átértékelte egész lényét. Gyakori félmondatai, elhallgatásai (amelyek felfogásához nem volt mindig megfelelő partner) rajzolták meg igazán a személyiségét. A. emlékezetében gyakran felbukkan a fénykép. Félárnyékos arcot ábrázol, szeplős bakfist, korán érő arcvonásokat. A. idősebb volt nála két évvel, mégis állandóan az az érzés nyomasztotta, hogy a lány többet tud a világról. Elevenebbek, mozgékonyabbak az ösztönei, jobban tájékozódik az érzések és a vágyak között, és hatásosabban tudja önmagát kifejezni. Kitűnő pasztellképek kerültek ki a keze alól. Különösen egy régi állomásépületet ábrázoló képe tetszett A-nak. Az elhagyott sárga épület végében, a rámpa tetején a kútgyűrű alját körbenötte a gaz. Az elmosódott felirat, a kép jobb oldalába „belógó” száraz ág az elhagyottság, a magány indulatait mozgatták meg benne. Erről az állomásról már nem indulnak vonatok, a gőzmozdonyok lomha fűjtatását sohasem érzi már a háta mögött, nem zsugorítja kicsivé a félelem, ha szembe találkozik vele. Innen nem lehet elmenni sehová. Itt kell maradni a határolt végtelenség számára kijelölt kereteiben. Feloldhatatlan magányt árasztott a kép, alkotója nyíltan, bátran megmutatta önmagát. Nem kérte, hogy győzzék meg a megfogalmazott világkép hamisságáról. Az állapotot tényként ábrázolta, amelyről vitatkozni nem lehet. Arról, hogy ez mennyire adekvát az élettel, vagy azzal teljesen inadekvát, hajlandó volt beszélgetni. Nem tagadta ez a kép a nézőpontok sokféleségének lehetőségét. A pasztelltechnika, a felhordott színek inkább derűs optimizmust árasztottak. De gondolkodásra késztettek. Mindkét álláspont elfogadható, ha az ember végiggondolja konzekvenciáit. Ha nem a felületi benyomások, élmények, hangulatok

alapján dönt, hanem egyforma teherként vállalja a derű könnyű lebegését és a magány torokszorító felelősségét is.

(Akkoriban még nem vetődött fel benne olyan élesen, mint most, hogy szükséges-e az embernek önmagát kifejezni? Ilona hatásosan jelenítette meg önmagát nemcsak a képein, hanem az élet hétköznapi, jelentéktelen dolgaiban is. Miért hatásosan? Nem abszurd maga a szándék is? Az ember nem önmagát fejezi ki, hanem a benne élő hiánynak ad nevet. A megvalósul(hat)atlan harmónia külső tárgyokban ölt testet, mert hiányzik az emberből. Különös szomszágunk az elrendezettség utáni vágy. Az áttekinthetőség, a világosság, a megnyugtató egyértelműség elégtétellel tölt el bennünket. Az érzések és gondolatok leszűretlen zűrzavarából kiemelkedni vágyik a lélek: ezért akarunk tisztán látni, felülemelkedni a részeken, észrevenni az egész tisztaságát.)

Elkísérhetlek? – fordult Ilonához a rajztábor záró kiállításának megnyitója után. A képek felrakásában A. is segédkezett. Szemet gyönyörködtetett a látvány, az amatőr alkotók lelkesült örömét lehetett érezni minden képen.

A kérdés még ott rezgett egy ideig. Választ voltaképpen nem igényelt, hiszen természetes reakcióként Ilona A-ra mosolygott. A vasúti töltés oldalában – ahol az út vezetett a szomszéd községbe – a gesztusoké volt a vezető szerep. Kamaszkorban minden mozdulatnak nagyobb a „hírértéke”, mint a felnőttek világában. A görcsbe szoruló torok, a megrezdíthetetlen hangszálak szerepét karmozdulatok, elkapott tekintetek, titkolni igyekezett sóhajok veszik át. A. is azt érezte, hogy jó volna most beszélni, kimondani a benne kavargó érzéseket, de megakadályozta ebben a félelem az esetleges visszautasítástól. Ehelyett megálltak, ha vonat közeledett, nézték a kivilágított fülkéket, az ablakok mögött mozgó embereket. A. Louis Aragonra gondolt, aki valahol arról beszélt, hogy a vonatok mellett az embernek mindig ámulatot kell éreznie. Volt abban valami félelmetes is, csodálatos is, ahogy ez a hatalmas tömeg végigrobogott a gyöngének látszó vashídon. Szótlanul álltak, átjárta testüket a borzongás, s egy pillanatra elnyomta növekvő szorongásukat. A-nak volt néhány bátortalan kísérlete, hozzá-hozzáért Ilona kezéhez, de nem mert megkapaszkodni benne. Érezte, hogy a lány nem venné jó néven ezt az érzelmi ellágyulást, ha szeretni akarja, ki kell várnia azt az időt, amikor Ilona is eljut az érzelmi ráhangolódásig. A lányt egyelőre A. „szinkron” hallgatása vonzotta, valami különöst sejtett benne, ami az ő lényére rezonált. Elutasította a „nyálás” csókokat, az ellágyuló összebújásokat (kevés tapasztalattal rendelkezett már), úgy gondolta, hogy A-val való kapcsolatát nem szabad lezülleszteni erre a szintre.

Millió konfliktus bomlik ki és simul el egy ilyen séta hatvan perce alatt.

– Akkor ... holnap. Jössz? – emelte tekintetét a kiskapuban A-ra.

Levelek jöttek, mentek. Kitöltötték a szavak csöndjét. A gondolatok nekilódultak, majd szemérmesen visszahúzódtak. Ilona szelíd korholásában megtartó igyekezet bujkált. A személyes találkozások nem vettek tudomást azokról a vallomásokról, amelyek a levelekben így vagy úgy megfogalmazódtak.

A. tizenöt évvel később egy nemzetközi gyermekrajz-kiállítás képeit nézegetve. Az egyik rajzocska színei a hajdani elhagyott vasútállomást idézték. Az egyetemre került, a tanulmányok előtt egy év katonai szolgálat. A leszerelést megelőzte nehezen viselt betegsége. Egy hónapig kezelték Kecskeméten. Gyógyíthatatlan bajának nevét évekig nem tudta magyarul kimondani. Minden reggel, amikor az injekciót adta magának végigélte helyzetének tragikumát: hozzáláncolva ehhez a betegséghez, sohasem szabadulva a szabályozottság gyűlölt formáitól. Diabetes mellitus, verte a szíve; diabetes mellitus zihálta a tüdeje. Ugyanolyan ember akart lenni, mint más. Vállalta az esztelen fizikai megterheléseket, de a kudarcok újra és újra rádöbentették: külön horizontok veszik körül. Idegen országba érkezett, ahol mások a szokások: a megszo-

kottól eltér az ételek íze. Ez a világ tele van tiltó táblákkal, addig nem ismert kötelezettségek veszik körül. Ebben az országban magányosan, kirekesztetten élnek az emberek, mindenkit el-marnak maguk mellől. Kapcsolatokra vágnak, de nem érzik a teremtés biztonságát. Diabetes mellitus ennek az országnak a neve.

Ilonát nem engedték abba az egyetemi városba, ahol A. tanult. Nem a fiú miatt, hiszen nem-igen tudtak az erős vonzalomról. A budapesti egyetemen jobban bíztak, a főváros a két idegen nyelv gyakorlására több lehetőséget kínált, meg aztán mégis csak Budapest. Kétszáz kilométer ékelődött közékük. Az egyik oldalon a mámoros honfoglaláshit, a mindent megtanulás vágya, a másikon az erőtartalékok fokozatos elvesztése, a megkapaszkodás vágya. Valaki mellett élni, az egyenrangúság hitében. Megkapaszkodni az ölelésében, elbújni a vallomások mögé, hinni, hogy így is megváltható a világ.

Egy tiltakozásba menekülő éjszakán, Virág megnyugtatóására annyit mondott: – Ne haragudj, úgyis a feleségem leszel! – Nem volt ez tudatosan vállalt program, csak rosszul működő reflex. Később úgy érezte, hogy kötelezi az elsietett mondat. Meg akart felelni neki. Nem volt ellenére. Legalábbis hosszú évekig azt hitte. Rengeteg fénykép tanúskodik erről az időszakról: diák, papírképek és mozifilmek. A. mindent megörökített, a jelentéktelen események is át-minősültek, dobozba kerültek, hogy időről időre felidézzék az emlékeket. Téli kirándulás a Mátrában, szikrázó hó, a hatalmas fenyők némasága. Forralt bor egy csárdában, hosszú gyalog-lás a téli erdőben. A nyugat-európai barangolás fényképes dokumentumai: a Notre-Dame testet öltött szépsége, a Szajna-part festőállványai, a földközi-tengeri hajóút, Monaco, Firenze és Velence. S az út során a gyöngéd óvatosság: még néhány hónap s megszületik az első gyerek. Aztán a második. A. nem mondott le az újszülöttek fürdetéséről, később meg az övé lett ez a feladat. Ha lapozgatja az akkoriban készült fotókat, feltolulnak az emlékek: a veszteség csak nagyobb lesz. Próbálja megérteni a történeteket, de logikus, elfogadható magyarázatot nem talál. Valamikor elromlott kettejük kapcsolata, vagy pontosabban felszínre tört az egyet nem értés. Nem konfliktusokban nyilvánult meg ez a diszharmónia, hanem a lélek tiltakozott elfog-adni a korábbi gesztusokat. A felszínen a legnagyobb nyugalom mutatkozott, de a mélyben végérvényesen meghalt valami. Az éjszakánként lehunyt szemhéjai védelmében gyakran gondolkodott ezen, töprengett, vajon mi lehet a magyarázata annak, hogy eltűnt belőle az asszony iránti érzelmi érdeklődés, s valamilyen közöny vette át a helyét. Volt nyoma ennek a lehetőségnek is: az emberek iránti érdeklődése megmaradt a felületen. Úgy érezte, elegendő néhány pillanat, és már tudja, amit azok mondhatnának neki. Felfokozott empátiának mondta ezt, először magának, aztán hangosan is. Nem volt alaptalan a feltevése. A. egyre inkább tapasztalta, hogy képes „olvasni” mások tekintetében, rendkívül gyorsan ráhangolódik azokra, akik szimpatikusak a számára. Kitalálta a gondolataikat, azt, hogyan fognak cselekedni, mit várhat tőlük. Eleinte érdekes, izgalmas volt ez a játék, később belefáradt, megunt. Nem volt már érdekes, ha mindent előre tudott, elmaradt a szellem kalandja. De meglehet, hogy csalás volt az egész, mert a nők – náluk nyilvánult meg ez a képessége – olyan intenzíven vágytak a kapcsolatra, hogy szabaddá tették magukat, kiszolgáltatottságuk túlzottan nyilvánvaló volt. Nem kellett különös képességek, hogy eredményesek legyenek a kísérletek. Ezek a „kapcsolatok” eltávolították a házasságtól. A-t rettenetesen felkavarta az a felismerés, hogy a pótcselekvések könnyebben végrehajthatók, mint az énnel adekváltak. Mindegyik a tevé-kenység látszatát kelti, hazugságuk nem is derül ki rögtön: az ember hinni akar önmagában, a tetteiben. S annál nehezebb szabadulni, minél inkább benne van az ember. A cselekvéseknek van iránya, irányultsága: mindig eljutnak valahová. Nem oltódnak ki a szándékok, nem marad-nak önmagukra, hanem visszhangra lelnek. Partnerre találnak valakiben: kinyújtott karra, keresgélő mondatokra, tekintetekre, óvatos vagy mohó vágyra. Mert itt is vannak vámszedők, esendőségünkkel visszaélők. Magányunkra vadászók, félelmeinket megzsarolók, akik saját

vágyaik kielégítése érdekében kaméleon-ruhát öltenek magukra, akik végképp lemondtak már arról, hogy visszajussanak az igazi cselekvések útjára.

(Alkonyodott. A nap éppen lebukott a hegy mögött. Fokozatosan sűrűsödött a sötét, a megnyúlt árnyékok feloldódtak a félhomályban. Rezzentelen volt a csend. Nem tartalmazott feszültséget, várakozást, nem követte semmilyen változás: csak csend volt, elomló és körül-folyó, nyugalmas és mindennapi. A. egy fa árnyékában ült egy kerti asztalnál. Néhány lépésnyire a fűben farkaskutya aludta délutáni álmát. Okos, gyorsan tájékozódó jószág. Különbséget tesz a szándékok között. Pedig ez egyáltalán nem könnyű. A-nak nagyon ritkán sikerült eddig. Talán azért, mert túlságosan is magával volt elfoglalva. Állandóan érezte a körülötte lévő világot, de abból csak annyit engedett magán átáramlani, amennyi még őt igazolta. A valóság azonban ritkán igazodott az elképzeléseihez, a szándékaihoz. Az ismerd meg önmagad! életelv gyakorlati megvalósulása nem volt sikertelen, de a cselekvés megállt a konkrét változás megkezdésénél. Mintha fontosabb lenne a ténymegállapítás, mint annak a mindennapokba való átültetése.)

A megélt élet tény, de nem realitás. Jelenvalósága csak annyiban érdekes, amennyiben jövőnkkel kapcsolatos szorongásaink forrása. A megélt életből hiányozhatna a fogadását megelőző félelem; hinnünk kellene érvényes realitásában. Szorongásunk hitetlenségünk gyümölcse. A. meditációja az illúziókra irányult. Tisztában volt vele, hogy a valóság megtagadása – mint egyetlen érvényes igazságé – ostoba dolog lenne. De Vajda János költészetének megismerése óta erősen hajlik arra, hogy minden tettünk, a valóság birtokbavételének szándéka önmagunk becsapását szolgálja. Céltalan és eredménytelen a „marad valami utánunk” hittel (illúzióval) nagy terveinket megvalósítani. A. azt is jól tudta, hogy azért előre megy a világ: az egyéni teljesületlenség nem jelenti az egész kudarcát. Sőt, a személyes elégedetlenség, a nyomtalanul elmúlástól való félelem nagy eredményeket, kitűnő alkotásokat produkál. Mégis szabadulni szeretett volna a személyes hiábavalóság érzésétől, már-már tudatlanságra vágyott, mert úgy látszik, hogy a létezők kitüntetettjének az élet okozza a szenvedést. A tudatosan létező, az ember képtelen felülemelkedni korlátain, a létezés tudása nem jár együtt sajátosságainak tudomásulvételével. Mindez azonban – A. ezzel tökéletesen tisztában volt – parttalan töprengés. Az objektív törvények kikerülnek az egyén fennhatósága alól. Marad tehát az a szféra, amit befolyásolhat. S ha most tárgyilagosan végigtekintene az eddigi úton (nem tudja megtenni), rá kellene döbennie, hogy hasztalanul viaskodik az egésszel, amikor a résszel sem boldogul.

– A kereszténység legfőbb parancsa a szeretet – emelte meg a hangját a püspök. A bérmlásra várakozók ide-oda mozgatták a tekintetüket. A. a templom bejáratánál álldogált, az embereket figyelte. Az augusztus végi nyár még ide is elért, az áhítatot meg-megzavarta. Az élet a tőle elforduló után nyúlt, húsleves illata úszott a levegőben. A bérmlándók jobb oldalán egy fiatal pap tekintete a fiatalokon nyugodott. A. felismerte benne a jókedvű, mozgékony strandolók egyikét. Megbolydult a hegy lábánál lévő strand nyugalma, amikor vagy két tucat lány és fiú levágtatott a lépcsőkön. Útközben már vetkőztek, s néhány pillanat múlva már a vízben voltak. Jókedv, visítás. Egymást lökdösték a vízbe. Egy fiúval nem bírtak. Hosszú volt, izmos, csupa mozgás. Vagy tízen rohantak rá, nehezen tudták a medence széléig vonszolni, de még ott sem adta meg magát (legalábbis úgy tett), magával rántott két fiút és egy lányt. A bérmlándók csapatában A. most felfedezte a legcsinosabb lányt is, akit akkor látott: zöld bikiniben; hosszú haja ráterült a vízre, a teste vibrált, nyugtalanított, de maga nyugodt maradt. Mint azé a másiké, a Tisza partján. Éppen, hogy betöltötte a tizennyolcat, a felvételtől szóló értesítés a zsebében. A gergelyugornyai homok itt olyan selymes és meleg, mint a déli tengerek partján. Elnyúltak a paron, egyetlen ponton értek csak egymáshoz, mégis mindketten ugyanazt érezték: állj meg pillanat, maradj velem! (Ennyi maradt meg Goethe Faustjából...) Mennyivel is volt idősebb a lánynál? Nagyon sokkal... Ha években méri az időt az ember... De ott, akkor, nem érezte a különbséget. Furcsa módon nem döbönt a hazugságra. Úgy fogadta az ölelést, mintha neki

szólna, nem csupán a testének, nem csupán a lányban koranyarat ünneplő vágyak. A tiszparti napsütés melegítette hetekkel később a duna-parti lépcsőkön is. Nézték a folyót, dinnyehéjat nem láttak, de A-ban ott indult el egy – abban a helyzetben szokatlan – gondoltsor. Utolsó együttlétük ez, sohasem érnek el többé egymás szívéig.

(A. egyszerre kívülről figyelte kettejüket. Milyen banális és nevetséges helyzet! A lány elbújik az ölében, lehunyja a szemét, ő meg tekintetével végigsimogatja az arcát. Aztán a repülő ajtajából még visszafordul, integet. A lánynak is, az elmaradó földnek is szól a búcsúzás.)

A kereszténység legfőbb parancsa a szeretet. Sokáig azt hitte, hogy a szeretet megsokszorozza az embert, kilúgozza belőle a rosszat, mintegy megtisztítja. De az évek során azt kellett tapasztalnia, hogy a nők mindig magukkal vittek valamit: a jókedvéből egy darabkát, világtképéből egy megvalósulásra váró lehetőséget. S kudarcot hagytak, a most sem sikerült fájdalmas gesztusát.

Amikor a bíró kimondta a válást, szeretett volna valamilyen megkönnyebbülésfélét érezni, de csak üresség volt benne. Arra gondolt, hogy meg kellene köszönnie Virágnak a csaknem másfél évtizedet. Tartott tőle, hogy nem úgy fogadná, ahogy ő gondolja. Csendben maradt. Tudta, hogy néhány nap múlva döbben csak rá a visszavonhatatlan tényre. Kettejük között végleg lezárult valami. A láthatással degradált apai szeretet fenyegető rémként sejlett fel előtte.

A. cinikusan fogadta a megnyíló tágasságot. Nem a végtelenség érzetét keltette benne, hanem a megsemmisülés lehetőségét. Tér, amelyet nem lehet kitölteni, amely csak rázuhan, hogy maga alá nyomorítsa, nemcsak a beidegzett, a begyakorolt mozdulatok félbeszakadása váltotta ki a szorongást, hanem valami más is. Nem volt biztos a döntés helyességében. Bár nem a helyesség itt a megfelelő szó. Abban a helyzetben így kellett tennie, mert magától akarta megmenteni Virágot és a gyerekeket. Ez nyilván magyarázatra szorul. Az utóbbi években egyre inkább azt érezte, hogy magában marad. Nem a társaság hiányát emlegette, abból volt elég, inkább az foglalkoztatta, hogy csak egy ideig érdeklík az emberek, valamilyen lelki oblomovizmus kerítette a hatalmába. Tevékeny életet élt, sokféle feladattal, céllal, nagyszabású – de elérhető – tervekkel. Lényegében tudatosan építette önmagát. S ezzel ellentétesen időről időre hevesen feltámadó lelki érdeklődése, amilyen gyorsan megnyilvánult, olyan hevesen el is hamvadt. Fájdalommal, hiányérzettel. A kitérülködést kereső szeretet feszítette mellkasát, de az írásba futott a vágy nem fordítódott le a gesztusok nyelvére. Ezért éreztek benne valamiféle rejtelmes vibrálást, „titokzatosságot”, egy-egy szava, mondata váratlanul feltáruló mélységet sejtetett. A mélység vonzza az embert, szeret föléhajolni, érdeklődve latolgatni a kiterjedését. De gyakran hatalmába keríti a mámor, nem tudja megtartani magát, alábukik. Ritkán lehet megmenekülni, hosszas lábadozás követi ezt a zuhanást. Furcsa módon azonban nem marad kellemetlen élmény a nyomában. A túlélés tudatában mindenki vállalkozna erre az útra.

– Gyere, segíts! – kiáltotta Csilla még évek múlva is. Nem tudott beilleszkedni a hétköznapi élet rendjébe. Felejtésre volt szüksége. A. úgy tudott segíteni, hogy az emlékeik sértetlenül megmaradtak.

Az érzelmi kötődés iránti vágy gyakran hozta kellemetlen helyzetbe A-t. A kiszolgáltatottság felismerése a kitérülködéssel ellentétes folyamatot indított el benne. Becsukódott, s lehetetlen volt hozzá közeledni. „Filozófiát” is gyártott ehhez a magatartáshoz. Az én egyéniségemet koncentrikus körök övezik – mondogatta. A legszélso könnyen megérinthező, érzékelhető. Ide tartoznak a külső megjelenés, a hétköznapi viselkedésformák. Beljebb haladva egyre több táruul fel az énből, ezek egy-egy ritka pillanatban a „kiválasztottak” számára felfoghatók, megismerhetők. Ide tartoznak a világra vonatkozó legáltalánosabb gondolatok, az egyes helyzetek – a felvett szerepek által lehetővé tett – megoldásai, a mindennapi élet szükségyszerű mozgásai. A legbelső kör senki számára nem érhető el, nem ismerhető meg. Pontosabban: kielemezhető, de ekkora fáradságot senki se vesz magának. (A vélt eredmény valószínűleg nem éri meg a be-

fektetett munkát.) A legbelső övezet „tiltott föld”, aki át akarja lépni azt, A. védekező mechanizmusa „megsemmisíti”. Ez az óvórendszer sokféle módszert alkalmaz: elmarást, szándékos elszürkülést, és az érdektelenség kiváltását, a gyűlölet felébresztését vagy a szakadékok megnyitását.

A kiszolgáltatottság időről időre jelentkezett. A „szeretném magam megmutatni” ősi mozdulata úgy látszik, hogy erősebb volt az én függetlenségének megőrzési szándékánál. Ezekben a pillanatokban megnyílt A. számára is valamilyen nehezen körvonalazható új lehetőség, a másképpen élés realitása. A. mámorosan élte ezeket a pillanatok. „Kivirult”, ragyogott az arca, s mélyen ülő „tavacskaí” is fényt sugároztak. De nem tartott sokáig ez az állapot. Elvesztette a fényét, az izgalmát, az erejét. A. visszahullt önmagába.

(A hegycsúcs körül sötét felhők kavarogtak. Az esti harangszó is mintha nagyon távolról érkezne. A szemközti fennsíkról eltűntek a legelésző tehének, ismét áthatolhatatlan csend ereszkedett K-ra. Az erdőben az egymásnak rohanó szelek vitatkoztak: ki az erősebb? A hátát végigborzolta a hideg, s arra a kis hegyi ösvényre gondolt, amelyiken két napja eljutott a csúcsra. Útközben egy sziklafallal „találkozott”, a hegyből kiemelkedő teraszról gyönyörű kilátás nyílt a falura. Alatta a mélység, amelyik, íme, számára is megnyílhat.

A szakadék szélén

– Lóci óriás lesz! – mondta Mari biztatóan, miközben felnézett Lacira. A szőnyegen térddepelt, és gyors mozdulattal lehúzta a férfi sliccének a cipzárját. Kivette a nem éppen biztató fegyvert, tenyerére fektette, ujjjaival végigsimította az élettelen testet.

A férfiban megmozdult valami. Nézte a lány fejét, barna haja vállközépig ért, arcán félárnyékos puha fények hullámoztak.

A tenger. Hány éve már? Valahol az Északi-tenger sötét hullámokat sürgetett a part felé. Napsütés, néptelen embermagány. A homok mintha időtlen idők óta fodrozódna a tenger felől jövő enyhe légáramlatban. Seholy senki, csak a tenger sürgeti sötét hullámait a part felé. A fák alól szemhatárba fogható a táj is, a létezés is. Elmerülni az embermagányban, lecsendesíteni a lázadó szív indulatait, nevet adni a hiábavalóságnak. Ott ült egy fa alatt, fények villódoztak az ágak között. Egyszer csak balról feltűnt egy alak. Szinte egybeolvadt a parti homokkal. Futott. Egy mezítelen nő. Nem azért volt tökéletes, mert mezítelen volt. Tökéletes volt. Női Dávid, futott át az agyán, amint közelebb ért. Érezte, hogy gyönyörű, érezte a lelkét is. Felzaklatta a szépség, a formák összhangja, a nő hirtelen megjelenése és gyors eltűnése. Látomás volt csupán, melyet a magányból kitörni vágyó ember festeget magának? Bizonyára a hiány öltött testet, hogy felhívja magára a figyelmet.

Mari közben lehúzta Laci farmernadrágját, és kintartóan simogatta a férfi nemi szervét. Az lassanként kezdett magához térni. Csendesen nőtt, növekedett. Mari megcsókolta, majd óvatos mozdulattal a szájába vette. Laci felsóhajtott, lélegzett egy mélyet. Jobb kezével megsimogatta Mari arcát, de úgy érezte, egyre nehezebben lesz képes a helyén maradni. Mari gyorsuló mozdulataival párhuzamosan felágaskodott benne az izgalom, úgy érezte, hogy szétpattan.

A lány csodákat művelt a nyelvével és az ajkaival, Laci már-már elélezett. De ezt nem tartotta volna tisztességesnek, mert – bár úgy látszott, ez a játék Marinak nagy-nagy gyönyörűséget szerez – szerette volna úgy igazából is a magáévá tenni a lányt.

Mari gyorsan ledobálta magáról a blúzt és a nadrágot. Ott állt a szoba közepén egyetlen bugyiban. Lánymellei megfeszültek. Laci hosszasan csókoltatta, megvárta, amíg a mellbimbók megnőnek a szájában. A lány rányomta a fejét, jelezve, hogy erősebben szívja a mellét. Formás keblei szinte eltűntek a férfi szájában.

Laci jobb kezével benyúlt az apró bugyiba. Megérintette a lány szőrzetét, megsimogatta emelkedő dombocskáját. Mari hátrafeszült az izgalomtól. A férfi ujjjaival a rést kereste. A lány teljesen lucskos volt már. Laci az ajkakat simogatta, ingerelte a lány csiklóját. Mindketten hevesen lihegték. Mari egyszer csak kiabálni kezdett. Artikulátlan hangok törtek fel belőle, megvonaglott, rángatódzott, hátradobta magát. Laci alig tudta megtartani. A lány viharos gyorsasággal elélezett.

Laci kívülről figyelte a kielégülés utáni pillanatokat. Mari lassan tért vissza a valóságba. Valamikor Laci tele volt szorongással. Nagyon sok kudarcban volt része ifjúkora első hónapjaiban. Többet (vagy mást) várt az első együttléttől, s mielőtt hozzákezdhetett volna, már vége volt az egésznek. A lány megértőnek mutatkozott, mégis elkerülte. De talán ő is azt akarta, mert szégyellte magát. A második lányt könnyen felvitte magához, hamar lekerült róla minden, de amikor melléfeküdt, rögtön eszébe jutott az első kudarc. Megtörtént a második is. Minden próbálkozás csak növelte a balkísérletek számát. Leülepedett benne a kishitűség. Évek kellettek hozzá (s egy nagyon türelmes partner), hogy elmúljon a félelem, s tudjon beszélni az egészről, tudja kimondani a szorongásait. Ezekből az együttlétekből maradt meg benne, hogy

egészen az utolsó pillanatig kívülről figyeli önmagát, a partnert, a szeretkezést. Az óvatosság nem veszett ki belőle, csak kiegészült a másíknak való örömszerzéssel.

Ideje volt megpihenni. A férfi leült a rekamiéra, Mari lassan ráereszkedett Laci hímtagjára.

– A karóba húzás nem lehetett ilyen kellemes – súgta a lány a férfi fülébe. Átkarolta a nyakát, hevesen megcsókolta, miközben föl-le mozgott. Megkereste a legérzékenyebb pontokat, és percenként elélvezett. Laci olykor összeszorította a fogait, semmit se mert csinálni, mert félt, hogy szétduzzan a feje.

– Soha még így, ennyire – lihegte Mari. – Ennyiszor. Megőrülök, ha nem szeretsz – szinte sírt. A férfi nem akart csalódást okozni. Átfogta a lány derekát, ügyelve, hogy benne maradjon, felállt. Mari felhördült. Megtettek néhány tánclépést. A lány egyáltalán nem volt nehéz. Megkülönböztetve is, Laci nem érezte a súlyát. Marit leültette a rekamiéra, a lány lábait felrakta a férfi vállára. Mari mindent látni akart. Laci keresett egy aprócska tükröt, a lány addig igazgatta, amíg meg nem találta a megfelelő helyzetet.

– Sohasem láttam még magamat ilyen helyzetben. Te mindent látsz. Magadat is, engemet is – szabadkozott, és élvezte a szeretkezést, mert ebben a helyzetben mást nem tehetett. Nem is tűrte sokáig a tétlenséget. – Feküdjünk le – kérlelte a férfit.

Laci nem bánta már. Elfáradt. Izzadtság cseppek jelentek meg az arcán is. Csapzott lett fekete haja, úgy érezte, hogy felgyűrődnek az izmai. Mintha nem érdekelné az egész. Ezen maga is meglepődött, mert szeretett szeretkezni, s Mari azon kevesek közé tartozott, aki mellett tökéletesen férfinak érezheti magát. Majdnem akkor élvez el, amikor akar. A lány nagyszerű szerető volt. Fiatal testű, lágyan ruganyos izomzatú. Imádta a mellét, bámulatosan mozgó csípőjét. Sohasem lehetett olyan fáradt, hogy ne tudott volna szeretkezni vele. Reggel, délben, este. Le kell hát gyűrni ezt a pillanatnyi fásultságot, gondolta.

– Fürödjünk le, hűtsük le magunkat! – javasolta Laci. Először Mari zuhanyozott, majd a férfi élvezte a testére csapódó vízszugarakat. Jó volt, nagyon jó. Szinte újjászületett.

Mari ezalatt lepedőt varázsolt a rekamiéra, a széles fekhely csábítóan hívogatott. Elmúlt a lány bőrének meggyötörtsége, kívánatosan feszes volt. Kicsit hűvös a tapintása, de sötétbarna bozontos öle meleget árasztott. Hanyatt feküdt, Laci a lány lábai közé kérezkedett. Mari felhúzta mindkét combját. A férfi a szőrzetét simogatta, ujjával fésülgette. Fejét a lány combjai közé fúrta, csókolgatni kezdte az ölet. A nyelvét bedugta a résbe, a hegyével a csiklót kereste. A lány felsikoltott. Megvan. Egyszer. Kétszer.

Laci végigcsókolta Mari combjait, megállapodott a köldökénél. Lassan felkúszott a melléig. Őrület, nem tud betelni vele. A lány magához húzta, s szabad kezével eltüntette a férfi nemi szervét. Csókolóztak. Dobálták magukat. Meddig lehet ezt bírni? Már semmit se érzett. A fényt se, a sötétet se. A lelkét se, a testét se. Csak szabadulni szeretett volna. Kioldódni önmagából, megkönnyebbülni. Külön-külön éltek most. Mindketten a saját világukban. Laci megadta magát. Hullámzó test volt, félig önkívületben ringott a semmiben. Mari művész volt, zseni. Magával vitte erőnek erejével, nem engedte visszahullni, vitte egyre magasabbra, egyre messzebb. Olyan sötét volt. Mintha szakadék szélén állt volna, lenézett a mélységbe, amelyik vonzotta, hívta magához. Egyre jobban megnyílt ez a mélység, s egyre jobban meg akarta nézni, mi van legalul? Aztán hirtelen eltűnt a lába alól a talaj, és zuhant. De mintha nem lefelé, hanem az ellenkező irányba mozgott volna. Olyan puhán érkezett meg, hogy észre se vette. Csak azt érezte, hogy kinyitja a szemét. Semmit se látott, de néhány pillanat múlva a helyükre kerültek a vonalak, s a képmezőbe beúszott Mari arca.

Az árnyékukat vesztett fák

A harangzúgás hullámokban ért el hozzájuk. Az út két oldalát kökény- és galagonyabokrok tették áthatolhatatlanná. Itt-ott szakadt meg a cserjék folytonossága. Ilyenkor felerősödött a harangszó, még a bukósisakon keresztül is jól hallották.

Az acélkék MZ szinte belefűrődött a kanyarba. A ragyogó égbolt feloldotta a tájat. Hirtelen a harangszó közepébe értek: kinyílt a tér körülöttük. Editet csodálatos érzés töltötte el: a harangszó számára a tisztaságot jelentette, az elemi zenét, ami őserővel képes kifejezni a komor harangok bánatát.

A tegnapi napfényes délelőttre gondolt. Éppen délben érkeztek meg Imre egyik rokonához. A harangszó előttük hullt a földre, kézzel tapintható volt. A fehér templomtorony egyetlen tekintettel átfogta a falu hetven-nyolcvan házát. Edit fél éve ismeri az öreget s a feleségét, Eszter nénit. Az első pillanatban megszerette őket, különösen a játékos kedvű tsz-fuvarost, Jancsi bácsit. Esküvői meghívóval érkeztek. Az öreg nem mímelte a meglepődöttet, kék szemét ráemelte Editre, görbe ujjait beletúrta a lány szőke hajába, és elmosolyodott. Editen átfutott kedvenc gondolata: mostanában egyre inkább meggyőződésévé válik, hogy az élet tele van szavakkal el nem mondható dolgokkal. Íme, most is! Jancsi bácsi egy szót sem szólt, a szemével mégis mindent kifejez. Tudja, többet jelent az az öreg szempár tucatnyi sablon-jókívánságnál. Az életút tapasztalatát közvetíti; a kudarcokon is fölülemelkedő hit és bátorság üzenetét olvassa ki belőle. S biztatást, főképpen biztatást. Mintha tudná az öreg, hogy az Imre iránt érzett szerelem egy kicsit az önmagával vívott küzdelemnek is eredménye. Olyan állapotban volt, amelyből nehezen lábal ki épen nő, nemcsak azért, mert lekurvázták, hanem mert ő is üresnek, céltalannak érezte az életét. Egy kapcsolatból távolodott, amit befejezhetetlennek gondolt, vég nélkülinek, megismételhetetlennek. Aztán unatkozni kezdett a fiú mellett. Magának se tudta megmagyarázni, miért. Pedig a srác jó partner, vidám, kedves fiú volt. Zenekarban játszott, gitározott. Edit sokáig vizsgálta az érzéseit, a múltó szerelem döbbenetén csodálkozott, büntudata támadt, magát hibáztatta, mert már nem szerette úgy a fiút, mint régen. Jancsi bácsi tekintetében mintha az is benne lett volna, hogy most eljutott valahová, megállapodott. Esküvőre készül.

Az udvaron árnyékukat vesztetten álltak a fák, az augusztusi szél borízú alma illatát hozta. Eszti néni tekintetében és mozdulataiban asszonyi aggodás kereste a megszületés lehetőségét. Végzetes lépésnek tartotta az esküvőt, úgyszólván megbénította az újra átélt felelősség.

Az acélkék MZ sebességmérő mutatója a százast is elhagyta. Mintha rápréselődött volna az aszfaltra a motorkerékpár. Edit erősen szorította Imre derekát. A Tisza töltésének alján vezetett az út. Egyre gyakrabban találtak kerékpárosokkal. Könnyű fürdőruha volt majdnem mindegyiken. A gergelyugornyai strandra igyekeztek. A Tisza partja itt selymes, puha és meleg. Edit egy zöld bikinis lányt vett észre, erőlködve nyomta a pedált.

Azután, hogy először voltak együtt Imrével, másnap délelőtt zöld bikinit vett neki a fiú. Fürödni akartak, de Editnek nem volt fürdőruhája. Szerette a zöld színt, illett szőke hajához. A lánynak napok múlva is a tiszaparti kirándulás járt az eszébe, ami azért volt olyan feledhetetlen, mert addig nem volt lehetősége arra, hogy a természetet és az embert ennyire szorosan összekapcsolja. A víz, a napfény, az enyhe szél és ők ketten – ez valami csodálatos és új, szinte megfoghatatlan dolog volt a számára.

Félek, aggódom, mert nagyon szeretlek – gondolta a lány. Ilyenfajta szeretetet még senki iránt nem éreztem, de nagyon jó. Benne van a tisztelet, a ragaszkodás, az atomi vágyás, a féltés, a reménykedés érzése. Nemesnek és hatalmasnak érzem a kapcsolatunkat, mert mindketten önmagunkat adjuk. Tegnap az öcsémmel Mátészalkán voltunk a strandon. Verőfényes napsütésre ébredtünk, s jó kedvvel szálltunk fel a buszra. Nem szeretem a kiépített medencét! A víz ott nem is víz. Minden mesterkéltnél, olyan idegennek éreztem magam a fürdőzők között. Hiányzott a Tisza hullámozása, a víz fölé hajló fák susogása, a parti homok melege, s Te!

Edit arcát erősen odaszorította Imre hátához. Egy mozdulat volt a válasz.

Ebben a hűvös légáramlatban is érzem arca melegét. Olyan, mint a homok a Tisza partján – gondolta Imre. Földéződött benne az Edittel töltött nap. Mindketten szabadok voltak, s a mámoros éjszaka után elmentek fürödni. Nyugodt méltósággal folyt a Tisza. A kanyar után volt még ugyan egy kis sodrása, de alig több a természetes áramlásnál. Széles térséget jelöltek ki a folyóból a fürdőzőknek. A homok szinte vakított a kora délelőtti fényében. Imre előtt megjelent a német tengerpart, Warnemünde. Egyszer alkalma volt megcsodálni a tenger sokféle arcát. Ott volt a homok ilyen bársonyos, kellemesen meleg. A tenger láttán döbbenetet érzett, csodálatot. Később látta az Adriai-tengert, fürdött a Fekete-tengerben, eltelt a Földközi-tenger pompájában. De most valahogyan azt érzi, hogy a Tisza mindegyiknél többet jelent. A tudatába vésődött, ismeri kanyarulatait, titokban épített szigeteit. Ismeri az áradásokkal megjelölt fákat, a megerősített part ormóttan szikláit, a mércéket, ahol nyári estéken sokszor hallgatta a folyó fecsegését, miközben elmerülten beszélgetett egy lánnyal.

Most itt van mellette Edit. A fejét a lány ölébe temeti. Elcsitul a külső lárma, belül meg szétárad a nyugalom. Mióta tart ez a harmónia, honnan indult és hova tart?

Elmentek a motorcsónak-kikötő stégjéig, lefeküdtek a deszkalapokra és hallgatták a folyót. Ide már a fürdőzők lármája is alig hallatszott, mögöttük meredeken emelkedett a part. A folyó közepén kajakosok gyötörték magukat. Enyhén kiugrott a stég. Néha motorcsónak húzott el előttük húsz-huszonöt méternyire, s pár másodperc múlva hatalmas hullámok csapódtak a partra. A folyó távolabb két ágra oszlik, megkerül egy kis szigetet.

Az érzékszerveik is mintha kikapcsoltak volna. Nem küldik jelentéseiket a „központoknak”. Minden egyetlen lebegésben oldódik fel. Mitől olyan egységes, azonos bennük az érzelem, hogy szavakba se igen kíváncsiak? A közhelyektől mindketten irtóznak, de akkor hogyan kiáltson a lélek, ha a szerelem szavait akarja megtalálni? Maradjon a némaság, a hallgatás fogsága? Új szavakat kellene kitalálni, amelyekkel ez a nemzedék is megfogalmazhatja érzelmeit, vágyait, hogy ne meneküljön a durvaságba, a közönybe, a sivár szerelem betonfalai közé.

De hát honnan vegye a szavakat, ha az életből is – jól láthatóan – hiányzanak a tartalmas együttlét lehetőségei, ha sokan megtévesztetten, önmaguk előtt is menekülve hazugságokkal bátyázzák körül magukat?

Elkapja Edit egy-egy tekintetét, s inkább belülről, mint láthatóan, rámosolyog. Visszasugárzik rá a lány, megsimogatja a karját.

Az MZ óriási sebességgel közeledik az újabb kanyarhoz. Edit szorosan hozzásimul a fiúhoz, az felsőtestével hátrafordul. A következő pillanatban a motorkerékpár kivágódik az útszéli bokrokba.

A harangzó, mint a köd szétterült a tájon.